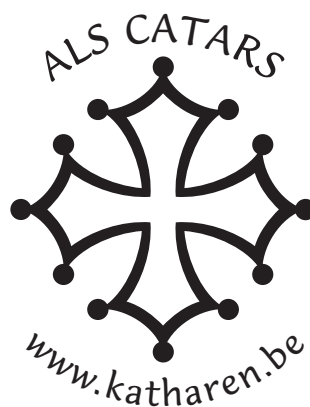

Petri Vallium Sarnaii

Hystoria Albigensis

Pierre des Vaux-de-Cernay, Histoire Albigeoise

DEEL I

Nederlandse vertaling van Raymond Doms

Petri Wallium Sarnaii

Hystoria Albigensis

Pierre des Vaux-de-Cernay
HISTOIRE ALBIGEOISE

op basis van de vertaling van
Pascal Guébin en Henri Maisonneuve
Parijs, J. Vrin, 1951

Er gebeuren in deze kroniek vrij veel mirakels, behalve één. En nochtans, er werd om gesmeekt. Bij zovele veldslagen gingen de geestelijke begeleiders aan de kant en zongen daar het Veni Creator:

*Veni Creator Spiritus,
mentes tuorum visita
implene superna gratia
quae tu creasti pectora*

We lazen het minstens één keer per dag toen we op retorica zaten en misschien heeft de Geest mij en mijn studiemakkers geholpen.

Maar in heel dit gebeuren kweet de derde persoon zich niet van de taak die voor hem toch dagdagelijkse routine is...

Kom, o Heilige Geest, en verlicht ons verstand...

De abdij van Les Vaux-de-Cernay nabij Parijs

VOORWOORD VAN DE SCHRIJVER

---

[1] *Brief aan Heer Paus Innocentius, op de drempel van dit werk.* Aan de zeer heilige vader en gelukzalige heer Innocentius, bij de gratie Gods Opperheer van de universele Kerk, zijn nederige weliswaar onwaardige dienaar broeder Pierre, een van de alledaagse monniken van de abdij van Vaux-de-Cernay, die in alle nederigheid niet alleen zijn voeten kust, maar zelfs de afdrukken ervan in het stof.

[2] Gezegend zij de God der Legerscharen! Zeer onlangs onder uw pontificaat, zeer heilige Vader, hebben de rukwinden van de ketterij uw Kerk bestormd en stond zij op het punt te vergaan. Hij heeft haar, dankzij de medewerking van uw toegewijde zorg en deze van zijn dienaren, wonderlijk ontrukkt aan de muil van de leeuwen en bevrijd uit de klauwen van de roofdieren. Opdat dergelijke glorierijke en wonderbaarlijke gebeurtenis niet in de vergetelheid zou verzinken in der tijden loop en om integendeel de opmerkelijke feiten van onze God binnen de natiën bekend te maken, draag ik aan uwe majesteit, gelukzalige vader, het verhaal op dat ik zo goed en zo kwaad als kon, geschreven heb. Ik bid nederig dat men mij niet beschuldige van verwaandheid, ik, een gewone scholier, die mij aan een zo moeilijk onderwerp gewaagd heb en die het aangedurfd heb een taak die mijn krachten te boven gaat, op mij te nemen. Met het schrijven van dit werk was het mijn bedoeling en mijn enige beweegreden de wondere werken Gods bekend te maken aan de wereld. Men moge er zich van vergewissen vooral in mijn manier van schrijven: ik heb niet gestreefd om mijn manuscript op te smukken met nutteloze luister, ik wou de simpele waarheid ook eenvoudig uitdrukken. Dat uw eerbiedwaardige heiligheid, o goede vader, voor zeker houde - ook al heb ik niet alle gebeurtenissen van deze geschiedenis in volgorde kunnen beschrijven - dat wat ik geschreven heb tenminste waar is: ik heb nooit iets beweerd dat ik niet met eigen ogen gezien of vernomen heb van personen met groot gezag en die een totaal vertrouwen waard zijn.

[3] Bij het begin van dit werk spreek ik over de ketterse sekten en toon ik aan hoe de inwoners van het zuiden van Frankrijk eertijds werden besmet door de lepra van de ketterij. Ik zet daarna uiteen hoe de predikers van Gods woord en de legaten van Uw Heiligheid de zuiderse kettters uitnodigden om niet langer te verzaken aan hun plicht, om tot zichzelf in te keren en hen hiertoe meerdere keren vorderden. Tenslotte verhaal ik in tijdsorde, zo goed als ik kan, de komst van de kruisvaarders, de inname van de grote steden en burchten en andere details betreffende het verloop van de geloofszaak.

[4] Dat zij die dit boek lezen weten dat in verscheidene passages de soortnaam «Albigenzen» toegekend wordt aan de kettters van Toulouse en andere plaatsen alsook aan hun aanhangers omdat de andere landen de gewoonte hebben aangenomen de kettters van het zuiden van Frankrijk «Albigenzen» te noemen. De lezer wete eveneens dat, om zijn opzoekingen in dit klein boek te vergemakkelijken, de onderverdelingen van dit werk overeenkomen met de talrijke episodes van de zaak van het geloof.

DE KETTERS

---

[5] *In naam van Onze Heer Jezus Christus, tot zijn eer en glorie begint hier de «Historia Albigensis».* In de provincie Narbonne waar eertijds het geloof tot bloei was gekomen, begon de vijand van het geloof onkruid te zaaien: het volk verloor de geest, het ontheiligde de sacramenten van Christus die geest en wijsheid is van God; het werd gek, het keerde zich af van de ware wijsheid en het ging hier en daar langs de kronkelende en warrige wegen van de dwaling, over de verloren paden en niet meer langs de rechte weg.

[6] Twee cisterciënzer monniken, vol ijver voor het geloof, broeder Pierre de Castelnau¹ en zijn broeder Raoul², werden door de Heilige Vader aangesteld als legaten tegen pest en ontrouw. Vastbesloten deze taak met uiterste zorg uit te voeren schudden zij elke nalatigheid van zich af, haastten zich naar Toulouse, voornaamste bron van het ketters venijn dat de volkeren besmette en ze afkeerde van hun kennis van Christus, zijn ware schittering en goddelijke klaarte. De wortel van de bitterheid was gegroeid tot op dit punt en had zo diep wortel geschoten in het hart van de mensen dat zij maar met zware moeilijkheden kon uitgerukt worden: menige keer waren de Tolozanen uitgenodigd geworden om de ketterij af te zweren en de ketters te verjagen, maar weinigen konden overtuigd worden, zodanig waren zij gehecht aan de dood omdat zij het leven verworpen hadden, zodanig waren zij aangetast en besmet door een kwalijke, dierlijke, laag bij de grondse, duivelse wijsheid, die de wijsheid uit den hoge, die advies geeft en het goede begeert, uitsluit.

[7] Deze twee olijfbomen, die twee voor de Heer schitterende kandelaars³ zadelden deze kruiperige zielen op met een kruiperige vrees door ze te bedreigen met het verlies van hun goederen en door koningen en vorsten van verontwaardiging te laten donderen⁴ nodigden zij ze uit om de ketterij te verwerpen en de ketters te verjagen; zo stopten deze met zondigen, niet uit liefde voor de deugd, maar zoals de dichter zegt, uit vrees voor de straf. En zij hebben dit duidelijk laten blijken want zij waren hun eed dadelijk ontrouw en ongeduldig om in hun ellende te hervallen: ze verborgen in hun nachtelijke bijeenkomsten de ketterse predikanten. Ach! wat is het moeilijk om met de oude gewoonten te breken!

[8] Dit Toulouse vol bedrog⁵ was, naar men beweert, sinds zijn ontstaan slechts zelden of zelfs nooit vrij van deze verwerpelijke pest of pestilentie, van deze ketterse verdorvenheid waarvan het bijgelovige venijn van ontrouw doorgegeven wordt van geslacht tot geslacht: daarom zegt men nog dat het als straf voor een zo grote misdaad de boete van een wrekende en verdiende ontvolking heeft doorstaan tot het punt dat de ploegscharen tot in het

---

¹ Kanunnik van Maguelonne vanaf 1182, aartsdiaken in 1197, monnik van Fontfroide sinds 1202, pauselijk legaat in 1203, in 1205 nog aangemoedigd door de Paus.

² Eveneens monnik van Fontfroide, stierf in 1207.

³ Het krioelt bij de schrijver van uitdrukkingen die verwijzen naar de Heilige Schrift. Deze verwijst naar *Openbaring*, XI, 4.

⁴ Sterk overdreven. Alleen Peire van Aragon beantwoordde hieraan.

⁵ *Tolosa, dolosa*, zei men op het Concilie van Orange in 1213. *Dolus* : list, bedrog

stadscentrum de oppervlakte van de velden hebben uitgebreid. Nog meer, één van hun beroemdste koningen, Alarik genoemd, naar men meent, werd aan een galg opgeknoopt, hoogste belediging, bij de poorten van de stad.

[9] Volledig bevuild door deze oude plakkerige modderbrij kon het Tolozaans ras, dat adderen-gebroed, zelfs nu niet in onze dagen, ontruikt worden aan de wortel van zijn perversiteit; beter nog; wanneer zijn ketterse natuur en zijn natuurlijke ketterij werden verjaagd met een wrekende gaffel, heeft het zich nooit verweerd tegen hun terugkeer, er naar dorstend het spoor van zijn vaders te volgen en weigerend met de traditie te breken. Zoals een stuk rot fruit een andere vrucht aansteekt en zoals het volstaat één met pest besmet varken te hebben om heel de kudde die dartelt in de weiden, te verliezen, zo hadden naar dit voorbeeld de burchten uit de buurt waar de heresiarchen ingeplant waren, waar de spruiten van deze ontrouw wemelden, zich laten doordringen - wonderlijk en bedroevend tegelijkertijd - door deze pest: de heren van de Languedoc, ongeveer allemaal, beschermden en ontvingen de kettters, ze betuigden hen een overdreven genegenheid en verdedigden ze tegen God en tegen de Kerk in.

[10] *De ketterse sekten.* Gezien de gelegenheid zich aandient, voel ik mij ertoe genoopt om mij ietwat uit te laten over de ketterijen en ketterse sekten. Men wete vooraf dat de kettters geloofden in twee scheppers: de éne onzichtbaar die zij de «goede» God noemden; de andere zichtbaar, die zij de slechte God noemden. Zij schreven het Nieuwe Testament toe aan de goede God en aan de slechte God het Oude Testament; bijgevolg verwierpen ze het helemaal op uitzondering van enkele teksten gevoegd in het Nieuwe testament en die ze om die redenen waardig vonden weerhouden te worden⁶. De auteur van het Oude Testament bestempelden ze als «leugenachtig». Hij had inderdaad aan onze eerste ouders gezegd: «De dag dat jullie eten van de vrucht van de boom van kennis van goed en kwaad, zullen jullie met de dood worden getroffen,» en niettemin, na van de verboden vrucht gegeten te hebben, stierven zij niet, zoals hij gezegd had. (Er blijft wel dat, na geproefd te hebben van de verboden vrucht, ze onderhevig waren aan de ellende van de dood): Ze noemden hem iemand die de mensen doodt, zowel omdat hij Sodom en Gomorra totaal verpulverd had en de wereld had laten verdwijnen onder de wateren van de Zondvloed als om de Farao en de Egyptenaren die hij had laten verdrinken. Wat betreft de Vaders van het Oude Testament, zij noemden ze allemaal verdoemd: zij verklaarden dat de gelukzalige Johannes de Doper één van de voornaamste duivels was.

[11] Zij zeiden in hun geheime bijeenkomsten dat Christus die in het aardse Bethlehem geboren werd en die gekruisigd stierf te Jeruzalem, de slechte Christus was en dat Maria Magdalena zijn bijzit was: zij was het, de vrouw die op overspel betrappt werd waarover men spreekt in de Evangelien: de goede Christus, zeiden zij, heeft inderdaad nooit gegeten noch gedronken, noch een echt vleeselijk omhulsel gehad: hij verscheen in de wereld alleen maar op een heel geestelijke manier in het lichaam van Paulus: om die reden hebben we gezegd «in het aards en zichtbaar Bethlehem», want de kettters beeldden zich een andere, een nieuwe aarde in, een onzichtbare waar, volgens enkelen, de goede Christus was geboren en gekruisigd geworden. Zij zeiden ook

---

⁶ Zij erkenden de «wijsheidsboeken», niet deze waarin geweld, wraak en offers schering en inslag zijn.

nog dat de goede Christus twee vrouwen had gehad, Oolla en Ooliba, waarbij hij zonen en dochters had verwekt. Anderen zeiden dat de Schepper uniek was, maar dat hij twee zonen had, Christus en de Duivel. Dezelfde kettters zeiden nog dat alle schepselen goed waren geweest, maar dat de bekera⁷ waarover de Apocalyps spreekt alle zaken bedorven hadden.

[12] Allen - leden van de Antichrist, eerstgeborenen van Satan, bedorven graan, misdadigers, hypocriete leugenaars, verleiders van de simpele zielen - hadden met het venijn van de trouweloosheid bijna de hele provincie Narbonne besmet. Van de Roomse Kerk zeiden ze dat zij een hol van rovers was en ook dat zij de bekende hoer was waarvan in de Apocalyps gesproken wordt. De sacramenten van de kerk beschouwden zij als niet-bestaande in zoverre dat zij in het openbaar onderwezen dat het water van het heilig Doopsel in niets verschilde van lopend water, noch de Eucharistie van een gewoon brood voor profaan gebruik. In het oor van de eenvoudigen goten ze, druppel voor druppel, volgende vloek: dat het lichaam van Christus, zelfs al zou het de omvang van de Alpen gehad hebben, sinds langs geconsumeerd zou zijn en tot niets herleid: het Vormsel, het Heilig Oliesel, de Biecht beschouwden ze als frivole en absoluut vergeefse zaken; het heilig Huwelijk, onderwezen ze, is (een vorm van) prostitutie en niemand kan in die staat zijn heil bewerken, door zonen en dochters te verwekken. Zij loochenden ook de Heropstanding van het vlees: zij vonden vreemde fabels uit, zeggende dat onze zielen engelachtige geesten zijn, uit de hemel verdreven ten gevolge van godloochening volgend op hun hoogmoed, die in de lucht hun lichamen van glorie hebben gelaten en dat die zielen, na achtereenvolgens in zeven aardse lichamen gewoond te hebben, om het even welke, hun glorierijk lichaam dat zij verlaten hadden, recupereren na hun penitentie beëindigd te hebben.

[13] Men dient ook te weten dat bij de kettters sommigen *parfaits* of *bons hommes* werden genoemd, de anderen «gelovigen van de kettters». De *parfaits* droegen een zwart kleed. Zij zeiden, de huichelaars, dat zij de zuiverheid beoefenden; ze weigerden elk gebruik van vlees, van eieren en kaas; zij wouden beschouwd worden als waarheidsgetrouw terwijl ze voor de onderwerpen die op God betrekking hadden, voortdurend logen; zij zeiden dat men nooit, onder geen enkel voorwendsel, een eed mocht afleggen. Wat de *croyants* betreft, zij leefden in de eeuw, zij trachtten niet het leven van de *perfecti* te bereiken, maar zij hoopten dat het geloof van deze *perfecti* hun het heil zou verschaffen: zo ze inderdaad verdeeld waren wat hun levenswijze betreft, in hun geloof (laat ons eerder zeggen in hun ongeloof), waren zij één. Zij die men «gelovigen van de kettters» noemde gaven zich over aan woeker, aan diefstal, aan doodslag, aan de genoegens van het vlees, aan meened en aan alle perverse zaken: zij zondigden met een zekerheid en een bezetenheid des te groter daar ze dachten hun heil te bereiken zonder restitutie van gestolen goed, zonder biecht, zonder penitentie, mits zij maar op het uur van hun dood het *Pater noster* konden opzeggen en uit de handen van hun meesters de handoplegging kregen.

[14] De ketterse *perfecti* hadden magistraten die ze «diakens» en «bisschoppen noemden van wie de handoplegging noodzakelijk was opdat elke stervende zich in staat zou voelen

---

⁷ Er zou *fialas* staan. Anderen lezen *filias*, dochters. Apoc. XVI, 1.

zijn heil te bewerken. Naar waarheid, als ze de handen oplegden aan een stervende, hoe schuldig hij ook was, als hij maar bij machte was het Pater Noster op te zeggen, beschouwden zij hem als gered en, volgens hun uitdrukking «getroost» in zoverre dat ze zonder de minste genoegdoening, zonder andere remedie (tegen zijn zonden), hij naar de hemel vloog.

[15] In dit verband hebben we het volgende ridicuul feit horen vertellen: een zekere gelovige, gekomen op het moment van sterven, kreeg van zijn meester door handoplegging het «consolamentum», maar hij kon het «Pater noster» niet meer zeggen en stierf. Zijn «trooster» wist niet wat zeggen: de overledene scheen gered omdat hij de handoplegging had gekregen, verdoemd omdat hij het gebed des Heren niet had kunnen zeggen. Wat zal ik daarop zeggen? De ketters gingen een ridder, genaamd Bertrand de Saisac, een ketter, raadplegen, omtrent wat zij dienden te denken. De ridder gaf raad en antwoord als volgt: «Van deze man zullen we beweren en zeggen dat hij gered is. Wat al de anderen betreft, tenzij zij het Onze Vader opgezegd hebben op het laatste ogenblik, menen we dat zij verdoemd zijn.

[16] Ander ridicuul feit. Een zekere gelovige had aan de ketters bij zijn dood 300 stuivers nagelaten en hij had aan zijn zoon opgedragen dit bedrag aan hen over te maken. Na de dood van de vader eisten de ketters van de zoon wat hen verschuldigd was, maar de zoon vroeg: «Ik vraag eerst dat jullie me zeggen, als het u belieft, waar mijn vader is». Zij antwoordden: «Weet met de grootste zekerheid dat hij gered is en dat hij zijn plaats heeft gevonden in de hemelen. «Geloofd zij God en u, zei hij tot hen: in waarheid, als mijn vader in de glorie is, dan heeft zijn ziel geen aalmoezen meer nodig en ik weet dat jullie al te welwillend zijn om mijn vader te onttrekken aan zijn glorie. Weet dus dat ik u geen cent zal geven.»

[17] We menen niet te moeten verzwijgen dat bepaalde ketters zeiden dat niemand kon zondigen vanaf de navel en lager; zij noemden afgodsdienst de beelden die in de kerk zijn; zij beweerden dat de klokken van de kerk, de trompetten van de duivel zijn; zij zeiden nog dat het geen zwaardere zonde is met zijn zuster te slapen als met om het even welke andere vrouw; zij zeiden ook nog, te midden van ander monsterachtige zottigheden van ketterijen dat, als een van de perfecti toevallig een doodzonde deed (bijvoorbeeld door een heel klein stukje vlees, kaas of ei of ander verboden voedsel te eten), dat al diegene die van hem het consolamentum hadden ontvangen, de Heilige Geest verloren en opnieuw dienden «geconsoleerd» te worden; zodoende vielen reeds geconsoleerde gelovigen uit de hemel omwille van de zonde van hun «trooster».

[18] Er waren nog andere ketters, «waldenzen» genoemd naar een zekere Waldo die te Lyon woonde. Die lieden waren heel zeker slecht, maar, als men ze vergelijkt met de ketters, dan waren ze veel minder pervers. Over heel wat zaken, inderdaad, gingen ze akkoord met ons; op andere punten verschilden ze. Hun vergissing, om niets anders te zeggen over het merendeel van de punten van hun ongeloof, bestond hoofdzakelijk in vier punten: het dragen van sandalen op de wijze van de apostelen, te beweren dat men onder geen enkel voorwendsel een eed mocht afleggen, noch doden, en vooral te beweren dat om het even wie onder hen in geval van nood, de Eucharistie kon opdragen, mits hij maar sandalen droeg, zelfs als hij de wijdingen niet ontvangen had van een bisschop. Dat deze vlugge beschouwingen over de sekten hiermee volstaan.

[19] *Ritueel van bekering, of eerder van pervertering van de ketters.* Wanneer iemand wil aansluiten bij de ketters, dan zegt diegene die hem ontvangt: «Vriend, als je bij de onzen wil horen, dan moet je verzaken aan elk geloof dat de Roomse Kerk belijdt». Hij antwoordt: «Ik verzaak. «Ontvang dus de Geest vanwege de «goede lieden». En dan blaast hij hem zeven keren in de mond; daarna zegt hij hem: «Verzaak je aan dat kruis dat de priester over u gemaakt heeft op borst, schouders en hoofd met de olie en het chrisma?». Hij antwoordt: «Ik verzaak». «Geloof je dat dat water u het heil verzekert?» Hij antwoordt: «Ik geloof het niet». «Verzaak je aan die sluier die de priester op uw hoofd van gedoopte gelegd heeft?» Hij antwoordt: «Ik verzaak». Zo ontvangt hij het doopsel van de ketters en verwerpt hij dit van de Kerk. Dan leggen allen de hand op zijn hoofd en geven hem een kus en kleden hem in een zwart kledingstuk. En vanaf dat ogenblik is hij als één van hen.

Tweede deel
DE PREDIKERS

---

[20] In het jaar 1206 van de Menswording van het Woord ging de bisschop van Osma, Diego, een merkwaardig man die buitengewone lof waardig is, naar de Romeinse Curie met het opperste verlangen afstand te doen van zijn bisschopstitel om zich vrijelijk te wijden aan de prediking van het Evangelie bij de heidenen. Paus Innocentius wou niet ingaan op het verlangen van de heilige man: hij beval hem zelfs terug te keren naar zijn zetel. Nu gebeurde het dat, bij zijn terugkeer van de Curie, hij te Montpellier voorbijkwam en daar de eerbiedwaardige Arnaud, abt van Cîteaux, broeder Pierre de Castelnau en broeder Raoul, cisterciënzer monniken en legaten van de Apostolische zetel, ontmoette. Allen wouden ze afzien van de legatie die hen was toevertrouwd, zodanig waren zij ontmoedigd door het bijna volledig wegblijven van succes bij hun prediking aan de ketters. Elke keer, inderdaad, wanneer ze tot de ketters wouden prediken, wierpen deze hen het verfoeilijk gedrag van de priesters voor de voeten; en zij zouden van de prediking moeten afzien indien ze de levenswandel van de geestelijkheid niet konden verbeteren.

[21] Maar genoemde bisschop verhielp hun vertwijfeling met een heilzame raad: hij nodigde ze zeer nadrukkelijk uit om zich met nog meer vurigheid in te spannen voor de prediking, alle andere zorgen achterwege te laten en, om de mond te snoeren aan alle kwaadwilligen, in alle nederigheid verder te doen naar het voorbeeld van de goddelijke Meester en op stap te gaan, zonder goud noch zilver. Zo volgden ze in alle opzichten de apostolische prediking na. Maar de legaten wouden niet innoveren uit eigen initiatief. Ze zeiden dat, indien een of andere gezaghebbende deze methode wou invoeren, zij die gaarne zouden volgen. Wat voeg ik eraan toe? Hij stelde zichzelf voor, die man zo vol van God, en weldra stuurde hij zijn gevolg en zijn wagens naar Osma en behield slechts één kompaan⁸. Hij verliet Montpellier met de twee vermelde legaten, te weten Pierre en Raoul. Wat de abt van Cîteaux betreft, hij keerde terug naar Cîteaux én omdat de tijd aanbrak van het algemeen cistersiaans kapittel én omdat hij, na de zitting van het algemeen kapittel, enkele abten met hem mee wou brengen die hem zouden helpen in het uitoefenen van de opdracht tot prediking.

[22] Na het verlaten van Montpellier kwamen de bisschop van Osma en de monniken in Servian aan waar ze een ketterleider vonden met naam Baudouin en een zekere Théodoric, zoon des verderfs en strootje voor de eeuwige brand. Dat personage was afkomstig uit Frankrijk, hij was van edele afkomst, was kanunnik geweest te Nevers, maar daarna - zoals een zekere ridder, zijn oom langs moederskant en ook een verfoeilijke ketter - veroordeeld geworden voor ketterij in een Parijs concilie en in tegenwoordigheid van kardinaal Octaviano, legaat van de Apostolische zetel. Hij begreep dat hij zich niet langer kon schuil houden en hij ging naar de streek van Narbonne: daar genoot hij bij de ketters de hoogste achting, hetzij omdat hij ietwat subtieler leek dan de anderen, hetzij omdat men een beetje kon pronken met deze aanwinst, deze verdediger van hun onrechtvaardige behandeling die uit Frankrijk kwam (waar, dat wist men goed, zich de bron bevond van de wetenschap en van de christelijke godsdienst). Laten we niet vergeten te zeggen dat dit personage dat zich Théodoric liet noemen, zich vroeger Guillaume had genoemd.

---

⁸ Dat zou dan Dominicus moeten geweest zijn.

[23] Na gedurende acht dagen gediscussieerd te hebben met deze twee kettters, Baudouin en Théodoric, wisten onze predikers de hele bevolking, door hun heilzame vermaningen, van mening te doen veranderen tegenover bovenvermelde kettters; bijgevolg zouden deze ginds met plezier verjaagd zijn geworden, als de heer van ter plaatse, besmet door het gif van de ontrouw, er zijn intieme vrienden niet van had gemaakt. Het zou ons te ver leiden de woorden weer te geven van deze beruchte discussie. Ik meen dat het goed is alleen het volgende te noteren: toen de eerbiedwaardige bisschop Théodoric in het nauw had teruggedreven, zei Théodoric: «Ik weet, ik weet van welke geest gij zijt; naar waarheid, het is volgens de geest van Elias dat gij gekomen zijt.» En daarop antwoordde de heilige bisschop: «Als ik in de geest van Elias gekomen ben, dan zijt gij in de geest van de Antichrist gekomen.» Na acht dagen vertrokken de eerbiedwaardige predikers uit de stad en de bevolking ging met hen mee over een goede mijl.

[24] Recht voor zich uitgaande kwamen ze te Béziers waar zij, in veertien dagen prediking en discussies, de zeer zeldzame katholieken van deze stad in het geloof bevestigden en de kettters ontmaskerden. Maar de eerbiedwaardige bisschop van Osma en broeder Raoul gaven de raad aan broeder Pierre de Castelnau hen voor een tijd te verlaten. Zij vreesden inderdaad dat hij zou gedood worden want de kettters haatten hem boven alles. Broeder Pierre nam dus gedurende een tijdje afstand van de bisschop en broeder Raoul. Deze verlieten Béziers en haastten zich naar Carcassonne waar zij gedurende acht dagen verder gingen met prediken en discussiëren.

[25] In die tijd gebeurde bij Carcassonne een mirakel dat dient vermeld. De kettters oogstten op de dag van de Geboorte van Sint Jan de Doper die zij niet voor een profeet hielden maar voor een duivel, één van de sluwsten. Terwijl ze zo schoven maaiden zag een van hen dat de schoof die hij in handen hield helemaal bebloed was. Hij dacht toen dat hij zich verwond had aan de hand, maar stelde vast dat die heelhuids was. Dan riep hij zijn kompanen. Wat zal ik daarbij zeggen? Iedereen keek naar de schoof die hij in de hand hield, de bebloede schoof, de hand zonder wonde. De eerbiedwaardige abt van Vaux-de-Cernay, toen in de streek, heeft die schoof gezien en mij het verhaal verteld.

[26] Gezien het te lang zou zijn te verhalen hoe de apostolische mannen, ik wil zeggen onze predikers, van stad naar stad gingen om overal te prediken en te discussiëren, laat ons dan die reizen verzwijgen en tot de essentie komen. Zekere dag verzamelden alle kettters in een burcht gelegen in het bisdom Carcassonne, Montréal genoemd, om daar allen samen te discussiëren met onze apostolische mannen. Naar dat colloquium ging broeder Pierre de Castelnau die, zoals we hoger gezegd hebben, zijn gezellen te Béziers had verlaten. Men stelde rechters aan bij de *croyants* van de kettters. Het argumenteren duurde veertien dagen en werd op schrift gesteld, daarna afgegeven aan de rechters met het oog op een definitief oordeel, maar die rechters, die hun kettters duidelijk in het nadeel zagen, wouden geen advies uitbrengen, sterker nog: de geschreven stukken die wij hen hadden overgemaakt, die weigerden ze terug te geven, uit schrik dat ze bekend gemaakt zouden worden en zij gaven ze door aan de kettters.

[27] Daarna verliet broeder Pierre de Castelnau zijn metgezellen en ging naar de Languedoc om te pogen vrede te tussen de vorsten van het land te bereiken uitgaande van deze die de vrede hadden gezworen om de kettters uit Narbonne te verdelgen. Maar Raimond, de graaf

van Toulouse, een vijand van de vrede, wou deze niet onderschrijven. Op aanzet van de man Gods dienden de heren van de Languedoc met hem oorlog te voeren en dezelfde man Gods sprak de excommunicatie uit⁹ opdat hij er zou toe besluiten de vrede te onderschrijven. Maar deze renegaat - erger dan een ongelovige - hield nooit rekening met zijn eden: hij zwoer menige eed en was meermaals meinedig. De wel zeer heilige broeder Pierre de Castelnau legde grote moed aan de dag door hem te straffen: hij benaderde deze tiran zonder vrees en weerstond hem staande voor zijn aangezicht want de graaf was - en niet zo'n klein beetje - laakbaar en, laat ons meer zeggen, de verdoemenis waardig. Deze man met een groot hart, deze gewetensvolle man bracht hem zodanig in het nauw dat hij hem verweet in alle zaken hypocriet te zijn en meinedig en dat was zeer zeker waar.

[28] Gezien de gelegenheid zich voordoet, geven we wat toelichtingen over het ongeloof van graaf Raimond. We stellen vast dat van in de wieg, zo zou men kunnen zeggen, hij altijd van de ketters gehouden en ze begunstigd heeft: deze die in zijn gebied waren heeft hij geëerd zoveel hij kon. Tot nu toe, naar wat men vertelt, neemt hij overal waar hij gaat ketters mee, gekleed als iedereen, opdat, in het geval dat hij schielijk zou sterven, hij in hun handen zou sterven: hij beeldde zich inderdaad in dat hij zou gered worden zonder enige penitentie, welk een grote zondaar hij ook weze, indien op het ogenblik van de dood, hij hun handoplegging kon verkrijgen. Hij liet ook het Nieuw Testament meedragen opdat, in geval van nood, hij van de ketters, de handoplegging met het boek zou krijgen; wat het Oude Testament betreft, de ketters verfoeiden het: zij zeggen dat de god van de Oude Wet «slecht» is, omwille van de plagen van Egypte, «moorddadig» omwille van de zondvloed en van de verdrinkingsdood van de Egyptenaren; zij zeggen dat Mozes, Jozué, David de baanstropers¹⁰ en de bedienaars van de «slechte» god waren.

[29] De graaf van Toulouse zei zekere dag tot de ketters - wij weten het voor zeker - dat hij zijn zoon wou opvoeden te Toulouse, te midden van de ketters, opdat hij onderwezen zou worden in hun geloof (of beter ongeloof).

[30] Hij zei nog op een dag dat hij graag honderd zilveren marken zou geven om een van zijn ridders tot het ketterse geloof te bekeren. Hij had hem zeer dikwijls uitgenodigd om dit geloof te omarmen, door het vóór hem te laten prediken.

[31] Daarenboven, als de ketters hem geschenken of levensmiddelen zonden, ontving hij ze met een grote erkentelijkheid en liet hij ze met de grootste zorg bewaren: hij verdroeg niet dat anderen dan hijzelf en enkele van zijn intimi ervan konden eten. Zeer dikwijls ook, zoals we het vernomen hebben met grote zekerheid, "aanbad" hij de ketters geknield, hij vroeg hen hun zegen en gaf hen de vredeskus.

[32] Zekere dag verwachtte de graaf bepaalde mensen die hij diende te ontmoeten, en gezien ze niet kwamen zei hij: «Men ziet wel dat de Duivel de wereld gemaakt heeft, gezien niets gebeurt naar onze wensen.»

---

⁹ In april 1207 en de maand daarna bekrachtigd door Innocentius III.

¹⁰ «Routiers», een woord dat maar tot het einde van de middeleeuwen gebruikt werd. «Zwerfsoldaten» zou een mogelijke andere vertaling zijn.

[33] Diezelfde graaf zei nog tot de eerbiedwaardige Foulques, bisschop van Toulouse, die het mijzelf verteld heeft, dat de monniken van Cîteaux niet konden gered worden omdat zij lammeren hadden die zich overgaven aan wellust. Wat een onzinnige ketterij!

[34] Hij nodigde zelfs die bisschop van Toulouse uit om bij nacht naar zijn paleis te komen om er de predikingen van de ketters te horen: waaruit men moet besluiten dat hij er dikwijls naar ging luisteren bij nacht.

[35] Zekere dag bevond de graaf zich in een kerk waar men de mis opdroeg: hij was vergezeld van een mimespeler die, volgens de gewoonte van de narren van die soort, spotte met de mensen door grimassen en gebaren van komedianten. Op het ogenblik dat de priester die de mis las, zich naar het volk keerde en zei «Dominus vobiscum», zei deze walgelijke graaf aan zijn potsenmaker het na te bootsen en met hem te spotten.

[36] De graaf zei ook een zekere keer dat hij verkoos te gelijken op gene gevaarlijke ketter van Castres, in het bisdom Albi, die geen ledematen meer had en die in de ellende leefde, dan koning of keizer te zijn.

[37] Dat zijn gunst altijd naar de ketters ging, daar hebben we een overduidelijk argument voor: want nooit lukte er enig legaat van de Apostolische zetel erin hem de ketters te doen verjagen uit zijn gebieden, alhoewel als deze legaten hem onder druk zetten, hij hen meerdere keren gezworen had dit te doen.

[38] Daarenboven bracht hij het sacrament van het huwelijk in zulkdanig diskrediet dat hij een andere vrouw nam telkens als de zijne hem niet meer aanstond. Hij had op die manier vier echtgenoten waarvan er nog drie in leven zijn. Er was eerst de zuster van de burggraaf van Béziers, Béatrice: toen hij ze verstootte nam hij de dochter van de hertog van Cyprus; toen deze op haar beurt verstoten was, huwde hij de zuster van Richard, de koning van Engeland, die zijn verwante was in de derde graad bloedverwantschap; bij haar dood huwde hij de zuster van de koning van Aragon die van hem ook verwante was in de derde en de vierde graad¹¹.

[39] Laten we de volgende anekdote niet verzwijgen. De graaf had eertijds een echtgenote waarbij hij sterk aandrong dat zij het religieuze kled zou aannemen. Zij die begreep wat hij wou, vroeg hem arglistig of hij wou dat ze kloosterzuster werd in Cîteaux. Hij zei neen. Ze vroeg hem nog of hij wou dat ze kloosterzuster werd in de orde van Fontevrault. De graaf antwoordde dat hij dat niet wilde. Toen vroeg ze hem wat hij wou. Hij verklaarde haar dat, als zij ketterse wou worden, hij in al haar noden zou voorzien, en zo gebeurde het.

[40] Er was te Toulouse een verwerpelijke ketter, Hugues Faure. Een dag werd hij getroffen door een aanval van waanzin zodanig dat hij zijn gevoeg deed nabij het altaar van een kerk en als teken van misprijzen voor God, verschoonde hij zich met het altaarkleed. Wat

---

¹¹ Raimond VI had vijf vrouwen. De eerste was Ermessinde de Pelet die in 1176 stierf. Met alle was er bloedverwantschap want voor het IVde Concilie van Lateranen was er huwelijksbeletsel tot de 6de en 7de collaterale graad.

een ongehoorde wandaad! Deze ketter zei nu, op zekere dag, dat de priester, wanneer hij communiceerde in de mis, de duivel in zijn lichaam opnam. Gezien de eerbiedwaardige abt van Cîteaux, Arnaud, die toen abt van Grandselve was op het gebied van Toulouse, aan de graaf van Toulouse het verhaal deed van een zo grote misdaad en hem uitnodigde om de schuldige te straffen, antwoordde de graaf dat hij daarom geen enkele sanctie zou opleggen aan een van zijn onderdanen. Deze afschuwelijke daden werden verteld door de abt van Cîteaux, die toen aartsbisschop was van Narbonne, aan de bisschoppen, een twintigtal ongeveer, op het Concilie van Lavaur. Ik was daar aanwezig.

[41] Genoemde graaf was altijd verslaafd aan ontucht en wellustig tot op het punt, wij bevestigen het uitdrukkelijk, dat hij misbruik maakte van zijn eigen zuster, met misprijzen van de christelijke godsdienst. Van in zijn kinderjaren ging hij met grote zorg op zoek naar de bijzitten van zijn vader en hij sliep met hen, het kon niet grager¹²; inderdaad, nauwelijks kon een vrouw hem behagen zo hij niet de zekerheid had dat ze geneukt had met zijn vader. Bijgevolg voorspelde zijn vader zelf hem dikwijls dat hij zijn erfdeel zou verspelen, zowel omwille van de ketterij als om deze wanstaltige daden.

[42] Daarenboven had voornoemde graaf van Toulouse altijd een verwonderlijke voorliefde voor de baanstropers. Met hen plunderde hij de kerken, verwoestte hij de kloosters, stal hij de erfenis van al deze die hij kon treffen. Steeds gedroeg hij zich als lid van de Duivel, zoon des verderfs, vijand van het kruis, vervolger van de Kerk, verdrukker van de katholieken, bedienaar des verderfs, apostaat, vat van misdaden, vergaarbak van alle zonden.

[43] Zekere dag speelde de graaf schaak met zijn kapelaan en al spelende zei hij hem: «De God van Mozes in wie u gelooft, zal u niet kunnen helpen in die mate dat hij belet dat ik win in dit spel,» en hij voegde er aan toe: «Dat die God mij nooit ter hulp snelle.»

[44] Een andere keer, toen de graaf op het punt stond het gebied Toulouse te verlaten om een van zijn vijanden te bestrijden die zich in de Provence bevond, staat hij om middernacht op en begeeft zich naar het huis waar de Tolozaanse kettters vergaderd zijn en hij zegt hen: «Heren en broeders. De oorlogen hebben hun wisselvaligheden, wat er ook gebeure, ik begeef in uw handen mijn lichaam en mijn ziel.» Hierna nam hij met zich in overtal twee kettters mee, gekleed in gewone klederen, opdat hij, mocht hij per toeval sterven, hij in hun handen zou sterven.

[45] Die verdoemde graaf viel op zekere dag ziek op Aragonees grondgebied. Omdat zijn ziekte zichtbaar erger werd liet hij zich een draagbed maken, klom erin en men bracht hem naar Toulouse; en toen men hem vroeg waarom hij zich met zo'n grote haast liet vervoeren daar waar hij een zo erge ziekte had opgedaan, antwoordde deze ellendeling: «Wel, er zijn hier geen *bons hommes* in dit land in wiens handen ik kan sterven.» De begunstigers van de kettters worden inderdaad *bons hommes* genoemd.

[46] Maar hijzelf gaf zich uit als ketter door uitdrukkelijker daden en feiten. Hij zei immers: «Ik weet dat ik onterfd zal worden voor die *bons hommes*. Maar voor hen ben ik bereid niet

---

¹² Deze «taalfout» lijkt mij ingeburgerd na de reclamecampanje en past hier beter dan het woordje «liever».

alleen te lijden dat men mij mijn erfdeel ontnemt maar zelfs dat men mij van mijn leven berooft.» Ziedaar genoeg over het ongeloof en de sluwheid van deze ellendeling.

[47] Maar keren we terug tot het onderwerp. Na het colloquium van Montréal, terwijl onze predikers zich nog daar bevonden en overall het woord van het geloof zaaiden en waar-schuwden omtrent het heil, ging Arnaud, de eerbiedwaardige abt van Cîteaux, terug naar Frankrijk met twaalf abten. Deze mannen met een totaal geloof, een gedegen kennis, een onvergelykbare heiligheid, kwamen getwaalven, het heilige getal van de Apostelen, met hun vader, de abt als dertiende, klaar om het geloof en de hoop die zij in zich droegen te verrechtvaardigen tegenover tegensprekers. Met meerdere monniken die zij erbij genomen hadden, in het beleven van de volstrekte nederigheid naar het voorbeeld dat hen op de Berg was getoond, dit wil zeggen volgens de raadgevingen van de bisschop van Osma, gingen allen te voet op stap. Onmiddellijk verspreidde de abt van Cîteaux ze: ieder werd aangesteld voor een bepaald grondgebied dat hij doorkruiste, er predikte en deelnam aan het ondankbare labeur van de debatten met de ketter.

[48] De bisschop van Osma wou terugkeren naar zijn bisdom om te waken over de noden van zijn huis en om op zijn eigen inkomsten de predikers van het woord Gods te onderhouden in de provincie Narbonne. Gezien hij in de richting van Spanje trok, kwam hij te Pamiers en op het grondgebied van Toulouse had hij daar een ontmoeting met Foulques, de bisschop van Toulouse, Navarre, de bisschop van Couserans, en meerdere abten. Zij discussieerden met de Waldenzen. Deze werden helemaal in het nauw gedreven en in de war gebracht en de bevolking van de stad, onder andere de armen, koos bijna helemaal de kant van de onzen; deze die aangesteld was als rechter van de discussie en die de kant van de Waldenzen genegen was - het was een notabele van de stad - zag af van de ketterij en stelde zijn persoon en zijn bezittingen in handen van de bisschop van Osma; van die dag af en daarna bestreed hij moedig de volgelingen van het ketterse bijgeloof. Aan die discussie nam die sinistere verrader deel, de graaf van Foix, die uiterst wreedaardige vervolger van de Kerk, deze vijand van Christus. Zijn vrouw was een doortrapte ketterse die tot de sekte van de Waldenzen behoorde, en hij had twee zusters van wie de ene Waldens was en de andere de dwalingen beleed die gemeenschappelijk waren aan de andere ketter. Het voornoemde colloquium had plaats in paleis zelf van de graaf; deze hoorde de ene dag de Waldenzen, de andere dag onze predikers. Wat een geveinsde hoffelijkheid!

[49] Daarna keerde de bisschop van Osma terug naar zijn bisdom, met de vaste intentie zo vlug als hij kon terug te komen om de zaak van het geloof in de provincie Narbonne te bespoedigen, maar na een verblijf van enkele dagen in zijn diocees maakte hij zich klaar om af te reizen toen hij, verrast door de dood, gelukkig insliep in een redelijke ouderdom.

[50] Vóór zijn dood was broeder Raoul, van wie we dikwijls gesproken hebben, man van goeder gedachtenis, hem voorgedaan in de dood in de cisterciënzer abdij Franquevaux, nabij Saint-Gilles.

[51] Na het verdwijnen van deze twee lichtbakens, te weten de bisschop van Osma en broeder Raoul, werd Gui, de eerbiedwaardige abt van Vaux-de-Cernay, die met andere abten

gekomen was om te prediken in de provincie Narbonne als leider van de predikers aangesteld. Hij was van adel door zijn afkomst, maar nog adellijker door zijn kennis en zijn deugd; hij werd later bisschop van Carcassonne. De abt van Cîteaux begaf zich naar elders voor bepaalde belangrijke zaken die hem op dat ogenblik bezig hielden. De heilige predikers trokken dus op stap en discussieerden met de ketters die zij verpletterden onder het gewicht van hun pertinente argumenten. Maar deze zaten vastgeankerd in hun kwade aard en bekeerden zich niet. Dan, na een lange tijd, bij de bijna totale mislukking van hun prediking en hun tegensprekelijke debatten, keerden zij terug naar Frankrijk.

[52] We mogen niet nalaten volgend feit te vertellen. Genoemde abt van Vaux-de-Cernay, had verscheidene keren gediscussieerd met hoger genoemde Théodoric en een van de meest bekende heresiarchen Bernard de Simorre, die zich hoofdzakelijk ophield in het bisdom Carcassonne, en hij had ze dikwijls in het nauw gedreven. Maar op zekere dag zei bovengenoemde Théodoric, die niet meer wist wat te antwoorden, tot de abt: «De hoer heeft mij lang weerhouden. Nu zal ze mij niet meer weerhouden.» Als hij zo sprak, dan was het de Roomse kerk die hij hoer noemde.

[53] Laten we niet vergeten er bij te vermelden dat een andere keer de abt van Vaux-de-Cernay zich klaar maakte om in Laure te gaan prediken. Toen hij de drempel van de poort van de stad overschreed maakte hij het kruisteken, waarop een ketterse ridder, die in de stad was, tot de abt zei: «Moge het mij nooit ter hulp komen, dat kruisteken!»

[54] In die tijd gebeurde een mirakel dat wij vermeldigswaard vinden. Zekere dag hadden onze predikers, mannen vol godsbesef, gediscussieerd met de ketters. Dominicus, een man van volmaakte heiligheid, vroegere gezelschap van de bisschop van Osma, had schriftelijk de argumenten genoteerd die hij in de loop van de discussie had gehanteerd en had het schrijven overgemaakt aan een bepaalde ketter opdat hij er zou over discussiëren. 's Nachts dus waren de ketters samengekomen in een huis en ze zaten bij het vuur. Deze aan wie de man van God het papier gegeven had, haalde het boven in het midden van de vergadering. Zijn gezellen zeiden hem om het in het vuur te gooien: verbrandde het papier, dan zou dit teken zijn dat het geloof (eerder ongeloof) van de ketters waar was; maar als het niet verbrandde, zouden ze de prediking van de onzen als waar erkennen. Wat zal ik nog zeggen? Iedereen is akkoord en het papier wordt in het vuur gegooid. Maar, na een tijdje midden in de vlammen, springt het uit het vuur, onbeschadigd. Bij de stomme verbazing van allen zegt een van hen, verstokter dan de anderen: «Laten we het papier nogmaals in de vlammen gooien en we zullen een vollediger ervaring hebben van de waarheid.» Het papier wordt opnieuw in het vuur gegooid en opnieuw komt het uit het vuur. Als hij dat zag zei deze ketter die taai en traag was om te geloven: «Laten we het nog een derde keer gooien en dan zullen we de afloop kennen van dit avontuur.» Een derde keer wordt het papier erin gegooid en niet alleen verbrandt het niet, maar het springt uit het vuur volledig onaangeroerd. Wat de ketters betreft, ondanks zulke evidente tekens, verre van zich tot het geloof te willen bekeren, bleven ze taai en ze verboden elkaar formeel dit mirakel ter kennis van de onzen te brengen, maar een ridder die bij hen was en die wat overhelde naar de kant van ons geloof, wou niet verbergen wat hij gezien had en hij openbaarde het aan meerderen. Het feit gebeurde in de nabijheid van Montréal, zoals ik het vernomen heb uit de mond van deze uiterst heilige man die dit papier gegeven had aan een ketter.

Eerste Hoofdstuk

De organisatie van de kruistocht

[55] Na deze korte inleiding over de predikers van Gods woord komen we, met Gods hulp, bij het martelaarschap van deze eerbiedwaardige man, van deze krachtige voorvechter, broeder Pierre de Castelnau. Wij kunnen er, menen we, geen beter noch authentieker verhaal van geven dan het invoegen in onze tekst van de brief van de Paus aan alle kruisvaarders. Hij geeft alle details over dit martelaarschap. Zie hier de tekst.

[56] Innocentius, bisschop, dienaar onder de dienaren Gods, aan onze beminde zonen, de edele mannen, graven en baronnen, en aan alle inwoners van de provincies Narbonne, Embrun, Aix en Vienne, heil en apostolische zegen.

[58] «Wij hebben zopas een wreed gebeuren vernomen dat de hele Kerk in rouw gaat dompelen: broeder Pierre de Castelnau, heiliger gedachtenis, monnik en priester, die zich onder de deugdzamen door zijn gedrag, zijn kennis en zijn goede faam liet opmerken, hadden wij met anderen gestuurd naar het Zuiden van Frankrijk om er de vrede te prediken en het geloof te versterken. In de taak die hem was toevertrouwd was hij op een lofwaardige manier geslaagd en met voortdurend succes. In waarheid, het was in de leerschool van Christus dat hij alles geleerd had wat hij predikte; hij was in staat de gelovige aan te sporen volgens de zuivere leer en de tegensprekers te weerleggen; hij stond steeds klaar om rekenschap te geven aan om het even wie die hem ondervroeg want het was een man van katholiek geloof, van juridische kennis en welsprekend woord. Maar de Duivel riep zijn handlanger tegen hem op... de graaf van Toulouse. Deze, omwille van de grote en talrijke uitspattingen die hij begaan had tegen God en tegen de Kerk, was dikwijls in aanraking gekomen met de kerkelijke censuur en dikwijls had hij zich laten vergeven na een schijn van berouw: het was een man vol listige behendigheid en een ongrijpbare kazakdraaier¹³. De graaf was niet in staat de haat te bedwingen die hij had tegen broeder Pierre de Castelneau die niet zweeg over Gods woord dat wraak uitoefent over de de natiën en de volkeren straft. De woede van de graaf was des te heviger naarmate hij verdiende steviger terecht gewezen te worden voor zijn misdaden. Dit dreef hem en hij riep broeder Pierre en zijn collega, legaten van de Apostolische stoel, naar Saint-Gilles met de belofte volledige genoegdoening te geven op alle punten die hem ten laste werden gelegd.

[58] Toen de legaten aangekomen waren in die stad toonde de graaf zich tegenover hen soms volgzzaam en oprecht in zijn belofte de bevelen uit te voeren die hem gegeven werden voor zijn bestwil, soms bedrieglijk en koppig in zijn weigering er zich aan te onderwerpen. Toen de legaten besloten zich terug te trekken, bedreigde hij ze openlijk met de dood: hij verklaarde dat hun vertrek, of het nu gebeurde over land of over water, door hem zorgvuldig zou bespied worden, en

---

¹³ Homo versipilis = qui retourne sa veste.

onmiddellijk ging hij over van het woord naar de daad en zette een valstrik op en stuurde er zijn medeplichtigen op af. Hij was doof voor de gebeden van de abt van Saint-Gilles en voor de tussenkomsten van de consuls en de burgers die vergeefs poogden zijn woede in te dijken. Hij zag met boze blik hoe ze ondanks hem de legaten met een gewapende escorte tot de oever van de Rhône begeleidden. Bij het vallen van de nacht hielden deze halt om te rusten zonder te merken dat handlangers van de graaf zich in hun nabijheid ophielden en, zoals het vervolg het bewezen heeft, er op uit waren hun bloed te vergieten.

[59] De volgende dag bij klaar licht, toen de mis gevierd was zoals naar gewoonte, maakten de verdienstelijke ridders van Christus zich gereed om de stroom over te steken, toen een van de handlangers van Satan, de lans geheven, langs achter vernoemde Pierre tussen de ribben verwondde. Deze, zwaar steunend op Christus als op een onwrikbare rots, had zich niet verwacht aan dergelijk verraad. Hij bekeek vol godsvrucht zijn godslasterlijke aanvaller en, naar het voorbeeld van zijn meester Jezus Christus en van de gelukzalige Etienne, zei hij: «Dat God u vergeve zoals ik u heb vergeven.» Hij herhaalde meermaals deze vrome en gelaten woorden en dan liet de verwachting van de hemel hem de pijn vergeten van de wonde die door hem ging. Terwijl het ogenblik van zijn kostbare dood naderde, nam hij met zijn gezellen de maatregelen die bedoeld waren om het geloof en de vrede te bevorderen en, na meerdere gebeden, ontsliep hij eindelijk gelukzalig in de Heer.

[60] De Vrede en het Geloof! Het is de nobelste zaak om het martelaarschap te ondergaan: voor haar heeft broeder Pierre zijn bloed vergoten. Schitterende mirakels zouden dan ook zijn dood reeds verheerlijkt hebben, dat is onze overtuiging, zonder de aanwezigheid van die ongelovigen die gelijken op deze waarvan het Evangelie spreekt: «Jezus deed niet veel mirakelen op die plaats omwille van hun ongeloof.» Alhoewel het mirakel van de tongen bedoeld was voor de ongelovigen en niet voor de gelovigen, gewaardigde onze Heiland zich niet toen hij voor Herodes verscheen (die, volgens het getuigenis van Lucas, een grote vreugde voelde toen hij hem zag omdat hij hoopte hem enig mirakel te zien doen) een mirakel te doen of te antwoorden aan deze die hem ondervroeg. Hij wist dat inzake mirakel Herodes zocht voldoening te geven, niet aan een behoefte te geloven, maar aan zijn ijdelheid. Zo deze ontaarde en perverse generatie het niet waardig is, zo vlug als zij e maar haakt, van deze man die zij tot martelaar gemaakt heeft het teken te ontvangen dat zij verwacht, dan vinden wij, wat ons betreft, het nuttiger dat één gestorven is om te vermijden dat een hele generatie sterft door de besmetting van de ketterij die teruggebracht zal kunnen worden van haar vergissing, eerder door de roep van het bloed dan door de redevoeringen van zijn slachtoffer. Zo is de aloude werkwijze van Jezus Christus, de wonderbaarlijke list gebruikt door onze Zaligmaker: wanneer men hem overwonnen waant in de persoon van de zijnen, dan is het ogenblik gekomen dat hij op hen zijn sterkste overwinning boekt en, krachtens dezelfde macht door dewelke hij met sterven de dood heeft overwonnen, haalt hij het in de persoon van zijn dienaars op deze die dachten het gewonnen te hebben op hen. Zo de graankorrel die in de voor valt niet sterft, dan blijft hij alleen, maar zo hij daarentegen sterft, dan draagt hij veelvoudige vrucht.

[61] Uit de dood van dit zeer vruchtbaar graan putten wij de krachtige hoop op een rijke oogst voor de Kerk van Christus, want hij zou geobstineerd wreed en wreed geobstineerd zijn wiens ziel niet zou doorboord zijn door een dergelijk zwaard. Het bloed van het slachtof-

fer zal, we twijfelen daar niet aan, een dergelijke efficiëntie hebben dat het werk van de heilige prediking dat hij was begonnen in het zuiden van Frankrijk en waarvoor hij gedaald was tot in de corruptie, van God de verlangde ontwikkeling kennen. Om die reden menen we onze eerbiedwaardige broeders de aartsbisschoppen van Narbonne, Arles, Embrun, Aix en Vienne, alsook hun wijbisschoppen zorgzaam te moeten verwittigen en aan te sporen, en wij bevelen hen krachtig vanwege de Heilige Geest en krachtens de gehoorzaamheid die zij ons verschuldigd zijn, dat zij het woord van vrede en geloof dat gezaaid werd door de overledene verplicht zijn met water te begieten en met hun prediking te doen opbloeien. Dat zij mogen werken met een niet aflatende ijver om de ketterse verdorvenheid te bestrijden en het katholieke geloof te versterken, om de ondeugden uit te roeien en de deugden te planten. Dat in naam van de Almachtige God met de Zoon en de Heilige Geest door het gezag van de heilige Apostelen Petrus en Paulus en het onze, zij de moordenaar van de dienaar Gods en al deze die zijn misdaad aangeraden, begunstigd of geholpen hebben in al hun bisdommen gexcommuniceerd en in de ban van de kerk verklaren. Dat ze persoonlijk het interdict gaan werpen op al de plaatsen waar de schuldigen een toevlucht zoeken; dat deze veroordeling plechtig hernieuwd worde op zon- en feestdagen bij het luiden van de klokken en bij het schijnsel van de kaarsen, totdat de moordenaar en zijn medeplichtigen zich vertonen bij de Apostolische stoel en door een betamende genoegdoening verdienen de absolutie te krijgen. Aan al deze daarentegen die, bezield door de ijver van het katholieke geloof om het bloed te wreken van de rechtvaardige die vanaf de aarde naar de hemel een niet aflatende roep richt totdat de God der wrake vanuit de hemel naar de aarde daalt om de ontaarders en de ontaarden in het nauw te drijven, aan al deze die dapper de wapens zullen opnemen tegen de pestlijders, de vijanden van het echte geloof en de vrede terzelfder tijd. Dat de voornoemde aartsbisschoppen en bisschoppen de aflat waarborgen die door God en zijn Plaatsvervanger wordt verleend voor de vergeving van hun zonden en dat een dergelijke onderneming voldoende weze als genoegdoening voor de zonden, deze ten minste waarvoor een ware bijdrage van het hart en een oprechte oorbiecht aan de God van waarheid worden aangeboden. Deze pestlijders inderdaad beperken zich niet meer als doel de vernietiging van onze goederen te hebben, zij beramen het verlies van onze persoon; niet alleen scherpen ze hun tong om de zielen te bederven, maar zij strekken hun handen uit om de lichamen te grijpen: zij verderven de zielen en verwoesten de lichamen.

[62] Wat de Graaf van Toulouse betreft die reeds door de banvloek voor ernstige en herhaalde fouten, te lang om op te noemen, getroffen is, zijn verantwoordelijkheid in de moord op de heilige man blijkt uit zekere tekenen: niet alleen heeft hij hem openlijk met de dood bedreigd en een valstrik tegen hem opgezet, maar daarenboven, zegt men, heeft hij de moordenaar in zijn intieme kring ontvangen en hem een grote beloning gegeven, zonder te spreken van andere verdenkingen die ons duidelijk zijn geworden. Dat hij dus openlijk in de banvloek bevestigd worde omwille van deze nieuwe beweegreden door voornoemde aartsbisschoppen en bisschoppen en, omdat volgens de canons van de heilige vaders, men de trouw niet moet bewaren jegens diegene die zijn getrouwheid aan God niet bewaarde en die van de gemeenschap van de gelovigen is uitgesloten, als een mens die meer te mijden dan te ontmoeten is, dat al deze die verbonden zijn aan voornoemde graaf door een eed van trouw, van vereniging of alliantie, daarvan ontbonden worden verklaard vanwege ons apostolisch gezag. Dat het aan elke katholiek toegelaten weze, onder voorbehoud van de rechten

van de voornaamste heer, niet alleen deze graaf in persoon te bestrijden, maar ook nog zijn goederen in bezit te nemen en te bewaren opdat de wijsheid van een nieuwe eigenaar dit gebied van de ketterij zou zuiveren waarmee ze door de fout van de graaf tot vandaag beschamend besmeurd is; het betaamt in alle geval, dat alle handen zich verheffen tegen deze wiens hand zich verheven heeft tegen allen en als deze kwelling hem niet het verstand bezorgt, dan zullen we zorgen dat onze handen nog meer op hem zullen wegen. Daarentegen, indien hij er zich toe verbindt genoegdoening te geven, zal het ongetwijfeld betamen dat hij ons eerst volgende panden geeft van zijn berouw: dat hij al zijn krachten wijdt aan het verdrijven van de kettters en dat hij zich haast om lid te worden van een broederlijke vrede; het is vooral omdat zijn schuld vastgesteld werd op deze twee punten dat de kerkelijke censuur tegen hem werd uitgesproken. En nochtans, als de Heer rekening wou houden met al zijn onrechtvaardigheden, hij zou geen voldoende genoegdoening kunnen geven niet alleen voor hemzelf, maar ook voor de menigte van anderen die hij meegelokt heeft in de valstrik van de verdoeming.

[63] Volgens het woord van waarheid moet men niet deze die het lichaam doden vrezen, maar wel hij die dit lichaam en de ziel kan sturen naar de hel. Zodus zetten we ons vertrouwen en onze hoop in deze die de derde dag verrezen is om zijn getrouwen te bevrijden van de vrees voor de dood, opdat de dood van voornoemde dienaar Gods, verre van onze eerbiedwaardige broeder bisschop van Couserans of onze beminde zoon de abt van Cîteaux, legaten van de Apostolische Stoel, en de andere katholieke gelovigen met vrees te slaan, integendeel hun vurigheid opwekke; dat zij het voorbeeld volgen van deze die het geluk gehad heeft het eeuwige leven te winnen door een dood in de tijd; dat zij niet vrezen hun eigen leven bloot te stellen zo nodig, in een zo roemrijk gevecht voor Christus. Om die reden menen we de bovengenoemde aartsbisschoppen en bisschoppen te moeten aanraden onze gebeden te versterken door onze bevelen en onze bevelen door onze gebeden, scrupuleus rekening te houden met de heilvolle adviezen en bevelen van onze legaten en met hen samen te werken als met dappere wapenbroeders in al wat deze hen zullen opleggen. Wij bevelen, weet dit goed, elk vonnis dat onze legaten zouden uitspreken tegen de rebellen of zelfs tegen de nonchalanten te respecteren en zonder schending uit te voeren.

[64] Vooruit, Ridders van Christus! Vooruit dappere soldaten van het leger van Christus! Dat de universele kreet van pijn van de heilige Kerk jullie aanspore! Dat een godsvruchtige ijver in u ontbrande om een zo grote belediging aan God aangedaan te wreken. Bedenk dat uw schepper geen behoefte aan u had wanneer hij u geschapen heeft. Maar, alhoewel hij uw hulp kan missen, niettemin, alsof uw hulp het zou toelaten met meer efficiëntie te handelen, alsof uw ontbreken zijn Almacht zou verzwakken, geeft hij u vandaag de mogelijkheid hem te dienen op een manier die hem waardig is. Sinds de moord op deze rechtvaardige, is de Kerk van dit land zonder vertrooster, gezeten in droefheid en in tranen. Het geloof, zegt men, is weggeëbd, de vrede is dood, de ketterse pest en de oorlogsdolheid hebben nieuwe kracht gekregen; het schip van de Kerk staat bloot aan een totale schipbreuk indien men het in deze ongelooflijke storm geen krachtige hulp biedt. Daarom vragen wij u onze aanmaningen goed te begrijpen. Met welwillendheid sporen wij u aan, wij dragen u op, vol vertrouwen in naam van Christus, ten overstaan van dergelijk gevaar beloven wij u de vergiffenis van uw zonden opdat, zonder dralen, u zo grote gevaren zou verhelpen. Span u in om deze volkeren

tot vrede te brengen in naam van de God van vrede en liefde. Span u in om de ketterij met alle middelen die God u zal ingeven, te verwoesten. Met nog meer verbeterheid dan deze tegenover de Saracenen, want zij zijn gevaarlijker, bestrijd de ketters met krachtige hand en gestrekte arm. Wat betreft de graaf van Toulouse die een pact met de dood schijnt gesloten te hebben zonder aan de zijnen te denken, zo de kwelling hem toevallig verstand geeft en zo zijn gelaat, bedekt met schande, om de naam van God begint te vragen, ga verder met op hem de dreiging te laten wegen tot hij ons genoegdoening geeft, aan ons, aan de Kerk en aan God. Verjaag hem, hem en zijn medeplichtigen, uit de tenten van de Heer. Ontneem hen hun gronden opdat katholieke inwoners de plaats innemen van de verwijderde ketters en dat zij, conform met de discipline van het orthodox geloof dat het uwe is, dienen in Gods tegenwoordigheid in heiligheid en gerechtigheid. Gegeven te Lateranen, de zesde van de iden van maart, jaar II van ons pontificaat¹⁴».

[66] Na deze bladzijden gewijd aan de dood van deze zeer heilige man, nemen we de draad van ons verhaal opnieuw op.

[67] De prelaten van de provincie Narbonne en anderen die geïnteresseerd waren in de zaak van het geloof en de vrede vonden het goed afgevaardigden te sturen naar de Heilige Vader. Zij hadden de gelukzalige mannen, de bisschop van Osma, broeder Pierre de Castelnau en broeder Raoul, die de initiatiefnemers en de leiders van de prediking in dit land waren, weten sterven. Daarenboven beschouwden ze dat deze prediking reeds een groot deel van haar opzet had vervuld zonder groot nut, ja zelfs dat zij bijna helemaal het gewenst resultaat miste. De eerbiedwaardige mannen, Foulques, bisschop van Toulouse, en Navarre, bisschop van Couserans, maken zich klaar en haasten zich naar Rome om de Paus te vragen een hulpvaardige hand te reiken aan de Kerk in nood die dreigt te vergaan in de provincie Narbonne en in een groot deel van de provincies Bourges en Bordeaux. De Paus die met al zijn krachten een oplossing zocht voor de verdediging van het geloof, legde op dit zo ernstig kwaad een genezende hand door naar het Noorden van Frankrijk algemene en efficiënte bullen te zenden zoals men het verder in detail zal lezen.

[68] Wanneer de graaf van Toulouse, of liever de graaf *tout dol et ruse*¹⁵, vernam dat bovenvernoemde bisschoppen naar de Romeinse Curie gingen, vreesde hij gestraft te worden zoals hij het verdiende. Toen hij zag dat zijn daden niet langer straffeloos konden blijven, veinsde hij berouw en, in de mate van het mogelijke, dekte hij zich in voor de toekomst. Alhoewel hij reeds afgevaardigden naar Rome had gestuurd, stuurde hij er nog andere, walgelijke en kwaadaardige: de aartsbisschop van Auch en Raimond de Rabastens, oud-bisschop van Toulouse die terecht afgezet was geworden¹⁶. Door toedoen van zijn afgevaardigden

---

¹⁴ 12 maart 1208.

¹⁵ Dol en ruse betekenen allebei: list.

¹⁶ Bernard, aartsbisschop van Auch sinds 1201, zal in 1211 afgezet worden. Raimond de Rabastens, wiens verkiezing besmet was met simonie, werd in 1205 afgezet maar Innocentius III gaf hem niettemin de toelating om zijn liturgische functies uit te oefenen op uitnodiging van de clerus op de feestdagen. Hij wou ook voor hem op de goederen van het bisdom Toulouse een som van 30 ponden afnemen opdat hij niet tot bedelen zou gedoemd zijn. Met hem werd in hetzelfde jaar de provoost van de kathedraal Mascaron afgezet om dezelfde reden.

beklaagde de graaf zich bij de Paus over de abt van Cîteaux en verzekerde hem dat deze hem irriteerde met zijn optreden dat hard, erger dan rechtvaardig was. De graaf beloofde nog dat, indien de Paus hem een legaat *a latere* zond, hij zich zou onderwerpen aan al zijn verlangens: hij zei dat niet met de bedoeling zich te beteren, maar hij beeldde zich in dat, indien de paus hem een van zijn kardinalen zond, hij deze voor zich zou kunnen inpalmen door zijn soepelheid en zijn arglistigheid.

[69] De Almachtige die de harten doorgrondt en de geheimen kent, wou niet dat van de onbevangingheid van de Paus misbruik werd gemaakt, noch dat de verdorvenheid van de graaf langer verstopt bleef. Rechtvaardig en barmhartig deed de rechtvaardige rechter het zo dat de Paus voldoening gaf aan de graaf alsof zijn vraag gerechtvaardigd was en dat niettemin zijn sluwheid niet langer bedekt bleef. De Paus stuurde dus naar Zuid-Frankrijk één van de geestelijken van zijn gevolg, meester Milon, van eerlijke levenswandel, gedegen kennis en welsprekend woord; om in enkele zinnen zijn deugden samen te vatten, hij kon niet getemd worden door vrees noch omgekocht worden door giften. De graaf vernam de komst van meester Milon met grote vreugde want hij rekende er op dat deze zich zou gedragen naar zijn wil. Hij doorkruiste zijn gebied, snoefde en zei: «Alles loopt nu op wieltjes voor mij, want ik heb een legaat naar mijn hart,» of nog: «Ik zal de legaat zijn.» Maar de gebeurtenissen gaven ongelijk aan zijn verlangens.

[70] Een geestelijke, meester Thédise, kanunnik van Genua, werd met meester Milon meegestuurd om hem te helpen wijs te geraken in de zaak van het geloof. De manier van doen van deze Thédise, een man die veel wist, die wonderwel hardnekkig was, en van een uiterste goedheid, was bewonderenswaardig in de zaak van Jezus Christus, wat een vermoedenissen en welke grote en talrijke gevaren doorstond hij niet in deze zaak! Het vervolg zal er in het breed van getuigen.

[71] De Paus had aan meester Milon als instructie gegeven het advies in te winnen van de abt van Cîteaux over alles aangaande de zaak van het geloof en namelijk over het geval van de graaf van Toulouse, want de abt was volledig op de hoogte van de toestand en de schurkenstreken van de graaf. Daarom had de Paus aan meester Milon uitdrukkelijk gezegd: «De abt van Cîteaux zal beslissen en gij zult zijn werktuig zijn, want hij is verdacht bij de graaf van Toulouse terwijl gij hem niet als verdacht zult voorkomen.» Meester Milon en meester Thédise gingen dus naar Noord-Frankrijk om de abt van Cîteaux te vinden te Auxerre; meester Milon won zijn advies in op meerdere precieze punten in verband met de zaak van het geloof. De abt gaf zijn geschreven en gezegeld advies en gaf in vele zaken precieze instructies. Daarboven bad hij hem zeer uitdrukkelijk om, alvorens de confrontatie met de graaf aan te gaan, de aartsbisschoppen, de bisschoppen en de andere prelaten samen te roepen, hun advies te vragen en uiteindelijk wees hij meester Milon enkele prelaten aan van wie hij bij voorkeur het advies diende te volgen.

[72] Daarna gingen de abt van Cîteaux en meester Milon naar de koning van Frankrijk, Filips, die te Villeneuve in het Sénonais een parlement hield met meerdere van zijn grote vazallen. Daar waren Eudes, hertog van Bourgondië, de graven van Nevers en Saint-Pol en vele andere edelen en machtige heren. De Paus stuurde een persoonlijke brief naar de

koning en vroeg hem nuttige hulp te bieden, hetzij persoonlijk, hetzij minstens via zijn zoon Lodewijk, aan de kerk in gevaar in de provincie Narbonne. De koning antwoordde aan de bode van de Paus dat hij op de flanken twee grote gevaarlijke leeuwen had: Otto, zogezegde keizer, en Jan, koning van Engeland, die van beide kanten hun best deden om onrust te zaaien in het koninkrijk Frankrijk en om die reden weigerde hij Noord-Frankrijk te verlaten of zijn zoon te zenden; hij achtte het voor het ogenblik voldoende zijn vazallen de toelating te geven te vertrekken naar de provincie Narbonne om er dezen die het geloof en de vrede in gevaar brachten te bestrijden.

[73] Om het katholieke volk te doen beslissen vlug de pest van de ketterij uit te roeien, heeft de Heilige Vader circulaire bullen gezonden naar alle prelaten, baronnen en inwoners van het koninkrijk Frankrijk; hij zette ze sterk onder druk om naar de provincie Narbonne te gaan om de smaad aan de Gekruisigde te wreken en hij liet hen weten dat God en zijn plaatsvervanger de vergeving van alle zonden toekende aan al deze die, gloeiend van ijver voor het katholieke geloof, de wapens zouden opnemen voor dit godsvruchtig werk, op voorwaarde dat ze berouw hadden en biechtten. Wat zal ik meer zeggen? Deze aflat wordt gepubliceerd in het Noorden van Frankrijk: een groot aantal getrouwen nemen het teken van het Kruis aan.

[74] Na het parlement van Villeneuve ging meester Milon met zijn collega meester Thédise naar Zuid-Frankrijk. Te Montélimar riep hij de aartsbisschoppen en bisschoppen samen in groot aantal. Toen deze waren toegekomen vroeg hij hen vele nauwkeurige gegevens over hoe men de zaak van het geloof moest aanvatten en meer in het bijzonder in het geval van de graaf van Toulouse: hij wou zelfs dat de prelaten hem hun individueel advies gaven op schrift en verzegeld over de punten waarop de abt van Cîteaux hen bijzondere instructies had gegeven. Zijn bevelen werden uitgevoerd en, niet te geloven, de adviezen van abten en prelaten gingen akkoord op alle punten zonder uitzondering. Het was God die dit gewild had.

[75] Daarna maakte meester Milon met de graaf van Toulouse een precieze afspraak te Valence. De graaf was er op de vastgestelde dag. Deze wrede, grillige en meinedige man beloofde aan legaat Milon dat hij volledig naar zijn wil zou handelen maar hij was niet te vertrouwen. De legaat, voorzichtig en kundig, volgde het advies van de prelaten op: hij wou en beval dat de graaf van Toulouse hem als pand voor de veiligheid van het gebied dat hij bezat in de Provence zeven buchten gaf; hij eiste daarenboven van de consuls van Avignon, Nîmes en Saint-Gilles de belofte dat, indien de graaf de euvele moed had de bevelen van de legaat te overtreden, zij voortaan ontbonden waren van hun leenhulde of hun verbond met hem. Wat betreft het graafschap Melgueil, het zou worden aangeslagen door de Roomse kerk. De graaf van Toulouse, door nood gedwongen, beloofde daarenboven al de voorschriften van de legaat uit te voeren, maar hij deed het met tegenzin en grote spijt. Zo werd hij genoopt, na de strengheid van de abt van Cîteaux aan de kaak gesteld te hebben, de nieuwe legaat als nog hardvochtiger te karakteriseren. Wij geloven dat God alles geregeld heeft en dat het gebeurde in alle rechtvaardigheid dat daar waar de tiran dacht een zekere bedaring te vinden, hij zwepen vond om hem te kastijden.

[76] Onmiddellijk ging meester Thédise, een man van de grootste goedheid, op bevel van de legaat, de zeven burchten van de Provence waarover we hoger spraken in ontvangst nemen in naam van de Roomse kerk en om er een garnizoen te plaatsen.

[77] Als dit alles geregeld was zoals het hoorde begaf de legaat zich naar Saint-Gilles om de graaf van Toulouse te verzoenen [met de kerk]. De ceremonie van verzoening en absolute verliep als volgt. De graaf werd geleid tot voor het portaal van de kerk van Saint-Gilles. Daar, in tegenwoordigheid van een twintigtal aartsbisschoppen en bisschoppen, zwoer hij op de Hostie en op de relikwieën van de heiligen die de prelaten in groot aantal en met grote deemoed hadden uitgesteld in het portaal, in alles te gehoorzamen aan de geboden van de Heilige Roomse Kerk. Dan liet de legaat zijn stola plaatsen rond de hals van de graaf en, hem meetrekkend met deze stola, gaf hij hem zweepslagen en deed hem de kerk binnengaan.

[78] Laten we niet vergeten te vermelden dat de graaf van Toulouse die met zweepslagen de kerk van Saint-Gilles was binnengebracht, door een schikking van de Voorzienigheid werd belet naar buiten te gaan langs dezelfde weg omwille van de menigte; hij diende naakt in de crypte neer te dalen nabij het graf van de gelukzalige martelaar broeder Pierre de Castelnau die hij had laten vermoorden. Wat een rechtvaardig Godsoordeel! Hij werd gedwongen respect te betonen aan het lijk van deze die, in zijn leven, zijn misprijzen had ervaren.

[79] Ik denk er ook te moeten op wijzen dat het lichaam van de martelaar, eerst begraven in het klooster van de monniken van Saint-Gilles, een hele tijd later opgegraven om vervoerd te worden naar de kerk, intact was alsof hij maar de dag zelf begraven was en dat een wonderbaarlijke geur zich verspreidde vanuit zijn lichaam en zijn klederen.

[80] Na al die gebeurtenissen vroeg de graaf van Toulouse, die zeer listig was en de komst van de kruisvaarders die weldra uit Noord-Frankrijk naar Narbonne zouden afzakken om er de ketters te verdrijven vreesde, aan de legaat om hem het kruis te geven om zijn gebied zo te beschermen tegen de aanvallen van de kruisridders¹⁷. Gij gluiperige en zeer perfide kruisvaarder, ik heb het dan wel over de graaf van Toulouse die het kruis aannam, niet om de smaad aan de Gekruisigde te wreken, maar om een tijd zijn hypocrisie verborgen te houden!

[81] Toen dit alles gedaan was gingen meester Milon en meester Thédise naar Lyon om de aangekondigde kruisvaarders te ontmoeten te gaan. Want de aflaat verleend door de Paus aan deze die zouden optrekken tegen de zuidelijke ketters was gepubliceerd geworden in heel het noorden van Frankrijk en een menigte edelen en burgers hadden tegen de vijanden van het kruis een kruis op de borst gespeld als een wapenrusting. En nu hadden in het noorden van Frankrijk de gelovigen met duizenden dit kruis opgenomen of waren zich aan het voorbereiden om het op te nemen om de smaad die God aangedaan was te wreken. Wat bleef er nog te doen voor de Heer der Legerscharen? In zijn gewone goedheid en zijn onvermoeide gulheid tegenover zijn vijanden, de ketters en hun medestanders, had Hij hen herhaaldelijk en in grote getale zijn predikers gezonden, maar de ketters, verhard in hun verdorvenheid en koppig in hun kwaadheid, bedekten de enen met de grootste beledigingen en vermoordden zelfs de anderen en er bleef hun nu alleen over legers te sturen om deze wrede moordenaars uit te roeien.

---

¹⁷ Door kruisridder te worden genoot Raimond VI van de aflaat en vooral verdedigde hij zijn gebied tegen de invasie van de kruisridders, zoals voorzien in de bullen van Innocentius III en de canonieke maatregelen.

De organisatie van de kruistocht

[82] In het jaar 1209, het twaalfde van het pontificaat van Paus Innocentius III, onder de regering van Filips, koning van Frankrijk, rond het feest van Johannes de Doper, waren alle kruisvaarders op stap in de verscheidene delen van het noorden van Frankrijk en ze kwamen aan te Lyon, oude hoofdstad van Gallië, volgens een uniform en vooropgezet plan. Onder hen vielen op: de aartsbisschop van Sens, de bisschoppen van Autun, Clermont, Nevers, de hertog van Bourgondië, de graaf van Nevers, de graaf van Saint-Pol, de graaf van Montfort, de graaf van Bar-sur-Seine, Guichard de Beaujeu, Guillaume des Roches, seneschalk van Anjou, Gaucher de Joigny en vele andere nobele en machtige heren, te veel om op te noemen.

[83] De graaf van Toulouse, Raimond, vernam dat een groot aantal kruisvaarders naderde en hij vreesde een invasie in zijn gebied. De prikkel van zijn geweten verweet hem de fouten die hij had begaan. Hij ging hen tegemoet tot bij Valence, maar daar waren ze vertrokken, geleid door de hand uit den hoge. Graaf Raimond kwam dus tot bij hen buiten de stad, veinsde de vrede na te streven, beloofde hypocrietweg zijn onderwerping en nam formeel de verplichting te gehoorzamen aan de bevelen van de Roomse Kerk en zelfs aan de beslissingen van de kruisvaarders. Als waarborg gaf hij enkele burchten in pand aan de voornaamste heren van het leger; hij bood zelfs als waarborg de persoon van zijn zoon of de zijne aan. Wat zal ik daaraan nog toevoegen? De vijand van Christus mengt zich onder de ridders van Christus: zij trekken samen op en zonder tijdverlies komen ze in Béziers.

[84] Béziers was een zeer opmerkelijke stad, maar volledig besmet door het gif van de ketterij; niet alleen waren de inwoners kettters, maar ze waren in de hoogste mate dieven, onrechtvaardigen, overspeligen en moordenaars, vervuld met alle zonden. De lezer zal het niet vervelend vinden dat we enkele voorbeelden geven van hun slechte aard.

[85] Een nacht, bij dageraad, ging een priester van deze stad naar de kerk om mis te lezen. Hij droeg een kelk in zijn handen; enkele Biterrois¹⁸ in hinderlaag overvielen de priester, sloegen hem met een extreme brutaliteit en verwondden hem zwaar en braken hem een arm; ze namen daarna de kelk in hun handen, deden er het deksel af en urineerden erin, met misprijzen voor het lichaam en het bloed van Jezus Christus.

[86] Een ander voorbeeld. Een andere keer in de Sint-Magdalenakerk, gelegen binnen de stad, doodden de Biterrois, via een huiverwekkend verraad, hun heer Raimond Trencavel en sloegen de tanden stuk van hun bisschop die zich inspande voor de verdediging van de burggraaf.

[87] Zekere dag verliet een kanunnik van Béziers de kathedraal na de mis. Toen hij gerucht hoorde in de gracht vroeg hij wat er gebeurde; de aanwezigen antwoordden hem: «Dat is het lawaai van dezen die in de grachten werken want wij brengen de stad in staat van verdedi-

---

¹⁸ Biterrois is het adjectief van Béziers en duidt ook de inwoners aan.

ging tegen de mannen van het Noorden die naderen.» De komst van de kruisvaarders was immers nakend. Gedurende dit gesprek verscheen een eerbiedwaardige ouderling die hen zei: «Gij versterkt deze stad tegen de kruisvaarders maar wie zal u verdedigen tegen het gevaar dat van boven komt?» Hij wou daarmee zeggen dat de Heer vanuit den hoge zich klaar maakte om hen te bestrijden. Bij die woorden waren de aanwezigen diep onder de indruk en diep geroerd. Maar toen ze zich op de ouderling wouden werpen, verdween deze en men kon hem nergens meer terugvinden.

[88] Eer de kruisvaarders toekwamen voor Béziers had de burggraaf Raimond Roger, uit een illustre geslacht, neef van de graaf van Toulouse, die de slechte aard van zijn oom naviolde en op geen enkele wijze de ketterij onderdrukte, formeel aan de inwoners van Béziers beloofd dat hij hen onder geen voorwendsel in de steek zou laten, dat hij hen trouw zou blijven tot de dood en dat hij in Béziers de komst van de kruisvaarders zou afwachten. Maar zodra hij vernam dat de onzen naderden vergat hij die afspraken, kende hij zijn verbintenissen niet meer, bleef in gebreke bij zijn eden en vluchtte naar Carcassonne, een andere belangrijke stad van zijn grondgebied, en nam met zich verscheidene kettters van Béziers mee.

[89] Toen de onzen aankwamen vaardigden zij de bisschop van Béziers naar de stad af: meester Renaud van Montpellier, eerbiedwaardig door ouderdom, levenswandel en cultuur was hen tegemoet gegaan. De onzen verklaarden: «Wij zijn gekomen om de kettters te verjagen. Wij vragen aan de katholieke inwoners, als er zijn, ons de kettters uit te leveren waarvan de eerbiedwaardige bisschop de namen zal geven, want hij kent ze goed en hij heeft er zelfs een lijst van opgesteld. In geval van onmogelijkheid, dat dan de katholieken de stad verlaten en dat zij de kettters achterlaten om hun lot niet te delen en om samen met hen om te komen.» Toen de bisschop van Béziers, woordvoerder van de kruisvaarders, deze boodschap had overgemaakt aan de inwoners, weigerden deze de voorwaarden. Ze kwamen in opstand tegen God en tegen de Kerk, sloten een pact met de dood en verkozen als ketter te sterven boven een leven als christenen. Enkelen deden een uitval en begonnen de onzen met pijlen te teisteren alvorens wij de minste aanval tegen hen uitgevoerd hadden.

[90] Uit verontwaardiging gaan de dienaars van het leger, die men in de volkstaal «ribauds»¹⁹ noemt, tot bij de wallen zonder te verwittigen en, zonder in het minst de edelen van het leger te raadplegen, gaan ze over tot de aanval en (wonderbaar gegeven) zij nemen aanstonds de stad in. Wat zal ik daar aan toe voegen? Eens binnengedrongen vermoorden ze bijna de hele bevolking, van de kleinste tot de grootste, en zij steken de stad in brand.

[91] Béziers is ingenomen op het feest van Maria Magdalena. Wat een Opperste rechtvaardigheid van de Voorzienigheid! Zoals we het gezegd hebben bij het begin van dit werk, de kettters zeiden dat Maria Magdalena de bijzit was van Jezus Christus; nog beter, het was binnen in de kerk die haar gewijd is dat de Biterrois hun burggraaf gedood hadden en de tanden stuk geslagen hadden van hun bisschop; het is dus heel terecht dat deze afschuwelijke honden werden overmeesterd en vermoord gedurende het feest van deze die ze beschimpt hadden en wiens kerk ze besmeurd hadden met het bloed van hun burggraaf en hun

---

¹⁹ Van Dale vermeldt dit niet meer. Normaal de ontuchtigen maar hier het uitschot van het leger.

bisschop. Het was in die kerk dat de Biterrois hun heer hadden gedood, zoals ik al zei, dat zeventuizend onder hen gedood werden op de dag dat de stad werd ingenomen. Opmerkenwaardig feit: zoals ook de vernieling van Jeruzalem door Titus en Vespasianus plaats greep tweeënveertig jaar na het lijden van Ons Heer, zo had ook de plundering van Béziers door de Fransen uit het Noorden plaats tweeënveertig jaar na de moord op de burggraaf. We voegen er aan toe dat Béziers verscheidene keren werd verwoest omwille van dezelfde reden en het was telkens op het feest van Maria Magdalena in de kerk waar de misdaad was begaan dat de stad daarvoor de verdiende straf kreeg.

[92] Na de inname en de verwoesting van Béziers beslisten de onzen rechtstreeks op Carcassonne af te stevenen want de inwoners van die stad waren de ergsten van de ketters en grote zondaars voor God; daarenboven waren de inwoners van de dorpen tussen Béziers en Carcassonne gevucht uit vrees voor de kruisvaarders. Zij hadden hun huizen onbewaakt achtergelaten, op enige na die niet verdacht waren van ketterij en die zich kwamen onderwerpen.

[93] Toen de burggraaf van Béziers vernam dat de onzen zich naar Carcassonne begaven om het te belegeren, verzamelde hij het grootst mogelijk aantal ridders, zocht met hen een toevlucht in de stad en bereidde zich voor om deze te verdedigen tegen de kruisvaarders. We mogen niet vergeten te zeggen dat, om de wallen te versterken, de inwoners, verdorven lieden zonder geloof, de voorraadkamer van de kanunniken van de kathedraal (het waren reguliere kanunniken) en zelfs, nog gruwelijker feit, de stalles van de kerk hadden vernield. Wat een heiligschennend Besluit! Wat een machteloze Versterkingen! De heilige immuniteit²⁰ van het alleenstaand huis van God, verwoest, uw werk kon alleen maar voorbestemd zijn voor een rechtvaardige vernieling! De hoeven van de boeren bleven intact; de huizen van de dienaren van God worden neergehaald.

[94] Als ze voor de stad gekomen zijn, planten de onzen hun tenten er rond en zo is de belegering effectief: de troepen die zo geplaatst waren onthielden zich van de strijd die dag en de volgende. Carcassonne, gebouwd op een hoogte, was geflankeerd door twee voorsteden, elk voorzien van muren en grachten.

[95] De derde dag vlieden de onzen, die dachten zich stormenderhand meester te maken van de eerste voorstad die iets minder versterkt was dan de andere, zonder beroep op de oorlogstuigen er allen samen op af. Bisschoppen, abten, geestelijkheid, allen samen, zingen met grote godsvrucht het *Veni Sancte Spiritus* en vragen God om hulp. De vijanden ontruimen onmiddellijk deze plaats en de onzen maken zich meester van deze eerste voorstad. Vergeten we niet te melden dat Simon, de edele graaf van Montfort, de eerste onder allen, als enige van alle ridders het aandurfde zich in de gracht te gooien en meer dan de anderen bijdroeg tot het inpalmen van de voorstad die, eens ingenomen, met de grond gelijk werd gemaakt en haar grachten werden gedempt.

---

²⁰ Voor de Biterrois die hun toevlucht hadden gezocht in de Magdalenakerk rept Pierre de Vaux niet over de immuniteit van het kerkgebouw.

[96] Toen ze zagen dat zij zo gemakkelijk de eerste voorstad hadden ingenomen, beeldden de onzen zich in dat zij de tweede voorstad, die veruit het best was versterkt en ook het best verdedigd, stormenderhand zouden innemen en zij trokken ten aanval; de burggraaf en de zijnen verdedigden zich zo moedig dat de onzen, onder herhaalde intense steenworpen, de gracht waar zij binnengedrongen waren, dienden te verlaten. In deze strijd gebeurde het dat één van onze ridders met gebroken dijbeen in de gracht bleef liggen: niemand durfde het aan hem er weg te halen wegens het niet aflatend bombardement met stenen, maar een moedig man, de graaf van Montfort, sprong in de gracht vergezeld van één enkele schildknaap en redde de gewonde op gevaar voor zijn eigen leven. Hierna stelden de kruisvaarders weldra hun oorlogstuigen, namelijk de steenmortieren, in batterij op om de muur van de voorstad te vernielen. Toen de steenmortieren hem enigszins aan de top beschadigd hadden, brachten de kruisvaarders met grote moeilijkheden een kar met vier wielen bedekt met runderhuiden aan de voet van de muur. Van daaruit dienden de specialisten de wal te ondermijnen. Deze kar was weldra buiten dienst daar de vijanden zonder ophouden vuur, hout en stenen gooiden, maar de ondermijners zochten een toevlucht in een nis die ze hadden uitgehold zodat hun werk geen tijdverlies kende. Wat zal ik daaraan toevoegen? Bij het aanbreken van de dag stort de ondermijnde muur in elkaar en de onzen dringen met veel lawaai binnen langs de bres; de vijanden wijken eerst achteruit naar de hogere gedeelten van de stad maar toen ze zagen dat onze ridders zich terugtrokken uit de voorstad en naar hun tenten keerden, breken ze uit, maken jacht op de achterblijvers die in de voorstad bleven, en doden al deze die niet konden ontkomen, steken de voorstad in brand en trekken zich opnieuw op de hoogte terug.

[97] Dit beleg kende een omstandigheid die niet met stilzwijgen mag bedekt worden. Het leger, zegt men, telde vijfhonderdduizend manschappen. De molens in de omgeving van Carcassonne waren verwoest geworden door de vijanden zodanig dat de kruisvaarders zich geen brood meer konden aanschaffen buiten op enkele plaatsen in de omgeving; niettemin was het brood zo overvloedig aanwezig dat men het verkocht aan een lage prijs, de ketters zeiden zelf, om die reden, dat de abt van Citéaux een tovenaars was en dat hij duivels in mensengedaante had meegebracht, want het scheen hen alsof de kruisvaarders aan niets gebrek hadden.

[98] Hierna hielden de kruisvaarders overleg om te weten hoe ze zich meester zouden maken van de stad. Als de zaken daar verliepen zoals in Béziers zou de stad verwoest worden en al wat ze inhield zou verloren gaan. Dan zou deze die als nieuwe burggraaf werd aangesteld geen enkel middel hebben om soldij te betalen aan ridders en sergeanten die nodig waren voor de verdediging van zijn leen. Op advies van de voornaamste heren werd de vrede op volgende manier bepaald: er werd besloten dat de inwoners naakt de stad zouden verlaten en vrij zouden zijn. De vroegere burggraaf zou gevangen gezet worden; de hele buit zou voorbehouden worden voor de nieuwe burggraaf wegens het aangehaald motief. Zo gebeurde het. Al de inwoners verlieten naakt de stad en namen alleen hun zonden mee.

[99] Toen werd de voorspelling waar van de eerbiedwaardige Bérenger, eertijds bisschop van Carcassonne. Een zekere avond predikte hij in zijn stad en als naar gewoonte verweet hij de inwoners hun ketterij; deze bleven doof en hij zei hen: «Ha! Jullie willen niet naar mij

luisteren? Wel, geloof mij, ik ga een dergelijk geloei laten horen tegen jullie dat men van verre landen deze stad zal komen verwoesten. En wees er zeker van dat de hoogste wal, hij weze gebouwd met ijzer, jullie niet zal kunnen beschermen tegen de wraak die de meest rechtvaardige van de rechters klaar heeft voor jullie ongeloof en jullie kwaadaardigheid.» Omwille van die en dergelijke woorden die deze onverschrokken man met donderende stem uitsprak, verjoegen ze hem uit de stad; zij verboden formeel via de stadsomroeper en onder de zwaarste straffen dat iemand zo stoutmoedig zou zijn contact te hebben met hem en met de zijnen, om te verkopen of te kopen.

[100] Nu terug naar ons verhaal. Na de overgave van de stad en de uittocht van de inwoners, duidt men ridders uit het leger aan om trouw de buit te bewaren²¹.

[101] Als dit alles geregeld was raadpleegden de voornaamste heren elkaar om te weten aan wie het burggraafschap toegekend diende te worden. De suzereniteit werd eerst aangeboden aan de graaf van Nevers, dan aan de hertog van Bourgondië, maar zij weigerden. Dan duidt men uit het leger twee bisschoppen, vier ridders en de abt van Cîteaux aan om over te gaan tot de verkiezing van de nieuwe burggraaf. Allen gaan de formele verbintenis aan om deze te kiezen die zij de nuttigste bevinden voor God en voor de tijd. Deze zeven personen geholpen door zeven gaven van de Heilige Geest die over de hele aarde een blik van erbarmen laat vallen, kozen een man van katholiek geloof, deftige zeden en grote militaire bravoure: Simon, graaf van Montfort. Onmiddellijk gaan de abt van Cîteaux, legaat en als het ware de vader en het hoofd van de kruistocht, dan de hertog van Bourgondië en zelfs de graaf van Nevers bij de verkozene. Zij dringen heftig aan én met hun verzoeken én met hun raadgevingen om de taak en de eer te aanvaarden. Maar deze man van een uiterste verfijndheid stelt daartegenover een vastberaden weigering: hij acht zich niet in staat en onwaardig. Dan gooien de abt en de hertog zich aan zijn voeten, verdubbelen hun verzoeken en, omdat de graaf niet wou buigen, nam de abt toevlucht tot zijn macht als legaat en gaf hem het formele bevel, in naam van de gehoorzaamheid, zich te schikken naar hun vraag.

[102] Deze roemruchtige man nam dus het beheer op zich van het gebied voor Gods glorie, de eer van de Kerk en de uitroeiing van de ketterij.

[103] Laten we hier herinneren aan een opmerkelijk feit dat een weinig te voren in het noorden van Frankrijk aan de nobele heer van Montfort overkwam. De eerbiedwaardige abt van Vaux-de-Cernay, de reeds genoemde Gui, die met al zijn krachten stond achter de zaak van het geloof tegen de kettters, kwam op een dag terug van een bezoek bij de hertog van Bourgondië die hem de brief overhandigd had waarin hij aan de graaf van Montfort vroeg om zich met hem te engageren in het leger van Christus tegen de kettters en hem te vergezellen; als hij een gunstig antwoord kreeg gaf hij hem grote geschenken en hij beloofde hem er nog andere. Maar het gebeurde dat voornoemde abt, toen hij van bij de hertog kwam, de graaf doende vond in de kerk van Rochefort, een versterkte stad van zijn gebied. Gezien de abt hem vroeg even terzijde te komen om hem de brief van de hertog te tonen loopt de graaf over

---

²¹ Zij werden drie maand later geëxcommuniceerd wegens verduistering van 5000 ponden volgens een brief van Innocentius III (1209).

het koor en, bij goddelijke ingeving, neemt hij het psalmboek op de lezenaar, opent het met voorbedachten rade en, de vinger leggend op de eerste lijn zei hij tot de abt: «Leg mij deze passage uit.» De psalm van de Schrift was deze: «God heeft zijn engelen geboden u te beschermen op al uw wegen, zij zullen u op hun handen dragen uit vrees dat u uw voet zoudt stoten tegen een steen.» Dat dit een teken van de voorzienigheid was, het vervolg van deze kroniek heeft het overvloedig bevestigd.

[104] Gezien de gelegenheid er ons toe uitnodigt en dat de logica van ons verhaal het vergt, voegen we hier in wat we persoonlijk weten over de graaf van Montfort. Voorop plaatsen wij zijn doorluchtige afkomst, zijn onwrikbare moed en zijn grondige beheersing van de wapens. Nog meer, als we overgaan naar het fysisch aspect, zijn gestalte was rijzig, zijn hardos opvallend, zijn gelaat elegant, zijn aanzicht aangenaam, zijn schouders uitpuilend, zijn armen gespierd, zijn bovenlijf vol elegantie, al zijn ledematen behendig en soepel, zijn allure levendig en alert; hij gaf geen aanleiding tot kritiek, hoe weinig ook, zelfs niet in de ogen van een vijand of van een afgunstige. Om ons te verheffen tot hogere beschouwingen, laat ons zeggen dat zijn woord welsprekend was, zijn beminnelijkheid voor iedereen toegankelijk, zijn kameraadschappelijkheid prettig, zijn kuisheid volledig, zijn nederigheid uitzonderlijk; hij was begiftigd met vasthoudende wijsheid in zijn beslissingen, bedachtzaam in zijn raadgevingen, billijk in zijn oordelen, competent in militaire kwesties, voorzichtig in zijn daden, moeilijk te bewegen maar volhardend tot het beëindigen van zijn taak, helemaal ter beschikking van de Dienst van God.

[105] Wat waren de leiders die hem gekozen hebben vooruitziend, wat waren de kruisvaarders die hem toegejuicht hebben verstandig door een zo religieus man te kiezen voor het verdedigen van de echte godsdienst, door een zo competent man te willen om de belangen van de christenheid te dienen tegen de aan pest lijdende kettters en zo de allerheiligste zaak van Jezus Christus te leiden. Het betaamde, inderdaad, dat het leger van de God der Heerscharen een degelijke leider aan het hoofd had, gekwalificeerd, zoals wij gezien hebben, door het edel karakter van zijn oorsprong, de integriteit van zijn zeden, de waarde van zijn vechterskwaliteiten. Het betaamde, zeg ik, voor de verdediging van de Kerk in nood, een man aan te stellen wiens bescherming en competentie de veiligheid van de onschuldige christenen kon waarborgen en de hoogmoedige en roekeloze kettters kon beletten op straffeloosheid te hopen van hun verfoeilijke vergissingen. En het is nogal opmerkelijk dat deze opdracht werd toevertrouwd aan een Montfort (had karakterfort moeten heten) geroepen door Christus die een echte berg is, om hulp te bieden tegen de aanvallen van de kettters. Een andere opmerking. Men kon er zeker andere vinden die hem evenwaardig waren in die of die deugd; ik vrees niettemin dat men veel moeite zou gehad hebben om een andere te vinden die in zijn persoon een zo compleet geheel zou vertoond hebben wat fysieke en morele kwaliteiten betreft. En om te verhinderen dat hij ijdelheid zou halen uit de brede giften die door de goddelijke vrijgevigheid waren toegestaan, prikkelde God hem met voortdurende zorgen en een extreme armoede. De éne keer handelde de Heer prachtig met hem door hem versterkte plaatsen te laten innemen en zijn vijanden neer te slaan, een andere keer kwelde hij hem met zovele zorgen, hij zond hem zo'n geldnood dat hij hem nauwelijks rust gaf om hem elke drang te ontnemen trots te worden.

[106] Om de moed van deze opmerkelijke man meer reliëf te geven zal de lezer het niet slecht vinden als we enkele persoonlijke herinneringen ophalen aan zijn vroegere carrière. In

die tijd gingen de nobele graaf van Montfort en de abt van Vaux-de-Cernay, Gui, de toekomstige bisschop van Carcassonne, met de Franse baronnen naar een expeditie overzee. Te Venetië aangekomen - rijke stad waar zij allen samen dienden scheep te gaan voor de overtocht - dienden zij boten te huren aan een heel hoge prijs. Daar waren de grootste namen uit Noord-Frankrijk: Boudewijn, graaf van Vlaanderen, en zijn broeder Hendrik, Lodewijk, graaf van Blois en de nobele graaf van Montfort en vele anderen, moeilijk om op te noemen. De Venetianen, sluwe en perverse mensen, hadden gezien dat onze pelgrims, omwille van de buitensporige huur van de schepen, op de bodem van hun middelen waren. Ze meenden dat hun quasi totale financiële nood hen niet in staat stelde om het grootste gedeelte van hun schulden te voldoen, en dat deze hen aan hun volledige willekeur overleverde. Ze profiteerden van dit voordeel om onze pelgrims ertoe te brengen een christelijke stad die toebehoorde aan de koning van Hongarije, Zara genaamd, te gaan verwoesten. Na hun aankomst stelden onze pelgrims hun tenten op bij haar wallen, naar gebruik van belegeraars. De graaf van Montfort en de abt van Vaux-de-Cernay volgden echter de meerderheid niet om dit kwaad te begaan: zij weigerden deel te nemen aan de belegering en gingen ver van de stad kamperen. Inmiddels stuurde de Paus een bul aan de vergadering van de kruisridders: hij verbood hen uitdrukkelijk het minste nadeel te berokkenen aan de stad Zara op straf de aflaat te verliezen die hij hen verleend had en op straf de zwaarste excommunicatie op te lopen. Terwijl op een dag de abt van Vaux-de-Cernay deze bul las ten overstaan van de vergaderde edelen, wouden de Venetianen hem doden maar de nobele graaf van Montfort dook tussen hen op, en het hoofd biedend tegen de Venetianen, verzette hij zich tegen de moord op de abt. Meer nog, zich wendend tot de inwoners van Zara, die om de vrede waren komen vragen sprak hij tot hen in aanwezigheid van alle baronnen in volgende bewoordingen: «Ik ben niet naar hier gekomen om christenen te vernietigen: ik zal u geen kwaad doen wat ook het gedrag weze van de anderen, ik geef u wat mij betreft de verzekering dat ik en de mijnen u zullen beschermen.» Zo sprak hij, als een zeer moedig man, en onmiddellijk verlieten hij en de zijnen de plaats van samenkomst. Waarom nog aandringen? De hoge heren kruisridders gehoorzaamden niet aan het bevel van de Paus, namen de stad in en verwoestten haar. Een nieuwe bul van de Paus bevestigde de excommunicatie van deze ellendelingen. En ik die daar was, ik ben waarborg voor de waarheid, want ik heb de bul die de pontificale excommunicatie inhield, gezien en gelezen. De zeer nobele graaf wou zich niet schikken naar het advies van het grootste aantal om niet af te wijken van de rechte weg, hij verliet het gezelschap van de zondaars, trok met grote moeite en met grote onkosten door een verlaten gebied zonder wegen en na ongehoorde moeilijkheden en vermoeienissen bereikte hij Barletta, merkwaardige stad van Apulië. Daar huurde hij schepen, scheepte in en na een voorspoedige overtocht kwam hij aan overzee; hij bleef er meer dan een jaar en deed meerdere heldendaden bij het bestrijden van de ongelovigen. Daar waar de grote Franse heren, waarvan hij afscheid genomen had voor Zara, aan de grootste gevaren waren blootgesteld en ongeveer allemaal omkwamen, kwam hij terug thuis, goed gezond en vol eer. Dat was het resultaat van de triomfen bij dewelke hij later gelukkig het hoogtepunt voegde. Vanaf die periode verdiende hij de eer die hij later ontving door de ketterij neer te slaan.

[107] Wij menen niet stilzwijgend te moeten gaan over het feit dat aan deze graaf die in het bezit was van zoveel hoge kwaliteiten, de Heer een bijstand hulp verleende die zijns gelijke was, nl. een echtgenote die, om alles te zeggen in enkele woorden, heel en al godsdienst,

wijsheid en bekommernis was. Bij haar inderdaad verhoogde de godsdienst de toewijding en de wijsheid, de wijsheid hield de godsdienst en de toewijding in de hand, de toewijding stimuleerde de wijsheid en de godsdienst. Daarenboven was zijn verbond gezegend geworden door de hemel: zij gaf aan de graaf vele en mooie kinderen. Na dit gezegd te hebben tot lof van de graaf, nemen we de draad van ons verhaal op.

[108] Onmiddellijk na de verkiezing van de graaf van Montfort volgens het ceremonieel hierboven, gingen de abt van Cîteaux en de graaf zelf naar de hertog van Bourgondië en de graaf van Nevers om ze nadrukkelijk te smeken er in toe te stemmen hun verblijf in het leger van Jezus Christus enigszins te verlengen, want er bleven veel ketterse plaatsen te veroveren en in zeer sterke posities. Er waren onder andere rondom Carcassonne drie volledig versterkte plaatsen waar toen de grootste vijanden van ons geloof woonden: dat was aan de ene kant Minerve, aan de andere Termes en ook Cabaret. De hertog van Bourgondië, zeer welwillend, onthaalde gunstig deze die hem smeekten en beloofde nog enige tijd met ons te blijven. De graaf van Nevers, integendeel, wou van niets horen en vertrok onmiddellijk; niet alleen kwam deze graaf niet goed overeen met de hertog, maar de vijand van de vrede, de Duivel, zorgde voor zulke vijandige verhouding tussen beiden dat men dagelijks vreesde dat zij mekaar zouden doden. De onzen veronderstelden ook dat de graaf onze graaf slecht gezind was omdat hij de intieme vriend was van de hertog van Bourgondië en met hem gekomen was uit het noorden van Frankrijk.

[109] O oude list van de oude vijand! Hij zag het en hij was afgunstig op de zaak van Jezus Christus, dus wou hij de vooruitgang van een werk dat hem diep bedroefde beletten. Het leger van de kruisridders te Carcassonne was zo talrijk en zo sterk dat, als zij op hun vaart allen verder waren gegaan en de vijanden van het ware geloof hadden vervolgd, zij zonder weerstand vlug het hele gebied hadden veroverd. Maar voor zover het menselijk verstand een uitleg kan geven zullen we zeggen dat de Voorzienigheid er anders over beschikt heeft. In haar bekommernis om het heil van het menselijk geslacht wou zij de verovering van het gebied voorbehouden aan de zondaars. De meewarige Heer wou geen vlug einde van deze zeer heilige oorlog om aan de zondaars [de kans op] vergiffenis te verlenen en de rechtvaardigen te verheffen tot een hogere staat van genade. Stukje voor beetje en de een na de ander wou hij zijn vijanden verpletteren zodat, de een na de ander, de zondaars het kruis konden aannemen om de smaad aan Christus aangedaan te wreken en dat de oorlog door te duren de tijd van barmhartigheid verlengde voor de zondaars.

[110] Na enkele dagen te Carcassonne verliet de nobele graaf deze stad, samen met de hertog van Bourgondië en een groot deel van het leger, om verder te gaan met de hulp van de Heer. Het grootste gedeelte van de kruisvaarders was inderdaad naar huis gekeerd samen met de graaf van Nevers. Bij vertrek uit Carcassonne installeerde men de dag zelf de tenten bij Alzonne. De dag daarop gaf de hertog aan de graaf de raad naar Fanjeaux te gaan. De ridders en de inwoners hadden deze plaats verlaten uit vrees voor de onzen. Zij was bezet geworden en in staat van verdediging gebracht door Aragonese ridders, medestanders van onze graaf (het merendeel van de burchten uit de regio, zelfs de best geplaatste, waren ook uit vrees voor de kruisvaarders volledig verlaten). De graaf, met een escorte van enkele ridders, begaf zich naar Fanjeaux, nam er bezit van en plaatste er een garnizoen. De hertog van Bourgondië was in het kamp van Alzonne gebleven.

[111] We moeten niet wegstoppen dat de graaf van Toulouse - die bij de belegeraars van Carcassonne was geweest en die afgunstig was op onze successen - aan onze graaf de raad gaf enkele burchten in de nabijheid van zijn gebied, dit van Toulouse, te verwoesten. Hijzelf, uit hypocrisie en met de toelating van onze graaf, ruïneerde van kop tot teen meerdere burchten en zette ze in vuur en vlam onder voorwendsel dat ze schadelijk zouden zijn voor de onzen. In werkelijkheid handelde deze perfide en zeer onrechtvaardige man zo omdat hij het ganse gebied wou verwoesten en alle tegenstand tegen zijn macht wou breken.

[112] Terzelfder tijd begaven de burgers van Castres, een belangrijke plaats in het Albigenzische, zich naar onze graaf, bereid om hem te erkennen als suzerein en zich te onderwerpen aan zijn bevelen. De hertog van Bourgondië gaf hem de raad deze plaats, die als het ware de hoofdplaats was van de streek rond Albi, in bezit te gaan nemen. Terwijl de hertog in het kamp bleef vertrok de graaf met een kleine escorte. Toen hij te Castres was en de inwoners hem leenhulde brachten en hem de stad overleverden, zag hij de ridders van Lombers op hem afkomen, een andere belangrijke stad nabij Albi. Ze waren klaar om zich te onderwerpen zoals deze van Castres, maar de graaf, die naar het kamp wou terugkeren, weigerde ze te vergezellen; hij nam er vrede mee de stad onder zijn bescherming te nemen tot hij er zich naartoe kon begeven op het passend ogenblik.

[113] Te Castres, in tegenwoordigheid van onze graaf, gebeurde een niet te vergeten mirakel. Twee ketteren werden voor onze graaf gebracht: de ene was een «parfait» van de ketterse sekte, de andere was nog om zo te zeggen novice en leerling van de eerste. De graaf hield een beraad en besloot ze allebei naar de brandstapel te zenden. De tweede van de ketteren, deze die de leerling was van de andere, beklemd door een hevige schrik in het hart, had berouw: hij beloofde de ketterij af te zweren uit vrije wil en aan de Heilige Roomse Kerk te gehoorzamen. Bij die woorden ontstaat er een hevige discussie onder de onzen. De enen zeiden dat men hem niet ter dood mocht veroordelen vermits hij bereid was te doen wat we gezegd hadden; anderen daarentegen bevestigden dat hij de dood verdiende; ten eerste hij was in alle duidelijkheid ketter, vervolgens kon men niet inschatten of zijn beloften geïnspireerd waren door de schrik van een dreigend kwaad eerder dan door een oprecht verlangen de christelijke leer te volgen. Wat zal ik daaraan toevoegen? De graaf stemde erin toe dat hij verbrand werd om volgende reden: dat als hij werkelijk berouw had, hij in het vuur zou boeten voor zijn zonden; zo hij gelogen had zou hij het rechtvaardig loon van zijn ontrouw krijgen. De twee veroordeelden werden dus gebonden met strakke en zeer stevige touwen op de dijen, de buik en de hals, de handen gebonden op de rug. Daarna vroeg men aan deze die berouw scheen te hebben in welk geloof hij wenste te sterven, hij antwoordde: «Ik zweer de ketterij af, in het geloof van de Heilige Roomse Kerk wil ik sterven opdat deze vlam mij reinige van mijn zonden.» Toen werd een groot vuur ontstoken rondom de paal en het verschroeide de *parfait* in een ogenblik; de banden van de andere, alhoewel die zeer sterk waren, braken onmiddellijk en hij stapte heelhuids uit het vuur zonder spoor van een brandwond behalve aan het uiteinde van de vingers.

[114] Vanuit Castres kwam de graaf naar het leger dat hij achter gelaten had in de omgeving van Carcassonne. Daarop waren de hertog van Bourgondië en de kruisridders van mening naar Cabaret te gaan om er, zo mogelijk, de verdedigers wat te verontrusten en ze te dwingen, bij een stormaanval, de plaats over te geven. De aanval gebeurde, maar zonder groot succes en zij kwamen opnieuw naar hun tenten.

[115] De dag daarna bereidde de hertog van Bourgondië zijn vertrek voor. Dat deed ook het gros van het leger en de derde dag verlieten ze onze graaf om naar huis te keren. De graaf bleef bijna alleen en verlaten; hij had slechts een zeer klein aantal ridders, dertig ongeveer, die uit het noorden gekomen waren met de rest van de kruisvaarders en die, meer dan de anderen, hielden van de zaak van Jezus Christus.

[116] Na het vertrek van het leger ging de nobele graaf naar Fanjeaux. Daar ontving hij een bode van de eerbiedwaardige abt van Saint-Antonin van Pamiers, grondgebied van Toulouse; hij vroeg om naar hem te komen ten einde bezit te nemen van de belangrijke stad Pamiers. Terwijl hij naar Pamiers ging kwam de graaf voorbij Mirepoix en nam het dadelijk in. Deze plaats was een nest van ketters en baanstoppers, onder de suzereniteit van de graaf van Foix. Na de inname van deze stad ging onze graaf rechtdoor naar Pamiers; de abt ontving hem met eerbetoon en droeg hem de stad over. De graaf ontving ze van hem en deed hiervoor leenhulde zoals dat hoorde. Deze stad stond onder de suzereniteit van de abt en van de reguliere kanunniken van Saint-Antonin; niemand diende daar wat ook te bezitten, behalve de abt, maar de valse graaf van Foix die deze stad diende te houden van de abt, had de sluwheid om haar helemaal voor zichzelf te willen, zoals we het verder zullen aantonen. Van Pamiers ging onze graaf naar Saverdun; de burgers onderwierpen zich daar zonder weerstand; deze plaats was in de macht en onder de suzereniteit van de graaf van Foix.

[117] Terug te Fanjeaux besloot onze graaf om naar Lombers te gaan, waarover we hoger spraken, om er bezit van te nemen. Deze burcht herbergde meer dan vijftig ridders; bij zijn aankomst werd de graaf met eerbetoon ontvangen en de ridders zeiden hem dat zij de volgende dag ter beschikking zouden staan. 's Morgens begonnen de ridders te discussiëren over de eventualiteit van een verraad tegenover de graaf en hun beraadslagingen duurden tot drie uur van de avond; hun voornemen kwam ter kennis van de graaf die, onder een voorwendsel, onmiddellijk de burcht verliet. Toen de ridders dat zagen gingen ze hem na en door vrees bevangen onderwierpen ze zich aan al zijn wilsbeschikkingen: ze leverden hem de burcht uit, brachten hem leenhulde en zwoeren trouw.

[118] Van daar ging de graaf naar Albi dat in de invloedssfeer van de burggraaf van Béziers was. De bisschop, Guillaume, die de voornaamste heer was van de stad, ontving de graaf met plezier en leverde hem de stad uit. Wat zal ik daaraan toevoegen? De graaf nam toen bezit van heel het bisdom Albi, met uitzondering van enkele plaatsen die in handen waren van de graaf van Toulouse die ze had veroverd op de burggraaf van Béziers. Hierna ging onze graaf terug naar Carcassonne.

[119] Een weinig later ging onze graaf naar Limoux in de Razès, om er een garnizoen te plaatsen; deze stad had zich onderworpen onmiddellijk na de inname van Carcassonne. Onderweg veroverde de graaf bepaalde burchten die aan de Heilige Kerk weerstonden en hij liet verscheidene inwoners ophangen aan de galgen, wat ze verdiend hadden.

[120] Op de terugkeer van Limoux kwam de graaf voor Preixan, leen van de graaf van Foix, nabij Carcassonne. Hij belegerde het. Op dat ogenblik kwam de graaf van Foix bij hem en hij zwoer dat hij in alles zou gehoorzamen aan de bevelen van de Heilige Kerk en als garantie gaf hij de graaf één van zijn zonen als gijzelaar samen met het kasteel dat de graaf belegerde. Daarna keerde de graaf terug naar Carcassonne.

Derde Hoofdstuk

De reactie van de vorsten in het land

[121] De koning van Aragon, van wie Carcassonne een leen was, wou onder geen beding de leenhulde ontvangen van de graaf, maar hij wou de stad voor hem alleen. Zekere dag, toen hij de intentie had om naar Montpellier te gaan en hij niet durfde, stuurde hij een bode naar de graaf om hem te vragen hem tegemoet te komen tot Narbonne. Toen dit gebeurd was gingen de koning en onze graaf gezamenlijk naar Montpellier waar ze veertien dagen doorbrachten. Niets kon de koning doen besluiten onze graaf als vazal te aanvaarden; sterker, naar men zegt beval de koning in het geheim aan de heren die nog aan de Heilige Kerk en aan onze graaf in het burggraafschap Béziers en Carcassonne weerstonden, zich niet aan te sluiten bij de graaf; hijzelf beloofde ze te steunen in hun strijd tegen de graaf.

[122] Feit is dat wanneer de graaf Montpellier verlaten had, hij van verscheidene kanten het nieuws kreeg dat een groot aantal ridders van de bisdommen Béziers, Carcassonne en Albi zich met hun burchten onttrokken hadden aan de trouw die ze hem gezworen hadden. Het nieuws werd juist bevonden. Daarenboven werden twee ridders van de graaf, Amauri en Guillaume de Poissy, belegerd door de verraders in de donjon van een nabije burcht te Carcassonne. Bij dit nieuws maakte de graaf spoed om bij deze burcht te geraken eer zijn ridders gevangen genomen werden, maar hij kon de Aude niet oversteken omwille van de overstromingen; hij was verplicht een omweg te maken langs Carcassonne, de enige plaats waar hij over de stroom kon. Terwijl hij naar ginder ging vernam hij het nieuws dat zijn ridders waren gedood.

[123] Gedurende het verblijf van de graaf te Montpellier vertrokken Bouchard de Marly, Gaubert d'Essigny en enkele andere ridders op zekere dag van Saissac (versterkt kasteel dat Bouchard had gekregen van onze graaf), met het doel hun vijanden te achtervolgen tot Cabaret, een burcht in de omgeving van Carcassonne, bijna oninneembaar en verdedigd door talrijke ridders. Cabaret weerstond meer dan de anderen tegen de christenheid en tegen onze graaf: het was een haard van ketterij. Zijn heer, Pierre Roger, een oude man vol slechte dagen²², was ketter en uitgesproken vijand van de Kerk. Op het moment dat Bouchard en zijn gezellen Cabaret naderden, hadden ridders van deze plaats zich in een hinderlaag verscholen. Ze sprongen te voorschijn en ze omsingelden hen. Bouchard werd gevangen genomen. Gaubert die geweigerd had zich over te geven werd gedood. Bouchard werd naar Cabaret geleid en gevangen gezet in een toren van de burcht waar hij zestien maand in de boeien bleef.

[124] Op hetzelfde tijdstip, voor de graaf terugkeerde te Montpellier, werd de burggraaf van Béziers, Raimond Roger, die in een kasteel te Carcassonne werd vastgehouden, door een plotse ziekte getroffen en hij stierf.

[125] Terwijl de graaf terugkeerde van Montpellier naar Carcassonne, bleek een ridder van het burggraafschap Béziers, Giraud de Pépieux, die de graaf zeer genegen was en in zijn

---

²² Daniël, XIII, 52: bijbels gezegde.

vriendenkring vertoefde, aan wie hij zelfs de burchten die hij bezat bij Minerve te bewaken had gegeven, de ergste van de verraders en de wreedste vijand van de godsdienst te zijn geworden. Hij verloochende God, zwoer zijn geloof af, vergat de genegenheid en de weldaden die hij ontvangen had en verzaakte aan de vriendschap van de graaf en de trouw die hij hem gezworen had. Zelfs als hij God en zijn geloof niet voor ogen had gehad, zou hij zich moeten afgekeerd hebben van een zo wrede handeling bij de herinnering aan de goedheid die de graaf hem betoond had. Giraud dus, en enkele andere ridders, vijanden van het geloof, gingen naar Puissergnier, burcht van de graaf in de streek van Béziers. De twee ridders van de graaf die aangesteld waren voor de bewaking van de burcht alsook de talrijke sergeanten namen zij gevangen; zij beloofden hen met hun woord van eed dat ze hen niet zouden doden maar ze heelhuids tot Narbonne leiden met hun bagage. Bij dit nieuws begaf de graaf zich zo vlug hij kon naar de burcht waar Giraud en zijn medeplichtigen zich nog steeds bevonden. Van als hij toekwam op de plaats wou de graaf haar belegeren, maar burggraaf Aimeri van Narbonne en de Narbonnezen die zich daar bevonden met de graaf weigerden aan de belegering deel te nemen en keerden onmiddellijk terug naar Narbonne. Toen hij vaststelde dat hij bijna alleen overbleef trok de graaf zich terug te Capestang, een burcht in de buurt, om er de nacht door te brengen, met het voornemen er de volgende dag terug te komen bij dageraad.

[126] We mogen het verhaal van een mirakel dat gebeurde te Puissergnier niet overslaan. Nadat Giraud de Pépieux bij de burcht aangekomen was en ze had ingenomen, maakte hij weinig spel van het akkoord dat hij had gesloten, te weten dat hij zijn gevangenen tot Narbonne zou leiden zonder schade; integendeel, hij sloot de vijftig sergeanten van de graaf die hij gevangen genomen had op in de donjon van de burcht. De nacht zelf waarop de graaf zich teruggetrokken had, kreeg Giraud schrik dat hij de volgende ochtend zou terugkomen om de burcht te belegeren, hij nam dus de vlucht in het midden van de nacht. Gezien hij in zijn haast deze die hij tot gevangenen gemaakt had in de donjon niet kon meevoeren, deed hij ze neerdalen in de gracht van de toren en liet op hen stro, vuur, stenen, en al het mogelijke gooien totdat hij dacht dat ze dood waren. Kort daarop verliet hij de burcht om naar Minerve te gaan en nam de twee ridders van de graaf mee. Wat een afschuwelijk verraad! Bij het begin van de dag kwam onze graaf terug naar de burcht en toen hij ze verlaten vond, verwoestte hij hem van boven tot onder. Wat betreft de sergeanten die Giraud in de gracht gegooid had en die gedurende drie dagen geen eten hadden gehad, die ontdekte men zonder brand- of andere wonden. De graaf liet ze bevrijden van hun erbarmelijke positie. Wat groot mirakel, een gebeurtenis zonder voorgaande!

[127] Terwijl hij zijn weg verder zette maakte de graaf meerdere burchten van deze Giraud met de grond gelijk en kwam een weinig later te Carcassonne toe. Toen de verrader Giraud de ridders van de graaf naar Minerve had gebracht, verraadde hij zijn belofte en schond zijn eed; weliswaar doodde hij ze niet maar, wat erger is dan de dood, hij stak hun ogen uit, liet hen dan de oren en de bovenlip afsnijden en stuurde ze naakt naar de graaf. Wanneer hij ze in volle nacht had verjaagd, naakt bij koude wind en vrieskou - de winter was uiterst koud - stierf er een (wat men niet kan aanhoren zonder wenen) op een mesthoop, de andere, zoals ik het gehoord heb uit zijn mond, werd door een arme naar Carcassonne geleid. Wat een afgrijselijke misdaad, wat een ongehoorde wreedheid! Dat was het begin van de pijnen.

[128] In die tijd kwam de eerbiedwaardige abt van Vaux-de-Cernay, Gui, een man vol goedheid en wijsheid die zich hartstochtelijk interesseerde voor de zaak van Jezus Christus en er meer dan wie ook achterstond, de abt van Cîteaux uitgezonderd, uit het Noorden van Frankrijk naar Carcassonne om het moreel van de onzen, dat toen diep gezonken was, op te krikken. Zijn hartstocht voor de zaak van Christus was zo dat, sinds het begin van deze zaak, hij zijn tijd had doorgebracht ofwel met aanwezig te zijn in de provincie Narbonne, ofwel met het doorkruisen van het noorden van Frankrijk om er de kruistocht te prediken. Zij die te Carcassonne verbleven waren ten prooi aan zulke opwinding en zulke vrees dat zij zich op de grens van de wanhoop bevonden; ze dachten alleen aan vluchten, gezien ze langs alle kanten door zeer vele en zeer machtige vijanden waren omringd. Maar deze moedige man, vol vertrouwen in Hem die kracht geeft naar de maat van de beproeving, kalmeerde hun vrees en moedeloosheid door zijn dagelijkse heilvolle aansporingen.

[129] In dezelfde periode keerde Robert de Mauvoisin terug uit Rome waar de graaf hem naartoe had gezonden. Als zeer edele ridder van Christus, als man van een wonderbaarlijke bravoure, van een gedegen kennis, van een onvergelykbare goedheid, had hij sinds lang zijn persoon en zijn goederen gewijd aan de christelijke onderneming en deze zaak had geen vuriger en efficiëntere promotor; dank zij hem, na God en voor elke andere, won het leger van Christus opnieuw aan kracht, zoals we zullen zien.

[130] In die tijd had de graaf van Foix voor zijn zaken de abt van Eaunes, een cisterciënzer klooster tussen Toulouse en Foix, naar Saint-Gilles bij de legaten gestuurd. De abt, vergezeld van een convers en twee monniken, kwam bij zijn terugkeer te Carcassonne; toen ze de stad verlaten hadden en ongeveer een mijl gemarcheerd, werden ze aangevallen door die zeer bloeddorstige vijand van Christus, die zeer wrede vervolger van de Kerk, Guillaume de Roquefort, broeder van de toenmalige bisschop van Carcassonne. Gewapend als hij was stond hij plotseling tegenover mannen zonder verdediging, was hij wreed tegenover vrede-lievenden, zonder erbarmen tegenover onschuldigen. Omwille van hun hoedanigheid van cisterciënzer monniken, kreeg de abt zesendertig wonden, de convers vierentwintig; ze werden op die plaats gedood door de wreedste van de mensen. Wat de twee monniken betreft, werd de éne zestien keer gewond en voor halfdood achtergelaten, de andere, die de medeplichtigen van de graaf kende en met wie ze wat omgingen, kon vluchten. Wat een gevecht zonder glorie, wat een beschamende overwinning!

[131] Toen onze graaf, die te Carcassonne was, het nieuws vernam, gaf hij de opdracht de lijken te bergen en ze eervol te begraven te Carcassonne. Wat een katholiek man, wat een vorst vervuld van godsvrucht! Wat de monnik betreft die halfdood werd achtergelaten, hij liet hem door geneesheren verzorgen en stuurde hem genezen naar zijn klooster.

[132] Rond hetzelfde ogenblik verwierpen de inwoners van Castres de vriendschap en de suzereniteit van onze graaf. Ze namen een van de ridders gevangen die hij had aangesteld voor de bewaking van de burcht en daarbij nog verscheidene sergeanten, maar ze durfden hen geen kwaad berokkenen, want enkele notabelen van Castres waren weerhouden te Carcassonne als gijzelaars.

[133] Dezelfde dag of bijna verlieten de ridders van Lombers God en onze graaf, maakten zich meester van de sergeanten die deze geplaatst had in de burcht en stuurden ze naar Castres om er gevangen gezet te worden in de ijzers. De burgers van Castres sloten ze op in een toren met de ridders en de andere sergeanten die ze al gevangen genomen hadden, zoals we hierboven gezegd hebben, maar op een nacht, na een soort touw gemaakt te hebben met hun klederen, lieten al de gevangenen zich door een venster glijden en ontsnapten met de hulp van God.

[134] De graaf van Foix die zich bij de graaf had aangesloten, palmde door verraad de stad Preixan opnieuw in die hij hem had overgelaten en, zich ontrukkend aan de vriendschap van onze graaf, begon hij hem zwaar aan te vallen. Een weinig later inderdaad, bij het Sint Michielsfeest, kwam deze verrader bij nacht te Fanjeaux en liet een ladder oprichten tegen de buitenmuur; de vijanden konden binnen, ze klommen op de muren en begonnen hier en daar te lopen in de stad. De onzen, gealverteerd, weinig talrijk, gingen over tot de tegenaanval, dwongen hun tegenstanders buiten in wanorde en hals over kop in de gracht te springen; ze doodden er zelfs enkelen.

[135] In de omgeving van Carcassonne lag de belangrijke versterkte plaats Montréal waarvan de heer een ridder was met naam Aimeri. Niemand in het land, met uitzondering van de graven, was machtiger of nobeler dan hij; ten tijde van de belegering van Carcassonne was hij vertrokken uit Montréal uit schrik voor de onzen; later had hij zich gedurende enige tijd aangesloten bij onze graaf. Hij had zelfs in zijn vriendenkring geleefd. Als de ergste van de verraders rukte hij zich af van God en van de graaf. Deze bezette Montréal en stelde voor de bewaking een geestelijke uit het noorden van Frankrijk aan. Maar deze geestelijke, aangezet tot het kwade door de duivel en erger dan ongelovig geworden, leverde een weinig later door het wreedste verraad de stad aan genoemde Aimeri uit en verbleef enige tijd bij onze vijanden. Maar door een goddelijke schikking, de zeer rechtvaardige rechter, gezien de nobele graaf een weinig later de burcht van Bram belegerde, nabij Montréal, werd voornoemde geestelijke gevangen genomen met de vijanden van het geloof. De graaf liet hem degraderen door de bisschop van Carcassonne, en dan aan de staart van een paard slepen door heel de stad en opknopen: een waardige straf voor zijn misdaad.

[136] Waarop wachten om de rest te zeggen? Bijna alle heren van het land, gedreven door dezelfde slechte geest, braken tegelijkertijd met onze graaf; hij verloor op zeer korte tijd meer dan veertig versterkte steden, er bleven nog alleen Carcassonne, Fanjeaux, Saissac, Limoux (waarover men wanhopig was), Pamiers, Saverdun, Albi en Ambialet. Voegen we er aan toe dat de landverraders, meerderen van deze aan wie de graaf de bewaking van zijn burchten had toevertrouwd, gedood of verminkt werden. Wat ging de graaf van Christus doen? Wie zou de moed niet verloren hebben te midden van zulk een tegenslag? Wie zou zich niet aan de wanhoop overgegeven hebben voor dit grote gevaar? Maar de nobele graaf stelde op God al zijn vertrouwen; zoals de voorspoed hem niet kon opblazen met hoogmoed, zo konden de tegenslagen hem niet neerslaan.

[137] Ondertussen begaf de graaf van Toulouse zich naar de koning van Frankrijk. Hij hoopte zo mogelijk de steun en de toelating van de koning te verkrijgen om opnieuw toegelden te

heffen waarvan hij had moeten afzien op bevel van de legaten. De graaf van Toulouse had inderdaad de tolgelden op zijn domeinen zo buitensporig hoog opgetrokken dat hij verscheidene keren de excommunicatie had opgelopen. Maar hij diende de koning te verlaten zonder iets bekomen te hebben voor het optrekken van de tolgelden. Hij ging daarna naar de Paus om te pogen de burchten die de legaten in bezit hadden genomen als panden te recupereren²³. Deze man van een uitgekookte leugenachtigheid veinsde gehoorzaamheid en nederigheid en beloofde scrupuleus uit te voeren al wat de Paus hem zou opleggen. Maar de Paus overstelpte hem met zoveel verwijten en deed hem dikwijls diep beschaamd staan, noemde hem een ongelovige, een vervolger van het Kruis, een vijand van het geloof - wat echt waar was - zodat de graaf van Toulouse bijna wanhopig was en niet meer wist wat aanvangen²⁴. De Paus overwoog niettemin dat de graaf van Toulouse, tot wanhoop gedreven, voor de Kerk die ongeveer wees was in de provincie Narbonne, een des te hardnekkiger en uitdrukkelijker vijand zou worden en betekende hem dat hij zich zou moeten verantwoorden voor de twee voornaamste misdaden die hem werden verweten: de moord op de legaat broeder Pierre de Castelnau en het delict van ketterij. Te dien einde stuurde de Paus bullen naar de bisschoppen van Riez, in de Provence, naar meester Thédise; hij beval hen, voor het geval de graaf van Toulouse een voldoende verantwoording kon afleggen over de hogervermelde misdaden, hem met de Kerk te verzoenen.

[138] Inmiddels riep meester Millon, legaat voor het zuiden van Frankrijk voor de zaak van de vrede en het geloof, een concilie samen te Avignon. Dat concilie excommuniceerde onder andere de inwoners van Toulouse omdat zij hun belofte tegenover de legaat en de kruisvaarders over het verjagen van de ketters verwaarloosd hadden. Het bedreigde ook de graaf van Toulouse voor het geval hij zou pogen opnieuw tolgelden, waarvan hij had afgezien, te heffen.

[139] Na de Romeinse Curie verlaten te hebben ging de graaf van Toulouse naar Otto, de zogezegde keizer²⁵, om hem tegenover zich gunstig te stemmen en zijn steun te vragen tegen de graaf van Montfort. Van daar ging hij opnieuw naar de koning van Frankrijk met de intentie hem om te praten en zijn sympathie te winnen. De koning, als een wijs en vooruitziend man, gaf hem blijken van zijn misprijzen: de graaf was inderdaad helemaal te verachten. Bij het nieuws dat de graaf van Toulouse naar het noorden van Frankrijk ging, gaf de graaf van Montfort aan zijn vazallen van Frankrijk het bevel de graaf zijn gebied en al zijn goederen ter beschikking te houden: er bestond tussen beide nog geen uitgesproken vijandschap, en de graaf van Toulouse had zelfs gezworen zijn zoon ten huwelijk te geven aan de dochter van de graaf van Montfort. Later, met misprijzen van het woord onder eed, weigerde deze valse en ongrijpbare man zijn beloften te houden. Toen de graaf van Toulouse merkte dat hij niets zou verkrijgen van de koning van Frankrijk, ging hij heel beduusd naar huis. Laten we de draad oppakken van ons verhaal.

[140] In die winter trok de nobele graaf van Montfort zich op zichzelf terug, van alle kanten omgeven door zijn vijanden. Hij beschermde het weinige grondgebied dat hem was geble-

---

²³ Zie 75.

²⁴ Guillaume de Tudèle geeft hier wel een andere versie.

²⁵ Bij zijn terugkeer uit Rome ontmoette Raimond VI Otto IV die zich in Italië bevond. Hij was nog niet geëxcommuniceerd. Volgens zijn testament liet hij aan Otto de gebieden die over de Rhône lagen.

ven en hij bestookte dikwijls zijn vijanden. Het dient gezegd dat ondanks de zwakheid van zijn troepen en de oneindige hoeveelheid van zijn vijanden deze hem nooit durfden aanvallen in open veld.

[141] Bij het begin van de vasten kondigde men aan de graaf de komst aan van de gravin, zijn echtgenote, in gezelschap van meerdere ridders. Hij had haar immers ontboden uit het noorden van Frankrijk. Bij dat nieuws ging de graaf haar tegemoet tot Pézénas in het gebied van de Agde; hij vond haar daar en keerde uiterst gelukkig terug via de weg naar Carcassonne. Toen hij te Capendu kwam zei men hem dat de inwoners van Montlaur, bij de abdij van Lagrasse, hem hadden verraden en dat zij zelfs begonnen waren troepen die in de donjon waren aan te vallen. Dadelijk laat men de gravin in een burcht achter en de graaf en zijn ridders gaan naar Montlaur. De situatie was inderdaad zoals men ze hem beschreven had. Zij namen vele verraders gevangen en hingen ze op; een groter aantal was gevluht bij het zien van de onzen. Daarna keerde de graaf met zijn gezellen naar Carcassonne terug.

[142] Van daar gingen ze naar Alzonne dat ze verlaten vonden. Zij zetten hun mars verder en kwamen bij de burcht van Bram die in staat van verdediging was gesteld. Na drie dagen belegering namen zij deze stormenderhand in, zonder inzet van de artillerie. Wat de verdedigers van deze plaats betreft, meer dan honderd van hen werden de ogen uitgestoken, de neus afgesneden, een enkele behield één oog om de belachelijke stoet van onze vijanden naar Cabaret te leiden. De graaf gaf dit bevel, niet omdat hij genoeg vond in dergelijke verminkingen, maar omdat zijn tegenstanders daarvan het initiatief hadden genomen en dat die bloeddorstige beulen al de onzen die zij gevangen konden nemen, verminkten. Het was maar rechtvaardig dat men ze zag tuimelen in de gracht die zij zelf gegraven hadden en van tijd tot tijd de kelk ledigden die zij zo dikwijls aan de anderen hadden laten drinken. Nooit schepte de nobele graaf genoeg in een daad van wreedheid noch in het leed van de anderen. Hij was de zachtste onder de mensen en de volgende verzen konden perfect op hem toegepast worden: «De traagzame vorst om te straffen, hij lijdt wanneer hij verplicht wordt hard te zijn.»

[143] Vanaf die dag stond de Heer, die tot dan blijkbaar een beetje gedut had, gereed om zijn dienaren bij te staan en hij toonde met meer duidelijkheid dat hij geweldig handelde met ons. Wij veroverden in weinig tijd heel de streek van de Minervois behalve Minerve en de burcht van Ventajou.

[144] Bij Cabaret gebeurde zekere dag een mirakel waarover we verslag dienen uit te brengen. Op bevel van de graaf rukten kruisridders uit het noorden de wijnstokken van Cabaret uit. Een van onze vijanden schoot met de kruisboog een pijl af naar een van de onzen en deze trof hem hevig in de borst, daar waar het kruis opgenaaid was. Iedereen achtte hem dood want hij droeg geen enkele wapenrusting. Maar men zag dat hij springlevend was: meer nog, de pijl, verre van al was het maar een beetje door zijn klederen te gaan, sprong terug alsof hij op een harde steen was gebotst. Wat een macht van God, zo bewonderenswaardig en grenzeloos!

[145] Naar Pasen toe gingen de graaf en de zijnen de burcht van Alaric belegeren, tussen Carcassonne en Narbonne. Deze burcht bevond zich midden in de bergen en was langs alle

kanten omgeven met sneeuw. Mits enorme moeilijkheden en ondanks ongunstige weersomstandigheden belegerden de onzen haar een veertiental dagen en namen haar in. Zijn verdedigers vluchtten in de nacht, meerdere konden nochtans niet ontsnappen en werden gedood door de onzen.

[146] Terug te Carcassonne vertrokken de onzen een weinig later naar Pamiers. In de omgeving van deze stad was er een conferentie tussen de koning van Aragon, de graaf van Toulouse en de graaf van Foix. Na de mislukking gingen de koning en de graaf van Toulouse naar Toulouse.

[147] Van zijn kant ging de graaf van Montfort naar Foix en hij gaf daar bewijzen van een bewonderenswaardige bravoure. Hij kwam voor de burcht met één enkele ridder en hij viel al de vijanden die zich buiten de poort bevonden aan en (verwonderlijke zaak) hij dreef ze terug naar binnen, hij zou ze zelfs achtervolgd hebben in de burcht, hadden ze de deur voor zijn neus niet dichtgeslagen. Toen de graaf zich terugtrok werd de ridder die hem had vergezeld met stenen vermoord door de verdedigers die zich hoog op de muur bevonden, want de doorgang was smal en afgezet met muren. Na de velden met wijnstokken en de boomgaarden in de omgeving van Foix verwoest te hebben, kwam onze graaf terug aan te Carcassonne.

[148] In die tijd vroegen Pierre Roger, heer van Cabaret, Raimond, heer van Termes, Aimeri, heer van Montréal en andere ridders die weerstand boden tegen de Kerk en onze graaf, aan de koning van Aragon, die in het land was, om naar hen te komen. Zij zouden hem erkennen als suzerein en hem heel de streek uitleveren. Bij dit nieuws hield onze graaf beraad met zijn ridders om te weten wat hij zou doen. Na verscheidene adviezen gingen ze akkoord om de versterkte plaats gelegen bij Montréal te gaan belegeren. Het was inderdaad te Montréal dat bovengenoemde heren waren samengekomen en dat zij de komst van de koning verwachtten. Onze graaf nam deze beslissing om aan zijn tegenstanders te tonen dat hij geen schrik had van hen en nochtans waren bij hem slechts weinig ridders. Wat voeg ik daaraan toe? De onzen gaan hogervernoemde plaats, Bellegarde, belegeren.

[149] De dag daarop kwam de koning kort bij Montréal. De heren die hem hadden laten ontbieden en sinds lang overvloedig eten hadden bereid, kwamen buiten Montréal en gingen de koning tegemoet en ze nodigden hem uit om er hun leenhulde te krijgen, zoals ze dat gevraagd hadden. De bedoeling was de graaf van Montfort uit het land te verjagen. Van bij zijn aankomst vroeg de koning dat men hem de donjon van Cabaret zou uitleveren; hij voegde erbij dat hij ze als vazallen zou aanvaarden op één voorwaarde: dat zij zich er toe verbonden hem alle versterkte plaatsen uit te leveren. De heren hielden beraad en nodigden de koning opnieuw uit om binnen te komen te Montréal teneinde de beloofde leenhulde te ontvangen. Maar de koning weigerde binnen te gaan zolang zij zich niet schikten naar zijn wil. Gezien ze dat weigerden ging ieder naar huis en verliet de plek van de conferentie.

[150] De koning van Aragon stuurde een boodschap aan de graaf van Montfort die Bellegarde belegerde en hij vroeg hem een wapenstilstand tot Pasen te verlenen aan de graaf van Foix. Wat gebeurde. Eens dat de plaats was ingenomen werden vele anderen verlaten uit schrik voor onze graaf. Anderen gaven zich aan hem over. En daarna kwam de graaf naar Carcassonne.

[151] In het jaar 1210 van de menswording, rond het feest van Johannes de Doper, spoorden de Narbonnezen onze graaf aan om het beleg te leggen voor Minerve; zij verboden zich ertoe hem te helpen zo goed als ze konden. Zij deden dat omdat zij het voorwerp waren van de aanhoudende plagerijen van de inwoners van Minerve en omdat de bezorgdheid om hun persoonlijke belangen hen anders aanspoorden dan de ijver voor het christelijk geloof. De graaf liet Aimeri, burggraaf van Narbonne, en al zijn onderdanen weten dat, indien ze hem beter wouden helpen dan zij daarvoor gedaan hadden en met hem wouden volharden tot de inname van de stad, hij Minerve zou belegeren.

[152] Toen hij bij de stad aankwam stelde de graaf zijn tenten op langs de oostkant; een van zijn ridders genaamd Gui de Lucy, stelde zijn tenten op langs het westen samen met kruisridders uit Gasconje. Aimeri de Narbonne en zijn onderdanen plaatsten zich in het noorden, andere kruisridders in het zuiden. In heel het kamp kon niemand anders bevelen geven dan onze graaf en Aimeri de Narbonne. De ligging van de stad was van een ongelooflijke sterkte: zij was beschermd door twee zeer diepe ravijnen en uitgesneden in de levende rots zodanig dat, in geval van nood, geen enkel korps belegeraars hulp kon bieden aan de anderen zonder zich bloot te stellen aan de grootste gevaren. Dan richtte men een mangonel op langs de kant van de Gasconjers, waaraan men dag en nacht werkte. In het zuiden en het noorden richtte men eveneens twee tuigen op. Uiteindelijk, langs de kant van de graaf, dit wil zeggen ten oosten, bevond zich een grote en uitmuntende steenmortier. Men gaf dagelijks eenentwintig ponden uit voor het salaris van de mannen die ze deden functioneren.

[153] Sinds lang vielen de onzen de stad aan, wanneer op een zondag de verdedigers een uitval deden bij nacht. Zij kwamen op de plaats waar de steenmortier stond opgesteld en bij middel van haken plaatsten ze op de rug van de machine korven met pluiskatoen, droog hout en vet en dan staken ze het vuur aan. Een vlam schoot omhoog, de hitte was uiterst hevig want men was in de zomer in de nabijheid van het feest van Sint-Jan. Maar de Voorzienigheid wou dat een van de artilleristen van de steenmortier zich afzonderde om te voldoen aan een nood van de natuur; bij het zien van het vuur slaakte hij luide kreten, maar toen daagde één van de brandstichters op met zijn lans en verwonde hem zwaar. Het alarm werd gegeven in het kamp; velen komen afgelopen en beschermen dadelijk de steenmortier op een zo verwonderlijke en vlugge wijze dat ze niet ophield te werken tenzij gedurende het interval dat overeenkomt met twee manoeuvres.

[154] Enkele dagen later was de stad zwaar gehavend door het bombardement en gezien de levensmiddelen ontbraken, ontbrak de moed ook bij de verdedigers. Wat zal ik daar aan toevoegen? De belegerden vroegen vrede. Heer Guillaume van Minerve komt uit de stad om te onderhandelen met de graaf. Gedurende hun onderhoud daagden onverwacht de abt van Cîteaux en meester Thédise op. Onze graaf, als bedachtzaam man die alles deed met overleg, verklaarde zich volledig te zullen schikken, wat betreft de overgave en de inname van de stad, naar de beslissing van de abt van Cîteaux, de opperste leider van de zaak van Christus. Die woorden ontstemden de abt: hij verlangde vurig de dood van de vijanden van Christus, maar gezien hij monnik en priester was, durfde hij ze niet laten doden. Hij zocht dus hoe hij de graaf en voornoemde Guillaume die zich aanbood voor de arbitrage van de abt in verband met de overgave van de stad, kon dwingen om van hun ontwerp van compromis af

te zien. Hij gaf hen beide bevel (de graaf en Guillaume) de voorwaarden van een capitulatie op schrift te stellen met de hoop dat het geschrevene van de ene onaanvaardbaar zou zijn voor de andere en dat bijgevolg het beroep op de arbitrage zou geannuleerd worden. Men las voor de graaf de voorstellen van Guillaume: hij verwierp ze; nog meer, hij nodigde de heer van Minerve uit naar zijn stad terug te keren en zich te verdedigen zoals hij zou kunnen. De andere weigerde en stelde zich integendeel volledig ter beschikking van de graaf. Maar de graaf wou dat alles geregeld werd volgens de beslissingen van de abt van Cîteaux. De abt beval dan dat de heer en al de inwoners zouden blijven leven, met inbegrip van de *croyants* van de kettters, indien ze verzoend wouden worden met en gehoorzamen aan de Kerk, maar de stad zou aan de graaf toebehoren. Wat de ketterse *parfaits* betrof, die uiterst talrijk waren, zij zouden ook gespaard blijven zo ze zich wouden bekeren. Wanneer Robert Mauvoisin, edelman en perfecte katholiek, hoorde spreken over een mogelijke vrijlating van de kettters waarvan de uitroeiing nu net het doel was van de kruistocht, vreesde hij dat ze, gedreven door schrik vermits ze gevangen waren, zich zouden verbinden om aan alle eisen van de onzen te voldoen. Hij bleef staan voor de abt en zei hem dat deze maatregel nooit zou verdragen worden door de onzen. De abt antwoordde: «Heb geen schrik, ik denk dat zeer weinigen zich zullen bekeren.»

[155] Toen dit was gezegd trokken de onzen de stad binnen: op kop het kruis, daarna de banieren van de graaf. Allen zingen *Te Deum laudamus* en begeven zich naar de kerk; nadat deze was gezuiverd, plaatsen zij het kruis van de Heer op de top van de toren en plaatsen de banier van de graaf elders. Christus had de stad ingenomen, het was dan ook rechtvaardig dat zijn vaandel op de eerste plaats werd uitgestald op de hoogste plaats als om te getuigen van een christelijke overwinning. Maar de graaf ging de stad nog niet in. Hierna ging de eerbiedwaardige abt van Vaux-de-Cernay, die met de graaf onder de belegeraars was en die de zaak van Jezus Christus met een onverdroten ijver koesterde, naar een bepaald huis. Hij had gehoord dat een menigte kettters daar was verzameld. Hij sprak woorden van vrede en gaf heilzame raadgevingen, zozeer verlangde hij ze naar het goede terug te brengen. Maar zij onderbraken hem en zeiden als met één enkele stem: «Waarom komen prediken tot ons? Wij willen niet weten van uw geloof: wij verloochenen de Roomse kerk. Het is vergeefs dat u zich moeite troost. Het leven noch de dood kunnen ons scheiden van het geloof waaraan wij verknocht zijn.» Bij die woorden haastte de abt zich om het huis te verlaten en hij wendde zich tot de vrouwen die verzameld waren in een ander huis om hen toe te spreken, maar zo hij de mannen koppig en gehard had bevonden, dan vond hij de vrouwen nog koppiger en verharder.

[156] Onze graaf kwam een weinig later in de stad. Hij ging naar het huis waar de kettters waren verzameld; als goede katholiek die wou dat allen gered werden en tot kennis van de waarheid kwamen, nodigde hij ze uit om zich te bekeren tot het katholieke geloof, maar vergeefs. Dan liet hij ze leiden buiten de stad. De *parfaits* waren minstens honderdveertig in getal. Men maakte een grote brandstapel klaar en men gooide ze er allen in. Om de waarheid te zeggen, de onzen moesten ze daar zelfs niet inwerpen; allen, zo koppig waren ze in het kwade, stortten zich in het vuur. Slechts drie vrouwen ontsnapten, die de edele dame, moeder van Bouchard de Marly, van de brandstapel redde en verzoende met de Heilige Kerk. Nadat de kettters waren verbrand geworden, verloochenden de andere inwoners de ketterij en werden zij verzoend.

[157] Guillaume, vroeger heer van Minerve, kreeg van onze graaf andere gronden nabij Béziers, maar een weinig later verzaakte hij zijn trouw aan God en aan de graaf om over te lopen naar de vijanden van het geloof.

[158] Vergeten we de mirakels niet die gebeurden bij het beleg van Minerve. Bij de aankomst van de kruisvaarders was er nauwelijks een beekje dat naast de stad liep. Maar door de goddelijke barmhartigheid werd het plotseling zo overvloedig dat het rijkelijk volstond voor de mannen en de paarden gedurende het beleg, dat wil zeggen gedurende ongeveer zeven weken. Toen de kruisvaarders verdwenen, daalde het water en hernam het zijn eerste debiet. Dit zijn de wapenfeiten van God, zo is de vrijgevigheid van de Zaligmaker.

[159] Toen de graaf uit Minerve vertrok stak het voetvolk alle hutten met takken of bladeren die de kruisvaarders hadden gemaakt in brand. Omwille van de droogte brandden ze dadelijk en de vallei was één al vuur met vlammen zo hoog alsof het om een stad in brand ging. Te midden van de hutten stond er één, ook uit twijgen, waarin een priester de mis had gelezen gedurende de belegering. Deze werd zo wonderbaarlijk beschermd tegen de brand dat ze geen enkel spoor van verbranding droeg en, nochtans, zoals ik het hoorde zeggen van eerbiedwaardige personen die ter plekke waren, toen de onzen kwamen aangelopen om dit wonderbaarlijk schouwspel te zien, stelden ze vast dat de in brand gestoken hutten slechts een halve voet verwijderd waren van deze die onaangeroerd bleef. Wat een Almacht!

[160] En nog moet ik een derde mirakel vertellen dat te Toulouse gebeurde ten tijde van het beleg van Minerve. In die stad, in de nabijheid van het paleis van de graaf van Toulouse, staat een kerk gewijd aan de Gelukzalige Maagd Maria. De muren waren kort geleden gewit aan de buitenkant. Een zekere avond zag men over heel de oppervlakte van de muren een oneindig aantal kruisen verschijnen, als het ware verzilverd, witter dan de muren en steeds in beweging. Ze verschenen en verdwenen bijna op hetzelfde ogenblik. Vele personen zagen ze maar zonder ze te kunnen tonen aan de anderen. De tijd om de vinger in de hoogte te steken en het kruis dat men wou laten zien was al verdwenen. Zij kwamen als bliksems, grote, middelmatige en kleine. Dit spektakel hernam alle avonden gedurende minimum veertien dagen; bijgevolg kon het merendeel van de Tolozanen het waarnemen. En opdat men geloof zou hechten aan mijn verhaal, wete de lezer dat de bisschoppen Foulques van Toulouse en Raimond van Uzès, en ook de abt van Cîteaux en meester Thédise zich toen te Toulouse bevonden. Zij waren getuigen van deze zaak en brachten mij er in detail van op de hoogte.

[161] God liet nochtans toe dat de pastoor van deze kerk er niet in slaagde de kruisen te zien. Zekere nacht ging hij naar de kerk en smeekte de Heer hem te laten zien wat iedereen of bijna iedereen had gezien. Eensklaps zag hij ontelbare kruisen, niet op de muren maar in de lucht; een ervan was groter en opmerkelijker dan de anderen. Weldra ging het buiten de kerk en de anderen volgden het en begaven zich te samen naar een poort van de stad. De pastoor, stomverbaasd in de hoogste graad, volgde de kruisen. Toen ze bij de uitgang van de stad gekomen waren, zag de priester een imposante man, mooi om zien die zich draaide naar de stad, het zwaard in de hand. Hij doodde met de hulp van de kruisen een man hoog van gestalte op het ogenblik dat deze de stad verliet. De pastoor die bijna stierf van ontsteltenis, liep naar de bisschop van Uzès, wierp zich aan zijn voeten en gaf hem een omstandig verhaal over wat hij had gezien.

[162] De graaf van Toulouse was rond dat ogenblik teruggekomen van de Romeinse Curie. De Paus had de bisschop van Riez en meester Thédise bevolen de graaf verantwoording te doen afleggen, onder andere over de moord op broeder Pierre de Castelnau, legaat van de Apostolische stoel, en over de misdaad van ketterij. Meester Thédise ging naar Toulouse gedurende het beleg van Minerve, zoals we het gezien hebben in het verhaal van het voorgaand mirakel, om overeen te komen met de abt van Cîteaux die in de streek van Toulouse was en om de bul van de Heilige Vader uit te voeren die beval de Tolozanen te absolveren volgens de canonieke voorschriften, dit wil zeggen door hen te laten zweren te gehoorzamen aan de bevelen van de Kerk, maar de bisschop van Toulouse had ze reeds vergeven volgens de voorgeschreven vorm en hij had als gijzelaars en waarborg tien inwoners onder de meest notabelen van de stad gekregen.

[163] Eens te Toulouse had meester Thédise een geheim onderhoud met de abt van Cîteaux: diende men de verantwoording van de graaf van Toulouse in ontvangst te nemen? Meester Thédise, die heel scrupuleus en vooruitziend was voor de zaak van het geloof, wenste van ganser harte een juridisch middel te vinden om de verantwoording van de graaf onontvankelijk te verklaren. Hij zag inderdaad goed in dat, als de graaf toegelaten werd tot de zuivering en hij erin slaagde dankzij leugens en schurkestreken, de Kerk ten gronde zou gericht worden en dat het geloof en de godsdienst van Christus uit dit land zouden verdwijnen. Terwijl hij zo bezorgd bezig was en in zichzelf nadacht, baande God voor hem een weg en suggereerde hem een middel om aan de graaf zijn verantwoording te weigeren. Inderdaad, meester Thédise greep terug naar een bul van de Paus waarin de Heilige Vader onder andere zei: «In afwachting willen wij dat de graaf van Toulouse de bevelen uitvoert die wij hem gegeven hebben.» Want vele bevelen waren aan de graaf van Toulouse gegeven, bijvoorbeeld: de ketters verjagen van zijn grondgebied, afzien van nieuwe tolgelden en vele andere zaken nog waar hij zich niet om bekommerde. Om niet de indruk te geven de graaf te willen te overladen noch te binden, gaven meester Thédise en zijn collega, de bisschop van Riez, afspraak te Saint-Gilles om zijn verantwoording te aanhoren.

[164] Dus riepen de bisschop van Riez en meester Thédise de aartsbisschoppen, bisschoppen en een groot aantal andere prelaten naar Saint-Gilles. De graaf van Toulouse daagde op om te pogen zich te verantwoorden over de dood van de legaat en over de beschuldiging van ketterij. Toen verklaarde meester Thédise, woordvoerder van de leden van het concilie, aan de graaf dat zijn verantwoording onontvankelijk was krachtens de pauselijke instructies zelf, gezien hij niets uitgevoerd had van wat men hem te voren opgelegd had en meerdere keren had laten zweren. Meester Thédise voegde eraan toe: «Het is waarschijnlijk, het is zelfs evident dat, na de eden geschonden te hebben op secundaire punten, de graaf geen enkele scrupule zal hebben nog een meened te zweren, hij en zijn mede-eedafleggers, over deze twee enorme misdaden: de moord op de legaat en het misdrijf van ketterij. Om die reden moet de graaf in geen geval ontvangen worden op die belangrijke punten alvorens hij zich in regel gesteld heeft op de secundaire punten.» Bij die woorden begon de graaf van Toulouse, op aanzetten van zijn slechte inborst, te wenen. Meester Thédise, er zich van bewust dat het geen tranen van devotie en berouw waren maar van trouwbreuk en woede, zei tot de graaf: «In de zondvloed van de grote wateren, zal je God niet naderbij komen²⁶.» Onmiddellijk, bij

---

²⁶ Psalm 31, vers 6.

unaniem advies van de prelaten, werd de zeer verdorven graaf van Toulouse opnieuw geëxcommuniceerd om verscheidene zeer redelijke redenen, en ook zijn aanhangers en zijn medeplichtigen.

[165] Laten we niet vergeten te zeggen dat in de vorige winter, voor al die gebeurtenissen, meester Milon, de legaat, te Montpellier was gestorven.

[166] Toen Minerve ingenomen was rond het feest van de Gelukzalige Maria Magdalena en voorzien was van een garnizoen, liet onze graaf een ridder tot bij hem komen, de heer van Ventajou, die zich aan hem overgaf met zijn burcht. Gezien de christenen veel hadden geleden omwille van deze burcht, ging onze graaf die kanten uit en kegelde hij de donjon omver van boven tot onder.

[167] Wanneer Aimeri en de bewoners van deze stad de inname van Minerve hadden vernomen, stuurden ze uit vrees een bode naar onze graaf om de vrede te vragen op volgende voorwaarden: Aimeri verbond er zich toe Montréal aan de graaf uit te leveren in ruil voor een ander gelijkwaardig gebied zonder versterkingen in de vlakte. De graaf aanvaardde en gaf hem wat hij vroeg. Maar daarna verbrak deze verfoeilijke verrader het verbond, liet God en de graaf in de steek en pakte aan bij de vijanden van het kruis.

[168] In die tijden kwam er een heer uit Frankrijk aan. Zijn naam was Guillaume de Cayeux. Hij had het teken van het Kruis aangenomen en bij hem waren verscheidene kruisridders. De komst van een grote groep Bretoenen was de graaf ook gemeld. Deze hield een beraad, verliet zich op de steun van God en rukte op naar de burcht van Termes.

[169] Terwijl de graaf op weg was trokken de ridders die te Carcassonne waren de oorlogstuigen uit de stad tot buiten de wallen om ze te brengen naar de graaf die zich haastte om Termes te belegeren. Wanneer onze vijanden die te Cabaret waren vernamen dat onze tui- gen buiten de muren van Carcassonne stonden, kwamen ze midden in de nacht met een talrijke en goed bewapende groep om te pogen ze te beschadigen met hakbijlen. Toen ze naderden verlieten de onzen de stad en, alhoewel ze weinig talrijk waren, vielen ze de vijanden aan en joegen ze krachtig op de vlucht en achtervolgden de vluchtelingen langs alle kanten over een grote afstand. De woede van onze tegenstanders was daardoor niet bekoeld, want ze kwamen terug tijdens dezelfde nacht, kort voor het aanbreken van de dag, om nogmaals te proberen schade aan te richten. Toen de onzen het bemerkten, deden ze een uitval en joegen ze nog verder en krachtiger op de vlucht dan de eerste keer. Twee à drie keer hadden ze de heer van Cabaret, Pierre Roger, bijna te stekken, maar deze, uit vrees, begon: «Montfort, Montfort» te roepen samen met de onzen alsof hij een van de onzen was. Zo ontsnapte hij, zocht hij een toevlucht in de bergen en keerde pas twee dagen later naar Cabaret terug.

[170] De Bretoenen die zich wouden voegen bij de graaf kwamen voorbij Castelnaudary dat nog behoorde aan de graaf van Toulouse en dat gelegen is in het Tolozaanse. De burgers van Castelnaudary weigerden ze in de nieuwe stad binnen te laten en verplichtten hen de nacht door te brengen in de hovingen en in de velden, want de graaf van Toulouse bemoei-

lijkte uit alle kracht, alhoewel in het geheim, de zaak om Christus. Toen ze te Carcassonne gekomen waren namen de Bretoenen de oorlogstuigen mee om ze naar de graaf te brengen die Termes ging belegeren.

[171] Termes, gelegen in het gebied van Narbonne, op vijf mijl van Carcassonne, was van een verbazende en ongelooflijke macht. Het leek menselijk gesproken oninneembaar, het was gebouwd op de top van een hoge berg op een grote natuurlijke rots, omgeven door diepe en ontoegankelijke ravijnen waar bergriviertjes stroomden die de burcht omgaven; deze ravijnen waren afgezoomd met rotsen die zo hoog en, om het zo te zeggen, weerbarstig waren in de afdaling dat degene die de burcht wou bereiken zich eerst in het ravijn moest laten glijden om daarna naar de hemel te kruipen. Daarbij, op een steenworp van de burcht stond een hoge top afgescheiden met een versterking van kleine grootte maar zeer solide, Termenet genoemd. Gelijk hij daar geplaatst was kon de burcht maar van een kant benaderd worden, daar waar de rotsen minder hoog en toegankelijker waren.

[172] De heer van Termes was een ridder, Raimond genaamd, een oudere man verslaafd aan al wat slecht is²⁷. In één woord hij vreesde God noch mens. Hij had zulk een vertrouwen in zijn burcht dat hij de éne keer de graaf van Toulouse, de andere keer zijn eigen suzerain bestreed, de burggraaf van Béziers. Toen deze tiran vernam dat onze graaf zich klaar maakte om Termes te belegeren, recruteerde hij het grootst mogelijke aantal ridders, bevoorraadde de burcht met een groot pak levensmiddelen en andere zaken die nodig zijn voor de verdediging en hij maakte zich klaar voor de weerstand.

[173] Bij zijn aankomst te Termes begon de graaf de belegering met weinig troepen en hij zocht een onderkomen in een klein gedeelte bouwsels. De verdedigers waren talrijk en goed bewapend en waren niet onder de indruk van ons klein kampement. Zij gingen vrij binnen en buiten om water en alles wat nodig was te halen onder de ogen van de onzen die niet in staat waren hen dat te beletten. Onder dit heen- en weergaan kwamen kruisridders uit het noorden van dag tot dag, niet veel in aantal maar druppelsgewijs toe in het kamp. Vanaf het ogenblik dat onze vijanden deze ridders zagen naderen, klommen ze op de wallen en riepen ironische commentaar om met de onzen te gekscheren, gezien de nieuwelingen klein in aantal waren en geen wapens hadden: «Vlucht uit het zicht van het kamp! Vlucht uit het zicht van het kamp!» Een weinig later kwamen kruisvaarders uit Noord-Frankrijk en uit de Germaanse landen toe in grotere groepen. Bij dat gezicht kregen onze vijanden schrik, hielden op met hun spotternijen en werden minder aanmatigend en minder stoutmoedig. Nochtans, de verdedigers van Cabaret, die toen de voornaamste en de wreedste vijanden waren van het christelijk geloof, kwamen in de omgeving van Termes, doorkruisten dag en nacht de grote wegen en telkens ze enkelen van de onzen gevangen namen veroordeelden ze hen ofwel tot de meest schabouwelijke dood, ofwel stuurden zij ze terug naar ons kamp na hen wreedaardig de ogen uitgestoken, de neus afgesneden of andere verminkingen toegepast te hebben, om het misprijzen dat ze voor ons en voor God hadden duidelijk te tonen.

---

²⁷ *Adonné à un sens reprouvé* staat in de Franse vertaling met verwijzing naar de Brief aan de Romeinen, I, 28 Daar wordt zo ongeveer alles wat verwerpelijk is opgesomd.

[174] Tot daar stonden de zaken toen uit het noorden van Frankrijk nobele en machtige heren aankwamen: bisschop Renaud van Chartres, bisschop Philippe de Beauvais, graaf Robert de Dreux, zelfs de graaf van Ponthieu vergezeld van een grote massa kruisvaarders. Onze graaf en heel het kamp prezen zich gelukkig. Men hoopte dat deze machtige personages ook heldddhaftige daden zouden stellen en dat zij de vijanden van het christelijk geloof zouden verpletteren met een sterke hand en gestrekte arm. Maar hij die de machtigen van hun troon stoot en aan de nederigen zijn gratie schenkt, wou niet, om geheime redenen die hij alleen kent, dat deze machtigen iets groots of iets heldhaftigs deden. In zoverre de menselijke rede er kennis van kan nemen, heeft de Rechtvaardige Rechter geoordeeld dat zij niet waardig waren grote en bewonderenswaardige plannen van de grote en bewonderenswaardige Heer uit te voeren, ofwel vreesde hij dat de nobele daden van deze nobele heren zouden toegeschreven worden aan de macht van de mensen en niet aan deze van God. De Hemelse Meester wou voor het beste dat de zege zou behoren aan de nederigen en dat zo de glorievolle triomf die zijn glorie zou behalen, zijn glorie aan zijn naam zou bewaren. Inmiddels liet onze graaf de steenmortieren opstellen die de eerste vestingsmuur bekogelden: de onzen hielden zich elke dag bezig met de belegeringswerken.

[175] De aartsdiaken van Parijs, Guillaume, was in het kamp. Deze eerbiedwaardige man, dapper, verteerd door de ijver voor het christelijk geloof, bekommerde zich om de meest penibele bezigheden voor de dienst van Christus. Hij predikte elke dag en organiseerde rondhalingen om te voorzien in de kosten van de oorlogstuigen; zijn wijsheid en zijn ijver waren opgewassen tegen alle verplichtingen. Hij ging zeer dikwijls het bos in met een deel van de kruisvaarders en liet een grote hoeveelheid hout meebrengen voor de steenmortieren. Op een dag, toen de onzen een tuig kort bij de burcht wouden plaatsen en een diep ravijn hen dat belette, vond deze man van grote vastberadenheid en onvergelykbare vurigheid, geleid door de geest van beraad en kracht, de beste oplossing. Hij nam de kruisvaarders mee in het bos, beval hen hout in grote hoeveelheden mee te brengen en liet het ravijn vullen met hout, aarde en stenen. En daarna plaatsten de onzen hun tuigen op dit terras. En omdat het onmogelijk is in detail te verhalen van al de blijken van wijsheid en becommernis die deze aartsdiaken gaf en van de vermoeiende inspanningen die hij had gedaan gedurende het beleg, kunnen we in een woord bevestigen dat het aan hem was, meer dan aan wie ook of zelfs aan hem alleen na God; dat het waakzaam en ijverige voeren van de belegering en de verdienste van de overwinning toekwam. Hij was van een opmerkelijke heiligheid, uitstekend in raadgevingen, met een deugdzame ziel en had van God zo'n geschikte gaven gekregen voor het verder zetten van deze onderneming dat hij onder allen de meest competente was. Hij gaf les aan de smeden, hij leidde het werk van de schrijnwerkers, hij stak boven elke specialist uit in alles wat men moest weten voor het goede uitvoeren van de krijgsoperaties. Zoals we al zeiden, hij liet de valleien opvullen en, als het nodig was, de hoge heuvelen verlagen tot op het niveau van de diepe dalen.

[176] De in batterij bij de burcht opgestelde oorlogstuigen bestookten elke dag de vestingen. Zo gauw de onzen zagen dat de vesting was verzwakt door het voortdurend lanceren van stenen, rustten ze zich uit om de eerste voorstad stormenderhand in te nemen; toen de vijand zag dat zij de vesting naderden, staken zij die voorstad in brand en trokken zich terug naar de hogergelegen voorstad; de onze drongen in de eerste voorstad binnen, maar ze werden dadelijk daaruit verdreven door een uitval van de vijand.

[177] Zo stonden de zaken toen de onzen opmerkten dat de toren van Termenet, bezet met ridders, de inname van de burcht waar hij kort bij stond bemoeilijkte. Zij zochten een middel om deze in te nemen. Aan de voet van de toren, gebouwd op een rotspunt, plaatsten ze schildwachten om te beletten dat de verdedigers naar het kasteel zouden gaan en dat het garnizoen van de burcht zo nodig hulp zou verlenen aan dit van de toren. Nog meer, enkele uren later installeerden de onzen een mangonel, niet zonder gevaar en met een enorme inspanning op een bijna oninneembare plaats tussen de toren en het kasteel. Op zijn beurt stelde het garnizoen van de burcht een mangonel op dat zware projectielen naar de onze wierp zonder ze echter te kunnen beschadigen. Onze mangonel bestookte de toren zonder ophouden: de verdedigers gaven er zich rekenschap van dat zij geblokkeerd zaten en dat deze van de burcht hen geen enkele bijstand konden verlenen. Op een nacht, door vrees bevangen, zochten ze hun heil in de vlucht en verlieten de plaats. Dadelijk werd dit opgemerkt door de sergeanten van de bisschop van Chartres die op wacht stonden aan de basis. Zij drongen de toren binnen en hesen op de top de banier van hun bisschop.

[178] Ondertussen, langs de andere kant, bestookten onze steenmortieren voortdurend de vestingen van de burcht. Maar zodra onze vijanden, mannen vol moed en vindingrijkheid, bemerkten dat onze machines een van hun vestingsmuren hadden beschadigd, richtten ze kort bij en binnenin een barricade van stenen en hout op; bijgevolg, elke keer dat de onzen een bres forceerden konden ze niet vooruit omwille van de barricade die de vijand opgeworpen had. Gezien het voor ons onmogelijk is al de wisselvalligheden van deze bezetting te verhalen zullen we in een woord zeggen dat de belegerden nooit hun vestingen verlieten zonder er binnenin een andere te bouwen.

[179] Inmiddels richtten de onzen een mangonel op bij de vestingen, beschermd door een rots op een (bijna) ontoegankelijke plaats. Wanneer deze operationeel was berokkende hij veel schade aan de vijand. Onze graaf stelde driehonderd sergeanten en vijf ridders aan om deze mangonel te bewaken omdat men vreesde voor haar veiligheid. De onzen wisten wel dat hun tegenstrevers alles in het werk zouden stellen om een toestel dat zo schadelijk was voor hen te vernietigen; en verder, de kruisvaarders van het kamp zouden indien nodig de bewakers van de mangonel niet ter hulp hebben kunnen komen omwille van haar opstelling op een zo ontoegankelijke plaats. Een dag kwamen de belegerden met tachtig uit de burcht; bewapend met schilden kwamen ze toegelopen om het tuig te vernietigen; achter hen bracht een grote menigte hout, vuur en al wat brandbaar was. In paniek maakten de driehonderd sergeanten bij het tuig zich allemaal uit de voeten; weldra bleven er alleen de vijf ridders. Wat voeg ik eraan toe? Bij het naderen van hun tegenstanders namen alle ridders de vlucht behalve één, Guillaume l'Écureuil. Toen hij de vijand zag komen begon deze met de grootste moeilijkheid de rots tegenover hem op te klimmen, maar ze stortten zich allemaal samen op hem. Hij verdedigde zich met een opmerkelijke bravoure. De vijand begreep toen dat zij hem niet zouden gevangen nemen, duwden hem om met hun lansen op de mangonel en gooiden droog hout en vuur op hem, maar onze dappere ridder staat onmiddellijk op en verwijdt het vuur; het tuig blijft ongedeerd en dan hermeemt hij de klim naar de vijanden; deze stoten hem opnieuw om en gooien onvlambaar materiaal op hem. Wat voeg ik eraan toe? Hij staat nogmaals op en gaat opnieuw dapper op hen toe. Zij stoten hem nogmaals omver op de mangonel en dat tot vier keren. Toen de onzen oordeelden dat onze ridder niet meer kon

ontsnappen, gezien niemand hem kon gaan helpen, zorgden ze voor een afleidingsmaneuver en richtten zich op de tegengestelde kant van de vestingen als om een aanval uit te voeren. Toen lieten de vijanden hun greep op Guillaume l'Écureuil verslappen en trokken zich terug naar de burcht. Onze ridder, alhoewel ten zeerste uitgeput, blijft in leven en onze mangonel intact dank zij een onvergelijkbaar wapenfeit.

[180] Ondertussen verkeerde de nobele graaf van Montfort in zo'n grote nooddrift dat hij zeer dikwijls niets te eten had. Zelfs brood ontbrak menige keer; wij weten het uit zekere bron, het gebeurde dikwijls dat hij zich vrijwillig verwijderde als het ogenblik van de maaltijd naderde en van schaamte durfde hij zich niet vertonen in de tent omdat het het etensuur was en dat er niet eens brood was. Wat de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume betreft, hij stichtte broederschappen, organiseerde inzamelingen zoals we al zeiden. Deze deugdzame collecteur en vrome "pickpocket" gebruikte alles wat hij kon wegnemen voor de uitgaven van de tuigen en de andere onkosten van de belegering.

[181] Op dat ogenblik leden onze vijanden gebrek aan water. De onzen hadden de toegangswegen tot het water sinds lang afgezet. Zij konden niet meer naar buiten om water te putten en toen het water ontbrak; ontbraken eveneens de moed en de zin om te weerstaan. Wat voeg ik eraan toe? Ze onderhandelden met de onzen en ze kwamen tot een capitulatie op basis van volgende voorwaarden: Raimond, heer van Termes, beloofde zijn burcht uit te leveren aan de graaf op voorwaarde dat deze hem de rest van zijn gebied liet en hem de burcht teruggaf onmiddellijk na Pasen. Terwijl men discussieerde over de clausules van deze overgave, maakten de bisschoppen van Chartres en van Beauvais, graaf Robert en de graaf van Ponthieu zich klaar om het kamp te verlaten. De graaf van Montfort smeekte hen, en iedereen met hem, hun verblijf in het kamp te verlengen. Omdat niets hen van idee kon doen veranderen, knielde de edele gravin van Montfort aan hun voeten en smeekte hen teder de onderneming van de Heer de rug niet toe te keren en hulp te bieden in een zo dreigend gevaar, aan de Graaf van Jezus Christus die zich elke dag blootstelde in het belang van de katholieke Kerk. De bisschop van Beauvais, de graven van Dreux en van Ponthieu weigerden in te gaan op het smeken van de gravin; zij antwoordden dat zij de volgende morgen vertrokken en voor niets hun vertrek zouden verdagen al was het maar één dag. Daarentegen beloofde de bisschop van Chartres nog een tijdje te blijven.

[182] Onze graaf die inzag dat het vertrek van die ridders hem bijna alleen zou achterlaten, zat in zeer diepe nood en aanvaardde, zij het met spijt, het voorstel van de vijand. Wat voeg ik eraan toe? De onzen gingen opnieuw onderhandelen met de belegerden; de overgave wordt ondertekend en onze graaf laat Raimond, heer van Termes, weten dat hij de burcht dient te verlaten en ze hem moet overdragen. Deze weigerde maar verbond er zich uitdrukkelijk toe dit de volgende dag te doen bij het begin van de morgen. De goddelijke rechtvaardigheid wou en besloot dit uitstel, zoals het vervolg er u de zekere bewijzen van zal geven. God, de zeer rechtvaardige rechter, wou zijn heelhuids en straffeloos vertrek niet, na zoveel wreedheden van deze man die zo'n onnoemelijke schade aan de Kerk had toegebracht (en die dit verder zou gedaan hebben, indien hij had gekund). Om te zwijgen over zijn andere misdaden, laat ons zeggen dat het meer dan dertig jaar geleden was dat er een mis had plaats gevonden in de kerk van de burcht van Termes, volgens het verhaal van gelovenswaardige mensen.

[183] De volgende nacht, alsof de hemel losgebroken was en alle watervallen had geopend, viel plotseling een zo overvloedige regen dat de belegerden, na lang geleden te hebben door gebrek aan water en aangeboden te hebben te capituleren om die reden, verzadigd waren. Aan onze harp ontsnapte een doodsklacht. De rouw van de vijanden veranderde in vreugde. Plotseling werden ze arrogant en hadden opnieuw de kracht en de wil om weerstand te bieden; zij werden des te wreder en des te meer bereid om ons te bestrijden omdat zij de vermetelheid hadden dit gebeuren als een teken van een goddelijke tussenkomst te interpreteren op het moment van het gevaar. Wat een domme en smadelijke verwaandheid! Durven pochen bijgestaan te worden door Deze wiens eredienst ze verworpen hadden en wiens geloof ze versmaadden! Zij zeiden immers dat God niet wou dat ze zich overgaven; ze beweerden zelfs dat God in hun belang gedaan had wat zijn Rechtvaardigheid in feite had gedaan voor hun ondergang.

[184] De zaken stonden er zo voor toen de bisschop van Beauvais, de graven van Dreux en Ponthieu het kamp verlieten om terug naar huis te keren. Ze lieten de onderneming van Christus onafgewerkt of, om het beter te zeggen, ten prooi aan de grootste moeilijkheden en gevaren. En als het ons toegestaan is te zeggen wat zij zich gepermitteerd hebben te doen, zeggen we dat zij weggingen voor hun veertigdagenplicht ten einde was. De Apostolische legaten hadden, omwille van de makke inzet van talrijke ridders, die gedurig gekweld werden door het heimwee naar huis, immers voorgeschreven dat niemand de beloofde aflaat door de Paus zou krijgen, tenzij een periode van veertig dagen in hun geheel in dienst van Jezus Christus doorgebracht was.

[185] Van bij het begin van de dag stuurde onze graaf een bericht naar Raimond, heer van Termes, en beval hem de burcht over te dragen conform met de belofte van de vorige dag. Maar deze, overvloedig voorzien van water waarvan het gebrek hem had genoopt tot overgave en die bovendien zag dat lieden van ons leger zich klaar maakten om zich terug te trekken, verbrak de verbintenis die hij aangegaan had, zo inconsequent en dubbelhartig was hij in zijn optreden. Niettemin kwamen twee ridders uit de burcht en ze gaven zich over aan de graaf omdat zij de vorige dag aan de maarschalk formeel beloofd hadden zich als gevangene aan te dienen. Toen de maarschalk was teruggekeerd bij de graaf (hij was het die gezonden was geworden om met Raimond te spreken) en toen hij het antwoord van de heer van Termes had medegedeeld, gaf de bisschop van Chartres die er op stond de volgende dag te vertrekken, de raad om nog terug te keren bij Raimond en hem de overgave aan te bieden op welke voorwaarden dan ook, mits hij zijn burcht uitleverde. Om deze Raimond gemakkelijker te overtuigen raadde de bisschop van Chartres aan de bisschop van Carcassonne mee te nemen. Deze was afkomstig uit het gebied en hij kende de tiran goed. Daarenboven bevonden zich de moeder van de bisschop (beruchte ketterse) en zijn broeder, te weten de reeds genoemde Guillaume de Roquefort, onder de belegerden. Deze Guillaume was zeer wreedaardig en voor zoveel hij kon één van de ergste vijanden van de Kerk. Bijgevolg begaven de bisschop van Carcassonne en de maarschalk van de graaf zich naar Raimond; bij hun woorden voegden ze gebeden en bij hun gebeden dreigingen, zij spannen zich nadrukkelijk in om deze tiran er toe te brengen naar hun raadgevingen te luisteren en zich te onderwerpen aan onze graaf of beter aan God zelf, maar deze van wie onze maarschalk al de koppigheid en de obstinaatheid had kunnen meemaken, toonde jegens de bisschop van

Carcassonne en de maarschalk een nog verbeterer koppigheid. Deze Raimond wou zelfs niet toestaan dat de bisschop een geheim onderhoud had met zijn broeder Guillaume. Toen de bisschop en de maarschalk waren mislukt in hun opdracht, kwamen ze terug bij de graaf. De onzen hadden nog niet goed begrepen dat de goddelijke Vroomheid dit zo beslist had om beter te voorzien in het belang van zijn Kerk.

[186] De bisschop van Chartres vertrok de volgende dag bij zonsopgang: onze graaf verliet het kamp om hem een weinig te vergezellen. Toen hij voldoende verwijderd was, deden de zeer talrijke en bewapende belegerden een uitval. Zij namen zich voor een van onze mangonnellen te vernietigen. Toen onze graaf het alarm in het kamp hoorde, kwam hij hals over kop terug, stortte zich op dezen die het tuig aanvielen, dreef ze op zijn eentje goedschiks kwaadschiks naar de burcht terug en achtervolgde lang en dapper de vluchtelingen met gevaar voor zijn leven. Wat een durf van een vorst, wat een mannelijke bravoure!

[187] Na het vertrek van de vernoemde nobele bisschoppen en graven, zag onze graaf zich bijna alleen en als het ware verlaten. Hij was ongerust en in de war en wist niet wat te doen. De belegering opbreken? Dat wou hij ten allen prijze vermijden. Zijn verblijf verderzetten? Dat was onmogelijk, gezien het groot aantal vijanden en hun bewapening en het ondermaatse van zijn eigen troepen, in meerderheid niet uitgerust. Het gros van het leger was vertrokken met de bisschoppen en de graven. De burcht stond nog steeds stevig, men vond dat slechts een zeer sterke troep belegeraars in staat was ze te veroveren. En de winter was niet ver af, gewoonlijk was deze streng in deze contreien. Termes lag in de bergen, de stortregens, de wervelwinden, de overvloedige sneeuw, ze maakten er een ijskoude en bijna ontoegankelijke plek van.

[188] De graaf zat in zorgen en kommer en vroeg zich af wat te besluiten toen op een zekere dag kruisvaarders te voet uit Lotharingen opdoken. De graaf, in zijn nopjes met hun komst, drijft de belegering rond Termes op. Onder impuls van de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume herwonnen de onzen hun moed en bereidheid. Zij trokken hun tuigen, waarvan het rendement tot nu toe zwak was geweest, korter bij de vestingen; zij manoeuvreerden zonder ophouden en verzwakten de vestingen op gevoelige wijze. En dan gebeurde dit wonderbare - een schitterende en onbegrijpelijke gebeurtenis vanwege God - dat het vuren van de tuigen, dat omzeggens inefficiënt was geweest gedurende de aanwezigheid van de edelen in het kamp, zo precies werd na hun vertrek dat elke stenen kogel geleid scheen door God zelf. En in waarheid, het was door God zelf dat dit gebeurde en het was onzichtbaar voor de ogen van onze kruisvaarders.

[189] Na een verlengd bombardement dat de vestingen en de donjon in grote mate verzwakten, beval de graaf, op Sint-Ceciliadag, een loopgraaf te trekken en deze te bedekken met vlechtwerk, opdat de ondermijners de vesting zouden kunnen bereiken en er de basis van ondermijnen. Hij werkte de hele dag om schikkingen te treffen, hij vastte ook en, bij het vallen van de nacht, vooravond van Sint-Clemens, keerde hij terug in zijn tent. Door een schikking van de goddelijke welwillendheid en de hulp van de gelukzalige Clemens kwamen de belegerden, door vrees overvallen en volledig wanhopig, naar buiten uit de burcht en probeerden te vluchten. Toen de onzen in het kamp zich daarvan rekenschap gaven, gaven zij het alarm

en begonnen her en der te lopen om de vluchtelingen te omsingelen. Waarom nog langer wachten? Velen wisten zich te redden, enkelen werden gevangen genomen, meerderen werden gedood. Een kruisridder uit Chartres, arm en niet nobel, die met de onzen de vluchtelingen achterna zat, nam, door een schikking van de goddelijke rechtvaardigheid, Raimond, heer van de burcht, die zich op een afgelegen plek had verscholen, gevangen en bracht hem bij de graaf die hem ontving als een kostbaar geschenk en die in plaats van hem te doden hem deed opsluiten in een toren van Carcassonne waar hij gedurende meerdere jaren zijn straf uitzat en de ellende kende die hij verdiend had.

[190] In verband met Termes is er een gebeurtenis die niet onvermeld mag blijven. Onze graaf liet op een zekere dag een klein tuig bouwen, "kat" genoemd in de landstaal, bestemd om vestingen te ondermijnen. Toen de graaf zich bij het tuig bevond en in gesprek was met een ridder, met de arm op een gemoedelijke manier rond de hals van deze, kwam er een enorme steen van een mangonel van de vijanden, van heel hoog met een grote kracht en kwetste die ridder aan het hoofd. Door Gods werkzaamheid werd de graaf die de ridder omarmde, gespaard terwijl deze, getroffen door een dodelijke slag, overleed.

[191] Op een zondag was onze graaf in zijn tent en hoorde hij de mis, een sergeant stond achter hem, bijna tegen zijn rug: De welwillende Voorzienigheid Gods had hem zo opgesteld. Plots trof een pijl van een vijandige baliste de sergeant en doodde hem. Niemand mag hier de tussenkomst van God in vraag stellen: de sergeant achter hem incasseerde de pijl, maar de Goede God behield voor de Heilige Kerk haar waardevolle voorvechter.

[192] Na de inneming van Termes, op de vooravond van Sint-Clemens, en de installatie van een garnizoen kruisvaarders in deze stad rukte onze graaf op naar de burcht van Coustaussa die hij verlaten vond, dan naar Puivert dat zich overgaf na drie dagen.

[193] Hierna besloot hij naar het bisdom Albi te gaan om er de plaatsen te herwinnen die zich aan zijn leenhulde hadden onttrokken. Hij kwam dus te Castres, de burgers leverden hem de stad uit en onderwierpen zich aan zijn wil. Van daaruit ging het naar Lombers. Hij vond de stad vol levensmiddelen en zonder bewoners: de ridders en de burgers waren allen gevlucht uit vrees voor de graaf omwille van hun vroeger verraad. De graaf plaatste er een garnizoen en vandaag heeft hij de stad nog in zijn macht. Waarom langer wachten? De nobele graaf van Christus heroverde in dezelfde tijd al de plaatsen van het Albigenische ten zuiden van de Tarn.

[194] In die tijd had de graaf van Toulouse ergens kort bij Albi een onderhoud met onze graaf. Deze ging, maar vijanden stonden gereed om hem te ontvoeren want de graaf van Toulouse had zijn verwerpelijke verraders meegebracht die onze graaf openlijk bestreden. «Wat heeft U daar gedaan? U roept mij naar een onderhoud en u brengt mensen mee die mij verraden,» vroeg onze graaf. De graaf van Toulouse antwoordde: «Ik heb ze niet meegebracht.» Bij die woorden wou onze graaf ze gevangen nemen, maar de graaf van Toulouse kwam tussenbeide voor hen en dulde niet dat ze gevangen genomen werden. Voortaan begon de graaf van Toulouse elke dag iets meer te tonen van de vijandschap die hij tegen de Kerk en tegen onze graaf had opgevat.

[195] Een weinig later kwamen de koning van Aragon, de graaf van Montfort en zelfs de graaf van Toulouse samen te Narbonne voor een overleg samen met de bisschop van Uzès en de eerbiedwaardige abt van Cîteaux, na God de voornaamste bezieler van de zaak om Jezus Christus. Sinds lang getuigde deze bisschop, Raimond genaamd, van een vurige ijver voor het geloof: hij promootte het zoveel hij kon. Op dat ogenblik voerde hij de functie van legaat uit samen met de abt van Cîteaux. Meester Thédise was eveneens aanwezig alsook vele andere eerlijke en wijze personen. Op dit overleg hield men zich bezig met de graaf van Toulouse die genoten zou hebben van een grote gunst en van barmhartigheid in overvloed indien hij erin toegestemd had de wijze raad te aanvaarden. Inderdaad, wat wou de abt van Cîteaux? De graaf van Toulouse zou, in hun geheel en ongeschonden, de gebieden behouden die zijn eigen domein waren, op voorwaarde de ketters uit dat gebied te verdrijven. Hij zou eveneens al zijn rechten behouden op de ketterse plaatsen die tot zijn leen behoorden; wat de andere ketterse plaatsen betreft die niet tot zijn domein behoorden (vijfhonderd ten minste volgens hem) wou de legaat een vierde of een derde laten onteigenen ten voordele van onze graaf en ze voegen bij zijn domein. De graaf verwierp deze grote gunst - God waakte over de belangen van zijn kerk - en werd zo elke gratie en elke weldaad onwaardig.

[196] Op hetzelfde overleg hield men zich daarenboven ook bezig met het herstellen van de vrede tussen de Kerk en haar barbaarse vervolger, de graaf van Foix. Op verzoek van de koning van Aragon besloot men dit: als de graaf van Foix zwoer te gehoorzamen aan de bevelen van de Kerk en de kruisvaarders niet meer zou bestrijden, vooral niet de graaf van Montfort, dan zou onze graaf hem teruggeven wat hij veroverd had van zijn domein behalve evenwel Pamiers. De graaf van Foix diende onder geen beding deze stad opnieuw in handen te krijgen om vele redenen die we later uiteenzetten. Maar de eeuwige God, die alle geheimen kent en al wat gebeurt alvorens het plaats vindt, wou de grote en talrijke wreedheden van zijn barbaarse vijand niet ongestraft laten. Hij wist eveneens wat al kwade gevolgen een dergelijk akkoord voor de toekomst zou meebrengen; in zijn ondoorgrondelijk oordeel, verhardde het hart van de graaf van Foix, zodat hij de vredesvoorwaarden weigerde. Zo toonde God zich goedertierend voor zijn Kerk: haar vijand weigerde de vrede en wettigde zo bij voorbaat de straffen tot dewelke hij later zou veroordeeld worden. De koning van Aragon, suzerein, laat het ons niet vergeten, van het grootste deel van het graafschap Foix, stuurde van zijn eigen ridders om de burcht te bewaken; hij beloofde eveneens voor de bisschop van Uzès en de abt van Cîteaux dat van zijn kant geen enkel kwaad zou geschieden aan de christenheid. De koning zwoer zelfs voor dezelfde legaten dat; als ooit de graaf van Foix de gemeenschap van de Heilige Kerk en ook de band, de vriendschap met en de dienst van de graaf van Montfort zou willen verlaten, hij de burcht van Foix in handen van onze graaf zou overdragen bij de eerste eis daartoe vanwege de legaten of van onze graaf. Op dit punt gaf de koning in handen van onze graaf een open brief met de details van deze verbintenis. En ik die die brief gelezen heb, die hem behandeld heb en met zorg onderzocht, ik breng hulde aan de waarheid. Maar hoe slecht de koning zijn belofte hield en hoe hij zich om deze reden onteerde in de ogen van de onzen, dat zal blijken, klaarder dan de dag

[197] Gezien de gelegenheid zich voordoet en ons opzet het vereist, spreken we hier eventjes over de sluwe wreedheid en de wrede sluwheid van de graaf van Foix, alhoewel we er maar het honderdste deel van kunnen verhalen. Wat jullie in de eerste plaats moeten weten

is dat hij op zijn leen gastvrijheid verleende aan de ketters en hun *bons hommes*, dat hij ze begunstigde zoveel hij kon en bijdroeg tot hun succes.

[198] In de stad Pamiers die persoonlijke eigendom is van de abt en de kanunniken van Saint-Antonin, huisvestte hij zijn vrouw en zijn twee zusters, kettersen, met een menigte andere ketters; deze, tot groot ongenoegen van de kanunniken die er alle mogelijke tegenstand organiseerden, verspreidden het gif van de ketterij in de openbare of privé-vergaderingen en verleidden de harten van de simplen. Op het eigen allodium van de kanunniken liet de graaf zelfs een huis bouwen voor zijn zusters en voor zijn vrouw. Zoals we gezegd hebben, de stad Pamiers behoorde toe aan de kanunniken; maar de graaf van Foix hield ze voor de tijd van zijn leven van de abt aan wie hij op de heilige Eucharistie gezworen had hem geen enkel geweld te doen, en ook niet aan de stad. Het klooster van de kanunniken staat buiten de stad, op een halve mijl.

[199] Zekere dag brachten twee verstokte en gevaarlijke ketterse ridders, neven en intimi van de graaf die hun raad opvolgde in alle zaken, hun moeder, een ketterse *parfaite*, tante van de graaf, opdat zij daar zou verblijven en van deze stad een ketters propagandacentrum maken. Wat de abt en de kanunniken, als ze dat zagen, niet konden verdragen. Het was een vloek voor Christus en voor zijn Kerk en zij verjoegen de *parfaite*. Bij dat nieuws werd de genoemde verrader, ik heb het over de graaf van Foix, bevangen door woede en razernij. Een van de twee ketterse ridders, zoon van de *parfaite*, kwam naar Pamiers en uit haat voor de kanunniken, betrapte hij een van hen die als priester een mis opdroeg in de kerk nabij de stad en hakte hem in stukken op het altaar dat nu nog bevekt is met het bloed van het slachtoffer. Met een onverzadigde dolheid maakte deze slager zich meester van een van de kloosterbroeders en maakte hem blind om uiting te geven aan zijn haat voor de christelijke godsdienst en zijn misprijzen voor de kanunniken.

[200] Een weinig later deed de graaf van Foix, in gezelschap van mimespelers, baanstropers en courtisanes, een inval in het klooster, hij ontbood de abt aan wie hij op de Hostie gezworen had dat hij hem geen geweld zou aandoen en gaf hem het bevel ogenblikkelijk al de sleutels van het klooster af te geven. De abt weigerde en, van schrik dat de tiran ze hem met geweld zou afnemen, ging hij naar de kerk en legde ze op een schrijn van de heilige martelaar Antoninus, patroon van de kerk, dat op het altaar stond tussen andere relikwieën van dezelfde heilige martelaar. De graaf van Foix volgde de abt en, zonder eerbied voor de kerk, zonder opzicht voor de relikwieën van de heiligen, greep deze onbeschaamde bezoedelaar van de heilige voorwerpen de sleutels op het lichaam zelf van de heilige martelaar. Wat zal ik eraan toevoegen? In deze kerk sloot hij gedurende drie dagen de abt en de kanunniken op, zonder eten, zonder drinken noch mogelijkheid om buiten gaan om te voldoen aan de noden van de natuur en, om zijn misprijzen voor de godsdienst duidelijk te maken, neukte hij de courtisanes in de infirmerie van de kanunniken. Na drie dagen liet hij de abt en de kanunniken naar buiten komen en hij verjoeg ze zo ongeveer bloot uit het klooster. Te meer, in heel Pamiers, stad die aan de kanunniken behoorde, we zeiden het al, liet hij afroepen dat niemand het aan zou durven een van de kanunniken of de abt te ontvangen in zijn huis en dit verbod werd uitgevaardigd onder de zwaarste straffen. Wat een nieuwsoortige barbarij! De kerk is per traditie een toevluchtsoord voor eenieder die veroordeeld is tot gevangenis of tot

de dood. Maar deze verderfzaaier maakte de kerk zelf tot gevangenis voor onschuldigen! Dadelijk begon de tiran de kerk van Sint-Antoninus voor een groot deel te verwoesten; hij vernielde zelfs de slaap- en de eetzaal van de kanunniken, wat ik later met eigen ogen gezien heb, en hij gebruikte het materiaal opnieuw om een fort in Pamiers te bouwen.

[201] Om nog meer misdaden van deze verrader op te sommen, voegen we hier een anekdote aan toe die vermeldenswaard is. Op de top van een heuvel in de nabijheid van het klooster staat een kerk waar de kanunniken gewoonlijk eens per jaar naar toe te gaan en in een majestueuze processie de relikwieën van hun heilige patroon, de eerbiedwaardige Antoninus, naartoe dragen. De graaf van Foix bevond zich daar bij toeval op zijn paard. Met misprijzen voor God en de heilige martelaar en in volle processie wou hij zich niet vernederen, zelfs niet uiterlijk, noch de moeite nemen om van zijn paard af te stijgen: hij richtte hoogmoedig de hals op en met de hautaine houding die hij gewoonlijk had, zette hij zijn weg geaffecteerd verder. Bij dit zicht sprak de eerbiedwaardige abt van Mont-Saint-Marie van de Orde van Cîteaux (een van de twaalf predikers vernoemd bij het begin van dit boek²⁸) die was komen prediken en die deelnam aan de processie, hem als volgt toe: «Gij graaf, Graaf, gij ontkent het respect dat u verschuldigd is aan uw suzerain, de heilige martelaar; weet dat deze stad, waar gij domineert in zijn naam, u zal ontnomen worden en dat u door zijn macht in leven alles zal afgenomen worden.» De woorden van deze man van eer waren gelovenswaard en het vervolg heeft het overvloedig bewezen. Uit de mond van de abt van Pamiers, een man die het vertrouwen waard is, die van grote vroomheid en opvallende goedheid is, heb ik het verhaal van deze wreedheden van de graaf van Foix en van deze die gaan volgen, vernomen.

[202] In andere omstandigheden rukte de graaf, aan het hoofd van een bende baanstropers, op naar het klooster van de Heilige Maria, zetel van een bisdom in het graafschap Urgel. Van schrik bevangen bij het zicht van de graaf verschansten de kanunniken zich in de kerk waar ze zolang belegerd werden dat, om hun dorst te lessen, zij hun urine moesten drinken. Wanneer ze zich overgegeven hadden, kwam deze hardnekkige vijand van de Kerk in de kerk en liet al het meubilair, het kruis en de gewijde vaten wegnemen, de klokken verbrijzelen, en liet niet anders dan de naakte muren en hij eiste zelfs van de kerk een losgeld van vijftigduizend stuivers. Daarna zei een verwerpelijke ridder: «Nu hebben we Sint-Antoninus en de heilige Maria verwoest, we moeten nog alleen God ten gronde richten.»

[203] Een andere keer plunderden de graaf en zijn baanstropers dezelfde kerk. Ze waren zo wreed dat ze armen en de benen afsneden van alle kruisbeelden en er zich van bedienden om de peper en de groenten te stampen waarmee ze hun voedsel op smaak brachten om de gek te houden met het Lijden van Ons Heer. Wat een wrede beulen, wat een walgelijke belediging! Wreder zijn zij dan zij die Christus kruisigden, kwaadaardiger dan deze die Hem in het gelaat spuwden. Toen de dienaars van Herodes zagen dat Jezus reeds dood was, zegt het Evangelie, braken ze hem de benen niet. Wat een nieuw bedenksel van de barbarij, wat een teken van ongehoorde wreedheid, wat een man (ik spreek van de graaf van Foix), de meest onheilspellende van al de misdadigers, Wat een woest beest van de meest woeste beesten! Nog altijd in dezelfde kerk brachten de baanstropers hun paarden onder en lieten ze eten op de heilige altaren.

---

²⁸ Een van de 12 cisterciënzer monniken die Arnaud Amauri met zich meebracht in 1207.

[204] Zekere dag bevond de tiran zich in een kerk met een grote groep bewapende ridders. Eensklaps zette zijn schildknaap het kruisbeeld een helm op en hing er sporen en schilden aan, en dan nam dezelfde schildknaap zijn lans en bracht vele steken toe aan het kruisbeeld, zeggende: «Koop u vrij.» Wat een verdorvenheid zonder weerga!

[205] Op een ander ogenblik riep de graaf de bisschoppen van Toulouse en Couserans bij zich voor een onderhoud en hij bepaalde de plaats en de dag van de samenkomst. De dag zelf, toen de bisschoppen naar de afspraak gingen, bracht de graaf door met de aanval op een burcht die persoonlijk behoorde aan de abt en de kanunniken van Sint-Antoninus. Wat een kwaadaardig en afschuwwekkend verraad!

[206] Deze tiran deed nog iets anders dat wij niet mogen verzwijgen. Hij had zich aangesloten bij de graaf van Montfort, zoals we zeiden bij het begin van deze historie, en hij had hem zijn zoon overgeleverd als waarborg van de gesloten overeenkomst²⁹. De eerbiedwaardige abt van Pamiers had reeds die stad overgeleverd aan de graaf van Montfort. Zekere dag kwam de graaf van Foix met zijn baanstropers in de omgeving van Pamiers en legde deze in hinderlaag. Toen hij bij de stad gekomen was, nodigde hij de burgers naar buiten om met hem te spreken; hij gaf hen zijn woord onder eed dat hij ze in alle veiligheid buiten zou laten komen en hen geen kwaad zou doen. Maar pas waren de burgers over de grens van de stad om aan de oproep van de graaf te beantwoorden, of hij riep in het geheim zijn baanstropers op die verdoken zaten in de hinderlagen. De baanstropers kwamen toe eer de burgers de stad konden bereiken: zij vatten er een groot deel en namen ze mee als gevangenen. Wat een afgrijselijk verraad!

[207] De graaf van Foix ging zo ver dat hij zei dat als hij met eigen hand al de kruisvaarders van nu en later, de medewerkers aan de zaak van het geloof en hun sympathisanten, kon doden, hij op die manier meende God eer te betuigen.

[208] Men moet ook weten dat de graaf meerdere keren zwoer in tegenwoordigheid van de legaten van de paus dat hij de ketters zou verjagen uit zijn land en niets kon hem doen besluiten deze belofte te houden.

[209] Deze woeste hond heeft tegenover de Kerk en tegenover God zoveel misdaden begaan dat, als we daarvan de lijst zouden willen opstellen, wij daartoe niet zouden in staat zijn en onze woorden zouden niet gemakkelijk geloofd worden, want zijn kwade aard is al te groot. Hij heeft kloosters geplunderd, kerken ten gronde gericht. Hij was wreedaardiger dan de meest wreedaardigen, hij snoof de moord op christenen op, steeds met bloed verzadigd; hij legde zijn menselijke natuur af om de woede van de botterikken na te bootsen, hij hield op een mens te zijn om een woest beest te worden. Na in het kort zijn kwade aard beschreven te hebben keren we terug naar ons verhaal.

[210] In het genoemde onderhoud van Narbonne smeekten de bisschop van Uzès en de abt van Cîteaux de koning van Aragon om de graaf van Montfort als vazal aan te nemen, want de

---

²⁹ In 1209, zie par. 120.

stad Carcassonne hing af van zijn suzereniteit. Na zijn weigering kwamen ze de volgende dag terug met de graaf, wierpen zich aan de voeten van de koning en vroegen hem nederig en met uiterste aandrang toe te stemmen in de leenhulde van de graaf. De graaf zelf knielde voor de koning en bood hem nederig zijn hulde aan. De koning gaf uiteindelijk toe aan hun bede en aanvaardde de graaf als vazal voor Carcassonne, opdat de graaf deze stad zou houden van de koning.

[211] Daarna verlieten de koning van Aragon, de graven van Montfort en Toulouse en de bisschop van Uzès Narbonne en gingen ze naar Montpellier. Gedurende hun verblijf in deze stad onderhandelden ze over het huwelijk van de oudste zoon van de koning met de dochter van de graaf van Montfort. Wat voeg ik daaraan toe? Dit huwelijk werd van beide kanten onder eed goed bevonden vanwege koning en consuls. Daarenboven vertrouwde de koning zijn oudste zoon aan de graaf opdat deze zou waken over hem. En nochtans, alhoewel hij zijn zoon had overgedragen aan de graaf, gaf de koning daarna zijn zuster ten huwelijk aan de zoon van de graaf van Toulouse. Dit gebaar onteerde hem in het bijzonder en maakte hem hogelijk verdacht in de ogen van de onzen, terecht, want toen dit huwelijk plaats greep, had de graaf van Toulouse al openlijk de strijd met de Heilige Kerk van God aangebonden.

[212] Laten we er aan toevoegen dat men, tijdens het verblijf van deze personen en van de vele bisschoppen en prelaten, zich opnieuw beraadde over de situatie van de graaf van Toulouse. De twee legaten, de bisschop van Uzès en de abt van Cîteaux, boden hem de grote gunst en barmhartigheid aan waarover we gehandeld hebben. Maar de graaf van Toulouse, na de volgende dag beloofd te hebben zich in alle zaken neer te leggen bij de bevelen van de legaten, verliet Montpellier in de vroege morgen, zonder hen zelfs te groeten. Hij had een vogel, die de mensen van het land in hun dialect *ne Sinte-Mettevougel* noemen, zien vliegen naar links en had daardoor schrik gekregen. Zoals de Saracenen handelde hij volgens de vlucht en het gezang van de vogels en volgens andere voortekens.

Vierde Hoofdstuk

Het einde van de verovering

[213] In het jaar 1210 van de menswording, ongeveer op de zondag van Halfvasten, kwamen uit Noord-Frankrijk machtige kruisridders van adel toe. Pierre, bisschop van Parijs, Enguerrand de Coucy, Robert de Courtenay, Juhel de Mayenne en vele anderen. Deze personen van adel gedroegen zich nobel in de zaak van Christus.

[214] Toen ze te Carcassonne hadden overnacht, pleegde de graaf van Montfort overleg en kwam tot een akkoord met deze nieuwe kruisvaarders om Cabaret te gaan belegeren. Bepaalde ridders uit de Carcassès hadden sinds lang hun burchten ontruimd uit vrees voor de onzen en hadden een toevlucht gezocht te Cabaret. Onder hen twee broeders, Pierre Mire en Pierre de Saint Michel (zij hadden deelgenomen aan de arrestatie van Bouchard de Marly). Die twee ridders hadden daarna Cabaret verlaten. In gezelschap van vele anderen waren zij naar onze graaf gekomen, hadden zich onderworpen en de graaf had hen om die reden hun bezittingen terug bezorgd. Toen Pierre Roger, heer van Cabaret, begreep dat onze graaf en de kruisridders de intentie hadden zijn burcht te belegeren en dat het deserteren van voornoemde ridders voor hem een oorzaak was van grote zwakte, kreeg hij schrik en sloot het volgend akkoord met onze graaf en met de voornaamste heren kruisvaarders. Hij leverde Cabaret uit, gaf Bouchard de Marly³⁰ zijn vrijheid terug en kreeg van de graaf een ander gebied dat hem waardig was. Na de inname van Cabaret trokken onze graaf en de kruisridders in de richting van Lavour om het te belegeren.

[215] Lavour was een opmerkelijke en uitgebreide stad op de linkeroever van de Agout, op vijf mijlen van Toulouse. Onder haar verdedigers bevond zich de verrader Aimeri, vroegere heer van Montréal, en tachtig ridders, vijanden van het kruis, die naar de stad gekomen waren om ze in staat van verdediging te brengen. Giraude, de Vrouwe van Lavour, weduwe en doortrapte ketterse was de zuster van voornoemde Aimeri.

[216] Bij hun aankomst voor de stad legden de onzen het beleg slechts aan één kant, want hun aantal liet niet toe de stad langs alle kanten te belegeren. Na enkele dagen werden de oorlogstuigen opgericht en de onzen begonnen een aanval in regel. De vijanden verdedigden zich uit alle macht: er was inderdaad in de stad een ontelbare menigte goed bewapende mannen, in zoverre dat de belegerden bijna talrijker waren dan de belegeraars. Voegen we daarbij dat, van bij de aankomst van de kruisvaarders, de vijanden een uitval deden, één van onze ridders gevangen namen, hem meenamen en hem dadelijk ter dood brachten. De belegeraars, alhoewel opgesteld langs één kant van de stad, waren verdeeld over twee kampen en zo opgesteld dat in geval van nood, het ene kamp slechts moeizaam hulp kon bieden aan het andere. Korte tijd daarna doken uit Noord-Frankrijk meerdere edellieden op, te weten de bisschoppen van Lisieux en Bayeux, de graaf van Auxerre en meerdere andere kruisvaarders. Zij belegerden de stad langs een andere kant. Daarenboven legden de onzen een houten brug over de Agout, staken de rivier over en omgaven de stad langs alle kanten.

---

³⁰ Dit wordt omstandig verhaald in het *Chanson de Tudèle*, 63-66.

[217] Ondertussen vervolgde de graaf van Toulouse de Kerk van God met al zijn krachten, maar niet openlijk, want de onzen konden nog levensmiddelen inkopen te Toulouse. De toestand zijnde wat hij was kwam de graaf van Toulouse naar de belegeraars. De graaf van Auxerre en Robert de Courtenay, zijn volle neven, begonnen hem te kapittelen opdat hij tot zichzelf zou inkeren en aan de bevelen van de Kerk gehoorzamen. Zij slaagden er niet in. Met wrok en verontwaardiging verliet de graaf van Toulouse de graaf van Montfort en ook zijn mannen verlieten het beleg; uiteindelijk verbood hij de Tolozanen voortaan levensmiddelen te brengen naar de belegeraars. Hier past het een huiveringwekkende misdaad, een ongehoord verraad van de graven van Toulouse en Foix te verhalen.

[218] Bij het voornoemde onderhoud te Lavaur om vrede te bewerken tussen de graaf van Toulouse en de Heilige Kerk, gingen een menigte kruisvaarders vanuit Carcassonne naar het kamp. De graaf van Foix, zijn zoon en Gérard de Pépieux, deze dienaars van het bedrog en bewerkers van het verraad, vergezeld van meerdere mannen van de graaf van Toulouse, stonden met ontelbare baanstropers op de uitkijk te Montgey bij Puylaurens. Toen ze de kruisridders zagen naderen, maakten ze gebruik van het feit dat de onzen onbewapend waren en niets vermoedden van een dergelijk verraad, om zich op hen te werpen en ze in groten getale te vermoorden en het geld van hun slachtoffers mee te nemen naar Toulouse waar de buit verdeeld werd⁴. Wat een wrede verraad, wat een dolheid bij de goddelozen! Wat een gelukzalige reünie van slachtoffers, o dood van de heiligen, zo kostbaar in de ogen van de Heer!

[219] Terwijl deze beulen de kruisridders uitmoordden, had een priester-kruisvaarder asiel gezocht in een nabijgelegen kerk opdat hij, zo hij stierf voor de Kerk, hij eveneens in een kerk zou sterven. Die wreedaardige verrader, Roger Bernard, zoon van de graaf van Foix en erfgenaam van de vaderlijke verdorvenheid, volgde de priester, drong de kerk binnen en stapte op hem af: «Wie zijt gij?» vroeg hij. «Ik ben kruisvaarder en priester.» «Bewijs mij dat gij priester zijt.» De andere zette onmiddellijk zijn monnikskap af en toonde zijn tonsuur. De wrede Roger Bernard, zonder opzicht voor het gewijde karakter van plaats noch persoon, hief zijn goed geslepen bijl, trof de priester in het midden van de tonsuur en doodde in de kerk deze dienaar Gods.

[220] Nog dit. Lavaur behoorde niet aan de graaf van Toulouse en had zelfs tegen de Tolozanen gevochten. Toch zond de graaf, die onverzoeerbare vijand en uiterst wrede vervolger van Christus, daarbij nog gedreven door zijn haat voor de christelijke godsdienst, in het geheim zijn seneschalk en meerdere ridders, om de verdediging tegen de onzen te schragen. Onze graaf ontdekte hen na de inname van de stad en hield ze lang in de boeien. Wat een onuitgegeven vorm van verraad! Binnen de vesting had Raimond ridders geïntroduceerd om de belegerden te helpen! Van buitenaf deed hij alsof hij de belegeraars steunde en gaf toelating tot hun ravitaillering door Toulouse! Zoals gezegd, bij het begin van de belegering ontvingen de belegeraars levensmiddelen uit Toulouse, alhoewel in kleine hoeveelheden. Maar zo hij al levensmiddelen liet aanvoeren, dan verbood de graaf formeel oorlogstuigen te leveren. Ongeveer vijfduizend Tolozanen waren naar het beleg gekomen om de onzen te helpen, op

---

³¹ Guillaume de Tudèle geeft een andere versie.

initiatief van hun eerbiedwaardige bisschop Foulques. Die was uit Toulouse verbannen omwille van het katholiek geloof en hij was naar het kamp gekomen. Ik acht het niet overbodig het wedervaren van zijn vertrek te verhalen.

[221] Deze bisschop was te Toulouse op de zaterdag na Halfvasten en wou de Wijdingen toedienen op die dag, zoals dat gebruikelijk is in de kathedraalkerken; maar in de stad bevond zich de graaf van Toulouse die de legaten persoonlijk hadden geëxcommuniceerd omwille van zijn talrijke uitspattingen zodat niemand kon voorgaan in de diensten in de stad waar hij verbleef. De bisschop vroeg respectvol aan de graaf dat hij zou gaan wandelen buiten de stad als ging het om ontspanning, alleen maar de tijd van de Wijdingen. De tiran ontstak in woede en stuurde een ridder naar de bisschop om hem, onder doodstraf, te betekenen Toulouse en heel zijn gebied te verlaten. Op die woorden antwoordde de eerbiedwaardige bisschop, naar het schijnt, aan de ridders op vurige toon, heel vastberaden, met een glimlach op het gelaat: «De graaf van Toulouse,» zei hij, «heeft mij niet tot bisschop gemaakt. De kerkelijke reglementering heeft mij verkozen, het is niet het geweld van de vorst dat zorgde voor mijn intronisatie. Ik vertrek niet op zijn bevel. Laat hem maar afkomen zo hij durft. Ik sta klaar om aan het zwaard het hoofd te bieden om de heerlijkheid in te gaan door het ledigen van de lijdenskelk. Laat die tiran dus komen, en met zijn goed bewapende soldaten; hij zal mij vinden, alleen en zonder wapens. Ik verwacht de [hemelse] beloning. Ik vrees niet wat de man mij kan aandoen.» Wat een zielegrootheid! Wat een buitengewone karaktersterkte! Deze onverschrokken dienaar Gods blijft dus te Toulouse en wacht van dag tot dag op het zwaard van de tiran. Maar deze durfde de bisschop niet doden, hij had reeds ten overstaan van de kerk zoveel slechte daden gepleegd dat hij vreesde voor zijn vel, zoals men dat zegt. Na op de dood gewacht te hebben gedurende veertien dagen besloot de bisschop Toulouse te verlaten.

[222] Dus verliet de bisschop zekere dag, op de vooravond van Pasen, zijn stad en hij voegde zich bij onze graaf bij het beleg van Lavaur. De vijanden verdedigden zich met een opmerkelijke hardnekkigheid. Het dient gezegd dat zij op hun paarden, bedekt met ijzer, kwamen en gingen op de vestingen om met ons de spot te drijven en de dikte en de stevigheid van de muren te demonstreren. Wat een verwaandheid!

[223] De onzen hadden kort bij de vestingen een houten toren opgericht. Op het hoogste punt hadden de ridders van Christus een kruis geplaatst. De vijand poogde met zijn oorlogstuigen op dit kruis te mikken totdat ze één van de armen hadden afgebroken. Onmiddellijk begonnen deze schaamteloze honden te tieren en te schaterlachen, zo hevig dat men zou gezegd hebben dat zij door het beschadigen van het kruis een grote overwinning hadden behaald. Maar Deze die het kruis geheiligd heeft, nam wraak op deze belediging op een zichtbare en wonderbaarlijke manier, want een weinig later gebeurde dit bewonderenswaardig feit dat alle lof waard was, namelijk dat de vijanden van het kruis die zich vrolijk gemaakt hadden over de verminking, gevangen genomen werden op het feest van de Kruisvinding en het kruis alzo de smaad die het was aangedaan, wreekte.

[224] Ondertussen bouwden de onzen een tuig dat “kat” genoemd wordt in de volkstaal. Toen het klaar was, trokken ze het tot bij de grachten van de stad. Daarna brachten ze met grote

inspanningen stukken hout en takken aan en ze maakten er bussels van die ze in de gracht gooiden om hem te dempen. Maar de vijanden groeven op ingenieuze manier een loopgraaf die eindigde kort bij onze machine. 's Nachts kwamen ze naar buiten via deze loopgraaf en namen ze de bussels weg die de onzen in de gracht hadden gegooid en brachten ze naar de vesting; nog meer, sommigen van hen gingen met ijzeren haken af op de kat en trachtten al te geniepig en verraderlijk de onzen, zij die zonder ophouden onder de dekking van de machine trachtten de gracht te dempen, bij de lurven te grijpen. Nog erger, toen ze op een nacht via hun loopgraaf uit de stad kwamen, drongen ze tot in de gracht en wouden ze ons tuig in brand steken door er onophoudelijk brandende pijlen in te gooien, vuur, pluiskatoen, vet en ander brandbaar materiaal. Twee Germaanse graven die deel uitmaakten van het leger, trokken die nacht de wacht op bij de machine: het alarm werd onmiddellijk in het kamp gegeven, men loopt te wapen, ons oorlogstuig is gered. Bovengenoemde graven en de andere Duitsers die met hen waren en die zagen dat ze de vijanden niet konden bereiken, sprongen met veel moed in de gracht en, op gevaar van hun leven, vielen ze krachtig hun vijanden aan en dreven ze terug naar de stad na er enkele gedood te hebben en nog een groter aantal gewond.

[225] Niettemin begonnen de onzen als het ware te wanhopen dat ze ooit deze stad zouden innemen. Het enige waar ze in slaagden was dat wat ze in de gracht gooiden gedurende de dag, 's nachts weggehaald werd door de vijanden en binnen de muren gedragen. Terwijl de onzen zich zo ongerust maakten, waren er enkelen met een subtielere verbeelding die een middel vonden tegen de listen van de vijanden: daar waar de loopgraaf uitmondde, lieten ze groen hout en takkenbossen gooien, vervolgens hoopten zij er droog hout, vuur, vet, pluiskatoen en ander brandbaar materiaal op bij het eind zelf van de loopgraaf; daarover gooiden ze hout, groen graan en veel planten. Het vuur verspreidde een dergelijke rook dat het heel de loopgraaf vulde en de vijanden belette naar buiten te komen. Die rook kon niet ontsnappen langs boven omwille van het opgestapelde groen van het hout en van de tarwe en, zoals we zeiden, hij vulde de loopgraaf over zijn hele lengte. Toen ze dit resultaat hadden vastgesteld konden de onzen de gracht dempen op een rustiger manier dan te voren. Toen de gracht vol was rolden onze ridders de "kat" met veel moeite tot aan de voet van de vesting en zonden hun ondermijners naar daar. Op de "kat" gooiden de belegerden zonder ophouden vuur, hout, vet, stenen en zelfs dikke balken in punt, maar ze konden de "kat" niet in brand steken en ook de ondermijners niet verwijderen van de muur, want de onzen verdedigden ons toestel met een bewonderenswaardige vurigheid.

[226] Terwijl de onzen al hun dapperheid staken in deze aanval, zongen de bisschoppen en de eerbiedwaardige abt van La Cour-Dieu van de Orde van Cîteaux, die van de legaten de macht had gekregen om hen te vervangen, in groep samen met de geestelijkheid het *Veni Sancte Spiritus*. Bij dit spektakel waren de vijanden zo aan de grond genageld dat, met de hulp van God, zij bijna compleet de kracht om te weerstaan verloren. Zij bekenden later dat zij banger waren voor de zangers dan voor de strijders, banger voor hen die deze psalmen zongen dan voor deze die aanvielen. Toen de bres geslagen was trokken de onzen de stad in; de vijanden waren niet in staat zich te verdedigen en gaven zich over. Zo werd Lavaur ingenomen op de dag van de Kruisvinding door de wil van God die barmhartig de zijnen bezoekt.

[227] Men deed vrij vlug de vroegere heer van Montréal uit de stad komen, Aimeri, over wie we reeds spraken, samen met tachtig ridders. De nobele graaf besloot ze allen te hangen. Men begon met Aimeri, die van een grotere gestalte was dan de anderen maar de galg sloeg om: hij was niet voldoende diep in de grond geplant ten gevolge van overhaasting; onze graaf, die de vertraging zag die daaruit zou voortvloeien, beval de anderen eerst ter dood te brengen: de kruisvaarders namen ze gretig vast en doodden ze ter plaatse in minder tijd dan nodig was om het te zeggen. Wat de Vrouwe van Lavour betreft, de zuster van Aimeri en een doortrapte ketterse, zij werd in een put gegooid en onze graaf beval dat het lichaam met stenen bedekt werd. Uiteindelijk verbrandden onze kruisvaarders met uiterste vreugde een oneindig aantal kettters.

[228] Gedurende de belegering van Lavour bood een zekere heer van Gasconje met naam Roger de Comminges, verwant met de graaf van Foix, zich bij onze graaf aan om zich aan hem te onderwerpen. Toen hij bij hem aanwezig was om hem leenhulde te brengen op Goede Vrijdag, moest de graaf, als bij toeval, niezen. Voornoemde Roger die had opgemerkt dat de graaf slechts eenmaal niesde, nam deze die hem vergezelden terzijde en vroeg hen raad, want hij voelde weerzin om op dat moment zijn voornemen uit te voeren. In heel het zuiden zijn de mensen zo dom en bijgelovig ten opzichte van voortekens dat, als ze slechts eenmaal niezen, zichzelf en om het even wie die zich voorneemt een of andere zaak te beginnen, staalhard geloven dat er op die dag niets goed kan gebeuren. Maar Roger merkte dat de onzen de spot met hem dreven. Hij vreesde dat de graaf zijn absurd bijgeloof zou opmerken: hij voerde zijn leenhulde uit met tegenzin en ontving van hem zijn gebied en zijn leen. Hij bleef lange tijd in dienst van de graaf, maar later verloochende deze ongelukkige ellendeling de trouw die hij had gezworen.

[229] Uit goede bron kennen we het verhaal van een mirakel dat gebeurd is bij de belegering van Lavour. De mantel van een kruisridder vatte vuur, ik weet niet door welke omstandigheid, en wanneer die helemaal opgebrand was gebeurde het door een mirakuleuze beslissing van God dat het stuk waar het kruis was opgenaaid, intact bleef zonder enig teken van brand.

[230] Sicard, heer van Puylaurens, had zich eerst aangesloten bij onze graaf en had hem daarna verlaten. Toen hij de val van Lavour vernam, liet hij, van vrees bevangen, zijn burcht in de steek en voerde zijn ridders in volle vaart naar Toulouse. Puylaurens bevond zich op een merkwaardige plaats, op drie mijlen van Lavour, in het bisdom Toulouse. Toen onze graaf het in bezit genomen had gaf hij het aan Gui de Lucy, een nobel en loyaal persoon, die er onmiddellijk zijn intrede deed en er een garnizoen plaatste. In die tijd verlaten de bisschop van Parijs, Enguerrand de Coucy, Robert de Courtenau en Juhel de Mayenne het kamp en ze keerden terug naar huis.